

Valstybių narių teisė

Kiekviena Europos Sąjungos (ES) valstybė narė turi savo teisę ir teisės sistemą. Valstybių narių (VN) teisę gali sudaryti ir nacionalinio lygio teisė (arba nacionalinė teisė, kuri galioja visoje tam tikroje valstybėje narėje), ir įstatymai, kurie galioja tik tam tikroje vietovėje, regione arba mieste.

Valstybės narės savo teisę skelbia savo valstybine (-ėmis) kalba (-omis), ir ji teisiškai privaloma tik šia (šiomis) kalba (-omis). Informavimo tikslais tam tikri valstybių narių teisės aktai gali būti skelbiami ir viena arba keliomis kalbomis, kurios nėra jų valstybinės kalbos.

Duomenų bazės

Dauguma valstybių narių turi savo teisės aktų nacionalinę duomenų bazę – su šia informacija galima susipažinti pasirinkus vieną iš dešinėje pusėje esančių vėliavėlių.

Be to, Europos [N-Lex](#) duomenų bazę sujungia daugumą oficialių nacionalinių duomenų bazių. N-Lex – tai nuolatinis bendras projektas, kurį administruoja [Europos Sąjungos leidinių biuras](#) ir dalyvaujančios nacionalinės vyriausybės. Šiuo metu jis suteikia galimybę susipažinti su 23 valstybių narių teise.

Be to, per [Europos oficialiųjų leidinių forumą](#) galima pasiekti už oficialiųjų leidinių leidybą atsakingų organizacijų (ir kai kurių ES kandidačių bei ELPA šalių) interneto svetaines.

Žvelgiant iš ES perspektyvos, daugelis valstybių narių įstatymų faktiškai įgyvendina ES teisę. Ypač tai pasakytina apie nacionalinę teisę, įgyvendinančią ES direktyvas. Jeigu ieškote tokių įgyvendinimo priemonių, kuriomis valstybės narės perkėlė tam tikras ES teisės nuostatas, galite pasinaudoti atitinkama paieškos funkcija [EUR-Lex](#) duomenų bazėje.

Teisės šaltiniai

Valstybių narių teisė atsiranda iš įvairių šaltinių, ypač konstitucijos, teisės aktų (kurie gali būti priimami nacionaliniu, regioniniu arba vietos lygiu) ir (arba) vyriausybinių įstaigų aktų ir t. t. Be to, valstybių narių teismų priimti sprendimai gali išsivystyti į [teismų praktiką](#).

Teisės sritys

Tradiciškai valstybių narių teisė skirstoma į privatinę ir viešąją.

- Privatinė teisė arba civilinė teisė – visuomenės teisės sritis, kuri veikia santykius tarp asmenų arba grupių be valstybės ar vyriausybės įsikišimo.
- Viešoji teisė reglamentuoja santykius tarp asmenų ir valstybės, jos subjektų ir institucijų, pastarųjų įgaliojimus ir atitinkamas procedūras. Kalbant bendrai, viešąją teisę sudaro konstitucinė teisė, administracinė teisė ir baudžiamoji teisė. Dėl ypatingo baudžiamosios teisės pobūdžio ją galima laikyti savarankiška šaka.

Jeigu norite gauti išsamios informacijos apie valstybių narių teisę, pasirinkite vieną iš dešinėje pusėje esančių vėliavėlių.

Šį puslapį tvarko Europos Komisija. Šiame tinklalapyje pateikta informacija nebūtinai atitinka Europos Komisijos oficialią poziciją. Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą informaciją arba duomenis. Informacija apie ES tinklalapių autorių teises pateikiama teisiniame pranešime.

Paskutinis naujinimas: 14/02/2018

Valstybių narių teisė - Belgija

Šiame skyriuje apžvelgiami įvairūs Belgijos teisės šaltiniai.

1. Kokiuose teisės aktuose arba „teisės šaltiniuose“ nustatomos teisės normos?

Teisė – tai privalomų rašytinių ir nerašytinių teisės normų, kuriomis reglamentuojami socialiniai piliečių bei valdžios institucijų ir piliečių tarpusavio santykiai ir pagal kurias taip pat organizuojamas viešasis administravimas, visuma.

Skiriami **formalūs** ir **materialūs teisės šaltiniai**. Skirtingai nei formaliuose šaltiniuose, materialiuose šaltiniuose nėra faktinių teisės normų. Materialių šaltinių pavyzdžiai – sąžiningumas, teisingumas ir tinkamas elgesys.

Yra penkios formalių šaltinių kategorijos. Trys iš šių kategorijų yra privalomieji formalūs šaltiniai: **įstatymai**, **paprotinė teisė** ir **bendrieji teisės principai**. Kiti du yra įtikinamojo, o ne privalomojo pobūdžio. Tai **teismų praktika** ir **teisės doktrina**.

Įstatymai bus išsamiau aptariami toliau, 3 ir 5 punktuose. Pagal apibrėžtį – tai rašytinės normos, kurioms įstatymo galią suteikė valdžios institucija. Paprotinė teisė pagal apibrėžtį yra nebyli ir valdo bendrai piliečių ir konkrečiai – tam tikrų kategorijų profesijų įpročius ir papročius. Bendrieji teisės principai išreiškia aukštesnes vertybes, kurias konkrečiai visuomenė siekia gerbti, tokias kaip visų piliečių lygybė, taikomų normų ir priemonių proporcingumas ir principas, kad valdžios institucijos privalo veikti laikydamosi įstatymų. Dauguma šių principų yra įvardijami kaip teisės maksimos, tokios kaip *non bis in idem* baudžiamojoje teisėje ar *lex posterior derogat legi priori* principas.

Teismų praktika ir teisės doktrina yra įtikinamieji teisės šaltiniai. Teismų praktiką sudaro visi teismų sprendimai. Teismo sprendimas yra privalomas tik bylos šalims. Belgijoje nėra precedentų sistemos. Vieninteliai visuotinai privalomi yra Konstitucinio teismo sprendimai. Kiti aukštesnieji teismai yra Valstybės taryba (aukščiausiasis administracinis teismas) ir Kasacinis teismas (aukščiausiasis teismas, nagrinėjantis bendrąją teisę).

Kitas šaltinis, į kurį būtina atsižvelgti, – tai **tarptautinė teisė**; jį visų pirma sudaro Europos Sąjungos sutartis, Sąjungos reglamentai bei direktyvos ir Europos žmogaus teisių konvencija. Be to, dar yra daugybė sutarčių, sudarytų dalyvaujant tokių tarptautinių organizacijų kaip Jungtinės Tautos ar Europos Taryba veikloje (daugiašalės sutartys) arba kurias Belgija sudarė su kita valstybe (dvišalės sutartys). Pastaraisiais dešimtmečiais šis teisės šaltinis tapo labai svarbus ir darosi dar svarbesnis. Daugelis šių dokumentų nuostatų turi tiesioginės įtakos kasdieniam gyvenimui.

Suvestinių Belgijos teisės aktų duomenų bazė galima naudotis Belgijos teisės aktų [Législation belge](#) (prancūzų kalba) arba [Belgische Wetgeving](#) (olandų kalba) interneto svetainėse. Visų tebegaliojančių ir *Belgijos valstybės žiniose* (*Belgische Staatsblad / Moniteur belge*) nuo 1830 m. paskelbtų norminių teisės aktų galima ieškoti naudojant paieškos ir indeksavimo sistemas. Tačiau į šią duomenų bazę įtraukti dar ne visi administraciniai ir mokesčių srities norminiai teisės aktai, paskelbti iki 1994 m.

2. Koks yra bendrųjų teisės principų, paprotinės teisės ir teismų praktikos teisinis statusas?

Žr. 1 klausimą.

3. Kokia yra šių skirtingų teisės aktų hierarchija?

Belgijoje gyvenantiems asmenims taikomos įvairių kategorijų teisės normos. Jiems taikomos ne tik Belgijos federalinių institucijų teisės normos, bet ir žemesnio lygio vienetų, tokių kaip provincijos ir komunos, priimtoms normoms (1). Belgija taip pat yra daugybės įvairių tarptautinių ir viršvalstybinių organizacijų, tokių kaip Jungtinės Tautos, Europos Sąjunga, Europos Taryba ir NATO, narė. Šių organizacijų priimtoms normoms taip pat taikomos Belgijos valdžios institucijoms ir gyventojams.

Ne visos teisėkūros institucijos griežtai atribojo savo jurisdikciją ir ne visų kategorijų normos turi vienodą statusą, taigi gali kilti neatitikimų. Dėl to yra normų hierarchija – principas, pagal kurį žemesnio lygio normos niekuomet negali prieštarauti aukštesnio lygio normoms.

Kalbant apie Belgijos vidaus teisę, **Konstitucija** yra aukščiausios galios norma. Konstitucijoje nustatyta valdžių padalijimo ir jų veikimo tvarka. Be to, Konstitucijoje išdėstytos pagrindinės visuomenės vertybės ir pagrindinės piliečių teisės. 1971 m. gegužės 27 d. sprendime Kasacinis teismas nutarė, kad teisės aktų hierarchijoje visi tarptautiniai ir viršvalstybiniai dokumentai yra aukštesnės teisinės galios nei bet kuris vidaus dokumentas, įskaitant Konstituciją. Europos Sąjungos reglamento ir Konstitucijos prieštaros atveju viršesnis būtų reglamentas.

Žemesnės galios nei Konstitucija yra:

1. specialieji įstatymai (specialia balsų dauguma priimami įstatymai, kuriais nustatomas įgaliojimų paskirstymas ir pagrindinės valdžios institucijų veiklos taisyklės);
2. įstatymai, dekretai ir įsakai;
3. karaliaus ir vyriausybės nutarimai, kuriais įgyvendinami įstatymai arba dekretai;

4. ministrų nutarimai.

4. Kokie yra viršvalstybiniuose dokumentuose nustatytų teisės normų įsigaliojimo nacionalinėje teritorijoje ypatumai?

Europos Sąjungos reglamentai yra tiesiogiai taikomi ir Belgijos įstatymų leidybos institucijos juos įgyvendinant tiesiogiai nedalyvauja. Tačiau jos turi patvirtinti ir ratifikuoti tarptautines sutartis. Tam tikrų sričių sutartis turi patvirtinti ir ratifikuoti visos Belgijos įstatymų leidybos institucijos, o tam gali prireikti sudėtingų ir daug laiko atimančių procedūrų. Šalies teisėkūros subjektai taip pat dalyvauja taikant Europos Sąjungos direktyvas, nes jas visada reikia perkelti į nacionalinę teisę.

5. Kokios yra įvairios institucijos, kurios turi įgaliojimus priimti teisės normas?

Belgijoje, kuri yra federacinė valstybė, veikia **trys Konstitucijoje įtvirtintos valdžios**, atskirtos viena nuo kitos: įstatymų leidžiamoji, vykdomoji ir teisminė. Įstatymų leidžiamoji valdžia rengia įstatymus, vykdomoji valdžia juos įgyvendina, o teisminė valdžia sprendžia taikant įstatymus kylančius ginčus.

Federacinė įstatymų leidžiamoji valdžia

Iniciatyvos priimti federalinius įstatymus teisę turi vienas ar daugiau Atstovų Rūmų narių, vienas ar daugiau Senato narių ir karalius (praktiškai tai yra jo ministrai arba valstybės sekretoriai). Šie trys lygmenys Belgijos įstatymų leidžiamosios valdžios sudedamosios dalys.

Įstatymai yra grindžiami viena iš dviejų įstatymo projekto rūšių – asmenišku parlamento nario įstatymo pasiūlymu (*wetsvoorstel /proposition de loi*, kurį pateikia Atstovų Rūmų arba Senato narys) arba vyriausybės įstatymo projektu (*wetsontwerp/projet de loi*, kurį pateikia karalius) (karalius įstatymų projektus paveda pateikti už atitinkamą sritį atsakingiems ministrams). Projektai ir pasiūlymai turi tokią pat vertę.

Federalinių įstatymų įgyvendinimo dokumentus parengia vykdomoji valdžia, kuriai vadovauja karalius. Įgaliojimai gali būti perduodami ministrui. Tai ir skiria karališkąjį ir ministro nutarimus.

Bendruomenės, regionai, provincijos ir komunos

Belgija – **federacinė valstybė**, sudaryta iš bendruomenių ir regionų. Bendruomenėse ir regionuose taip pat leidžiami teisės aktai neviršijant pagal Konstituciją ir tam tikrus specialius įstatymus jiems suteiktų įgaliojimų.

Bendruomenėms suteikti įgaliojimai visų pirma susiję su kultūra ir švietimu, regionų įgaliojimai – su ekonomikos politika ir aplinkosauga. Kiekvienoje bendruomenėje ir kiekviename regione yra parlamentas šiems įgaliojimams vykdyti. **Bendruomenės ir regionai gali rengti teisės aktus**, vadinamuosius **dekretus** (Sostinės Briuselio regione – įsakus). Jų vyriausybės, šalia parlamentų narių, yra įstatymų leidžiamosios valdžios Europos Sąjungos, regiono arba bendruomenės lygmeniu dalis (teisėkūros iniciatyva). Be to, vyriausybės turi užtikrinti, kad priimti dekretai ar įsakai būtų įgyvendinami.

Belgijos teritorija taip pat padalyta į **provincijas** ir **komunas**. Provincijų ir komunų tarybos taip pat leidžia **reglamentus** ir **įsakus** savo kompetencijai priklausančiose srityse, pavyzdžiui, viešojo saugumo, atliekų rinkimo, kultūros, provincijos ir komunos lygiu vykdomo švietimo. Šiuos reglamentus (ir, neviršydamos savo įgaliojimų, viršesnes normas, pavyzdžiui, įstatymus, dekretus, įsakus ir nutarimus) įgyvendina provincijos ir komunos kolegija.

Šiuo lygiu taip pat esama dviejų (iš trijų) valdžių. Tai įstatymų leidžiamoji valdžia, kuri tenka bendruomenių ir regionų parlamentams, provincijų ir komunų taryboms, ir vykdomoji valdžia, kurią vykdo bendruomenių ir regionų vyriausybės, provincijų ir komunų kolegijos. Į šį padalijimą teisminė valdžia neįtraukta. Teismų sistema priskiriama išskirtinai federacijos kompetencijai.

6. Koks yra šių teisės normų priėmimo procesas?

Žr. [5 klausimą](#).

Federacijos lygmeniu dėl **įstatymų projektų arba pasiūlymų**, juos išnagrinėjus Valstybės taryboje, **balsuojama** Atstovų Rūmuose ir prireikus – Senate. Paskui jie perduodami **karaliui**, kuris **juos tvirtina ir skelbia**, prieš tai **parašu patvirtinus ministrui**.

7. Kokia yra nacionalinių teisės normų įsigaliojimo tvarka?

Federaliniai įstatymai įsigalioja, kai juos priima ir paskelbia karalius. Iš esmės įstatymai įsigalioja per dešimt dienų po jų paskelbimo *Belgijos valstybės žiniuose* (*Belgische Staatsblad/Moniteur belge*), jei nenustatyta kita įsigaliojimo data (2).

Federacinių vienetų teisės aktus – dekretus ir įsakus – priima ir skelbia atitinkamo federacinio vieneto vyriausybė. Jie įsigalioja per dešimt dienų po jų paskelbimo *Belgijos valstybės žiniuose* (*Belgische Staatsblad/Moniteur belge*), jei nenustatyta kita įsigaliojimo data.

8. Kokios yra prieštaravimų, kurie gali kilti valstybėse narėse tarp skirtingų teisinių šaltinių, sprendimo priemonės?

Kai tinkamai priimtos teisės normos prieštarauja kitoms normoms, gali būti taikoma viena iš kelių prieštaravimų sprendimo technikų. Normų hierarchija leidžia išvengti daugumos prieštaravimų, tačiau jeigu prieštaravimų vis dėlto atsiranda, jie turi būti sprendžiami pasitelkus šias priemones.

Pagal Konstitucijos 142 straipsnį Konstituciniam Teismui suteikiama išimtinė kompetencija peržiūrėti įstatymų suderinamumą su valstybės, bendruomenių ir regionų įgaliojimus reglamentuojančiomis normomis. Šios normos yra įtvirtintos Konstitucijoje ir Belgijos federalinės valstybės institucijų reformos įstatyme.

Konstitucinis teismas taip pat turi įgaliojimus priimti sprendimą, kai įtariama, kad įstatymas pažeidžia Konstitucijos II skyriuje (8–32 straipsniuose) įtvirtintas pagrindines teises ir laisves, įskaitant lygiateisiškumo (10 straipsnis) ir diskriminacijos draudimo (11 straipsnis) principus. Konstitucinis teismas taip pat gali peržiūrėti įstatymų suderinamumą su Konstitucijos 170 straipsniu (mokesčių įstatymų teisėtumas), 172 straipsniu (lygiateisiškumas mokesčių įstatymų atžvilgiu) ir 191 straipsniu (užsienio piliečių apsauga).

Taip pat žr. nuorodą [Federalinė viešojo teisingumo tarnyba](#) ir 1989 m. sausio 6 d. specialųjį įstatymą dėl Konstitucinio Teismo, skiltyje „Suvestiniai teisės aktai“.

Valstybės taryba (3), kurios veiklos pagrindas yra Konstitucijos 160 straipsnis, sprendžia visus įgyvendinamųjų dokumentų (įsakymų ir reglamentų) ir teisės normų prieštaravimus. Taip pat yra Parlamentinis kontrolės komitetas, kuris nagrinėja viešųjų ir privačių interesų konfliktus.

(1) Plg. [Federalinė viešojo teisingumo tarnyba](#) (<https://justitie.belgium.be>), skiltis „Suvestiniai teisės aktai“, 1994 m. Konstitucija ir 1980 m. rugpjūčio 8 d. Specialus institucinės reformos įstatymas; taip pat žr. [Federalinį portalą](#), skiltį „Belgija“.

Flandrų bendruomenė ir Flandrų taryba (taip pat žinoma kaip Flandrijos parlamentas)

Prancūzų bendruomenė ir Prancūzų bendruomenės taryba

Vokiškai kalbanti bendruomenė ir Vokiškai kalbančios bendruomenės taryba

Flandrijos regionas, kurio parlamentas yra ir Flandrų bendruomenės parlamentas, kitaip – Flandrų taryba.

Valonijos regionas ir Valonijos parlamentas.

Sostinės Briuselio regionas ir Sostinės Briuselio taryba (organizuotas taip pat, kaip ir flandrų ir prancūzų bendruomenių komitetai bendruomenės reikalams).

Bendruomenės turi įgaliojimus:

1. kultūros klausimais;
2. švietimo klausimais, išskyrus [...];
3. bendruomenių tarpusavio bendradarbiavimo ir tarptautinio bendradarbiavimo srityje, visų pirma, turi teisę sudaryti sutartis 1 ir 2 punktuose nurodytose srityse.

Flandrų ir prancūzų bendruomenių tarybos, kiekviena savo veiklos teritorijoje, išleidžia dekretus dėl individualiai nustatytų sričių, kuriais yra sprendžiami bendruomenių bendradarbiavimo ir tarptautinio bendradarbiavimo, įskaitant įgaliojimus sudaryti sutartis, klausimai. Vokiškai kalbančios bendruomenės taryba turi panašius įgaliojimus.

Regionų parlamentai turi įgaliojimus teritorijų planavimo, paminklų tvarkymo, kaimo vietovių, ekonomikos, žemės ūkio ir pan. klausimais.

(2) Plg. [Federalinė viešojo teisingumo tarnyba](#), skiltis „Suvestiniai teisės aktai“, 1961 m. gegužės 31 d. Kalbų vartojimo įstatymuose, rengiant įstatymų bei reglamentų projektus, juos paskelbiant ir jiems įsigaliojant, įstatymas.

(3) Plg. [Federalinė viešojo teisingumo tarnyba](#), skiltis „Suvestiniai teisės aktai“, 1973 m. sausio 12 d. suvestiniai įstatymai dėl Valstybės tarybos.

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 06/08/2019

Valstybių narių teisė - Bulgarija

 Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba (bg) neseniai atlikta pakeitimų. Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Bulgarijos teisės sistemą ir Bulgarijos teisės apžvalga.

Teisės šaltiniai

Nacionaliniai teisės šaltiniai

Teisės šaltiniai:

- Bulgarijos Respublikos Konstitucija (paskelbta SG 56/1991 m. liepos 13 d., iš dalies pakeista SG 85/2003 m. rugsėjo 26 d., SG 18/2005 m. vasario 25 d., SG 27/2006 m. kovo 31 d., SG 78/2006 m. rugsėjo 26 d. – Konstitucinio Teismo sprendimu Nr. 7/2006, SG 12/2007 m. vasario 6 d.);
- teisės aktai ir
- aktai.

Teismų praktika nėra oficialus teisės šaltinis, tačiau jos normos yra įtikinamos.

Europos ir tarptautiniai teisės šaltiniai

Vienas iš pagrindinių Bulgarijos teisės šaltinių yra Europos Sąjungos teisė.

Nacionalinės teisėtvarkos dalis yra Bulgarijos ir trečiųjų valstybių sudarytos tarptautinės sutartys.

Laikantis konstitucinės tvarkos Bulgarijoje ratifikuotos, paskelbtos ir įsigaliojusios tarptautinės sutartys tapo valstybės teisės aktu dalimi. Tokia teisė turi viršenybę bet kokios nacionalinėje teisėje įtvirtintos kolizinės normos atžvilgiu.

Visi teisės aktai privalo būti paskelbti ir turi įsigalioti po trijų dienų nuo jų paskelbimo, išskyrus atvejus, kai pačiuose juose numatyta kitaip.

Įvairių rūšių teisinių priemonių aprašas

Rašytinės priemonės – tai Bulgarijos Respublikos Konstitucija, tarptautinės sutartys, teisėkūros priemonės ir aktai (dekretai, potvarkiai, nutartys, taisyklės, nurodymai ir įsakymai).

Bulgarijos Respublikos Konstitucija turi aukščiausią juridinę galią. Ja nustatoma valstybės institucijų organizacinė struktūra, principai, įgaliojimai ir funkcijos, taip pat piliečių teisės ir pareigos.

Įstatymas – tai norminis aktas, kuriuo reglamentuojami arba aiškinami (remiantis Konstitucija) socialiniai santykiai, kuriuos galima ilgam laikui reglamentuoti, atsižvelgiant į vieno ar kelių teisės institutų ar jų šakų dalyką ar subjektus. Išsamesnė informacija pateikiama Bulgarijos Respublikos įstatymo dėl norminių aktų 3 straipsnyje.

Visi teisės aktai privalo būti paskelbti ir turi įsigalioti po trijų dienų nuo jų paskelbimo, išskyrus atvejus, kai pačiuose juose numatyta kitaip.

Ministrų Taryba **dekretą** priima tvirtindama potvarkius, nutartis ar nurodymus ir priimdama aktus, kuriais nustatomos socialinės priemonės, neregamentuotos jos vykdomosios ir nurodomojo pobūdžio veiklos srityje. Išsamesnė informacija pateikiama Bulgarijos Respublikos įstatymo dėl norminių aktų 6 straipsnyje.

Potvarkis – tai norminis aktas, priimamas siekiant įgyvendinti visą įstatymą. Juo nustatoma valstybės ir vietos lygio įstaigų organizacinė struktūra arba jų veiklos vidaus tvarka.

Nutartis – tai norminis aktas, priimamas siekiant įgyvendinti aukštesnę juridinę galią turinčio norminio akto tam tikras nuostatas arba kitas dalis.

Nurodymas – tai norminis aktas, kuriuo pagal hierarchiją aukštesnė įstaiga duoda nurodymus pavaldžioms įstaigoms dėl norminio akto įgyvendinimo arba tais atvejais, kai ji turi užtikrinti norminio akto vykdymą.

Kiti – neužrašyti – šaltiniai, pavyzdžiui, **teisės papročiai** ir **bendrieji teisės principai**, taip pat yra svarbūs.

Aukščiausiųjų teismų aiškinamieji sprendimai gali būti laikomi šalutiniu teisės šaltiniu.

Konstitucinio Teismo sprendimai turi būti paskelbti Oficialiajame valstybės leidinyje per 15 dienų nuo jų priėmimo datos. Sprendimas turi įsiteisėti po trijų dienų nuo jo paskelbimo. Bet koks Konstituciją pažeidžiančiu pripažintas aktas nustoja galioti nuo tos datos, kurią įsigalioja toks sprendimas. Įstatymo dalys, nepripažintos pažeidžiančiomis Konstituciją, lieka galioti.

Teisės normų hierarchija

Bulgarijos Respublikos Konstitucija – tai aukščiausia juridinę galią turintis teisės aktas. ES teisės viršenybė nėra konkrečiai nustatyta Konstitucijoje, tačiau ES teisė laikoma turinčia viršenybę nacionalinės teisės atžvilgiu.

Pagal Konstitucijos 5 straipsnio 4 dalį Bulgarijos Respublikoje laikantis konstitucinės tvarkos ratifikuotos, paskelbtos ir įsigaliojusios tarptautinės sutartys tampa valstybės teisės aktų dalimi. Jos turi viršenybę bet kokios nacionalinėje teisėje įtvirtintos kolizinės normos atžvilgiu.

Žemesniame teisės normų hierarchijos lygyje yra teisėkūros priemonės.

Vykdomoji valdžia turi teisę priimti aktus, pavyzdžiui, dekretus, nutartis, rezoliucijas, taisykles, potvarkius, instrukcijas ir įsakymus.

Institucinė sąranga

Už teisės normų priėmimą atsakingos institucijos

Nacionalinei asamblėjai suteiktos įstatymų leidybos galios. Ji gali priimti, iš dalies keisti, papildyti ir panaikinti įstatymus.

Kad įstatymai būtų įgyvendinami, Ministrų Taryba priima dekretus, nutartis ir rezoliucijas. Ministrai priima taisykles, potvarkius, instrukcijas ir įsakymus.

Tarptautinių teisės aktų srityje Ministrų Taryba sudaro tarptautines sutartis, kai yra tam įgaliojama pagal teisės normas. Nacionalinė asamblėja ratifikuoja (arba nesutinka ratifikuoti) tokias tarptautines sutartis:

- kurios yra politinio arba karinio pobūdžio;
- kurios yra susijusios su Bulgarijos Respublikos dalyvavimu tarptautinėse organizacijose;
- kuriomis numatomi Bulgarijos Respublikos sienų pakeitimai;
- kuriose yra įpareigojimų Valstybės išdui;
- kuriomis numatomas valstybės dalyvavimas tarptautiniuose arbitražo ar teisiniuose procesuose;
- kurios yra susijusios su pagrindinėmis žmogaus teisėmis;
- kurios turi įtakos įstatymų veikimui arba kurioms vykdyti reikia priimti naujus teisės aktus;
- kurias aiškiai reikia ratifikuoti;
- kuriomis Europos Sąjungai suteikiami įgaliojimai, grindžiami Konstitucija.

Sprendimų priėmimo procesas

Konstitucijos priėmimas

Didžioji nacionalinė asamblėja, kurią sudaro 400 narių, prireikus priima naują Konstituciją.

Išsamesnė informacija pateikiama Bulgarijos Respublikos Konstitucijos 158 straipsnio 1 dalyje.

Nacionalinė asamblėja gali iš dalies keisti visas Konstitucijos nuostatas, išskyrus nuostatas, priklausančias Didžiosios nacionalinės asamblėjos kompetencijos sričiai. Siekiant iš dalies keisti Konstitucijos nuostatas, būtina trijų ketvirtadalių visų Nacionalinės asamblėjos narių balsų dauguma trijuose balsavimuose, vykstančiuose trimis skirtingomis dienomis. Per septynias dienas po Konstitucijos pataiso priėmimo ją pasirašo ir Oficialiajame valstybės leidinyje paskelbia Didžiosios nacionalinės asamblėjos pirmininkas.

Teisėkūros sprendimų priėmimo procesas

Pagal Konstitucijos 87 straipsnį bet kuris Nacionalinės asamblėjos ar Ministrų Tarybos narys turi teisę pateikti įstatymo projektą.

Įstatymo projektą priima Nacionalinė asamblėja per du svarstymus. Per pirmąjį svarstymą svarstomas visas įstatymo projektas. Parlamento nariai per Nacionalinės asamblėjos nustatytą terminą gali raštu teikti pasiūlymus iš dalies pakeisti per pirmąjį svarstymą priimtą įstatymo projektą. Nacionalinė asamblėja nuodugniai apsveria įstatymo projektą ir jį priima per antrąjį svarstymą. Priimtas įstatymo projektas perduodamas Bulgarijos Respublikos Prezidentui, kuris pasirašo dekretą dėl jo paskelbimo. Aktas paskelbiamas Oficialiajame valstybės leidinyje ir įsigalioja po trijų dienų, išskyrus atvejus, kai tame akte nustatyta kitaip.

Teisinių duomenų bazės

Oficialioju valstybės leidiniu galima nemokamai naudotis [☞ Oficialiojo valstybės leidinio](#) interneto svetainėje. Internetinėje redakcijoje pateikiami Nacionalinės asamblėjos paskelbti įstatymų projektai, Ministrų Tarybos dekretai, tarptautinės sutartys, kiti teisės aktai, taip pat visi viešųjų pirkimų ir koncesijų skelbimai.

Mokamose teisinių duomenų bazėse, pavyzdžiui, [☞ Apis](#), [☞ Ciela](#) ir [☞ Juridinėje enciklopedijoje](#), pateikiamas visas teisinės informacijos spektras, tačiau už naudojimąsi šiomis duomenų bazėmis reikia mokėti.

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 17/12/2018

Valstybių narių teisė - Čekija

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Čekijos teisės sistemą ir teisės apžvalga.

Teisės šaltiniai

Čekijos teisė, kaip kontinentinės Europos teisinės kultūros dalis, yra pagrįsta rašytine teise – ją sudaro įstatymai bei kiti teisės aktai, paskelbtos tarptautinės sutartys, kurias ratifikavo Čekijos parlamentas ([☞ Parlament ČR](#)), ir Konstitucinio Teismo ([☞ Ústavní soud](#)) sprendimai, kuriais panaikinama visa teisės akto nuostata ar jos dalis.

Įvairių rūšių teisinių priemonių aprašymas

Čekijos teisinę tvarką sudaro visi Čekijos teisės aktai ir susijusios priemonės.

Svarbiausia teisės aktų leidybos priemonė yra **įstatymai** (*zákony*), t. y. pagrindines asmenų ir visuomenės gyvenimo sritis reglamentuojančių elgesio taisyklių rinkiniai. Didesnės apimties įstatymai vadinami **kodeksais** (*zákoníky*), kuriais reglamentuojama visa teisinė sritis ir yra sistemiskai išdėstytos išsamios nuostatos. Įstatymai, kurie taikomi visai proceso teisės sričiai ir kuriuose yra išdėstytos išsamios proceso nuostatos, yra vadinami **proceso kodeksais** (*řády*). Įstatymai dėl svarbiausių valstybės klausimų ir piliečių bei žmogaus teisių (tarp jų – Čekijos Respublikos Konstitucija ir Pagrindinių teisių ir laisvių chartija) vadinami **konstituciniais įstatymais** (*ústavní zákony*) ir jų priėmimui taikoma speciali procedūra.

Įstatymai įgyvendinami **vyriausybės nutarimais, ministerijų ar centrinės valdžios įstaigų įsakymais ir autonominių regionų administracijų įsakymais**.

Čekijos teisė taip pat apima tarptautines sutartis, kurias ratifikavo Parlamentas ir todėl Čekijai jos yra privalomos. Tarptautinės sutartys turi pirmenybę prieš kitus teisės aktus, t. y. tarptautinė sutartis turi viršenybę nacionalinės teisės atžvilgiu, jeigu tam tikru klausimu jų nuostatos skiriasi.

Be pirmiau nurodytų rūšių teisės aktų, Čekijoje, kaip ir kitose valstybėse narėse, nuo jos įstojimo į Europos Sąjungą taip pat taikoma **Europos teisė**.

Paprotys Čekijoje nėra teisės šaltinis. Tačiau kai kuriais atvejais remiantis teise leidžiama atsižvelgti į papročius, susijusius su kai kuriomis sritimis ar teisiniais principais. Tokiu atveju tai nustatoma atitinkamame įstatyme ir teismai gali taikyti tokias nuostatas. Todėl vyrauja požiūris, kad teisės šaltinis yra ne pats teisinis principas ar paprotys, bet įstatymas, kuriame jis nurodomas.

Teismo sprendimas taip pat nėra teisės šaltinis. Kita vertus, teismas negali atsisakyti priimti sprendimą, motyvuodamas tuo, kad įstatymas yra neišsamus ar dviprasmiškas. Dažnai dėl atitinkamo klausimo jis turi pateikti savo aiškinimą, kuriuo kiti teismai iš esmės grįs savo sprendimus, ir taip tai *de facto* taps teisiniu precedentu. Jeigu sprendimas paskelbiamas *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek* (Teismų sprendimų ir nuomonių rinkinys), kur paprastai skelbiami pagrindiniai aukštesniųjų teismų sprendimai, faktiškai tai laikoma teisės šaltiniu, nors oficialiai taip nėra.

Teisės šaltinių hierarchija

Čekijos teisinė tvarka yra pagrįsta hierarchija. Aukščiausią vietą užima Konstitucija ir kiti konstituciniai įstatymai; jų teisinė galia didžiausia ir juos galima pakeisti tik kitu konstituciniu įstatymu. Po jų eina įprasti įstatymai, kuriais grindžiamos įgyvendinimo normos – jų teisinė galia mažiausia. Mažesnę teisinę galią turinčios nuostatos turi atitikti aukštesnę poziciją teisinėje hierarchijoje užimančioms nuostatomis. Atšaukti arba pakeisti teisės aktą galima tik tos pačios ar didesnės teisinės galios nuostatomis. **Tarptautinių sutarčių** statusas yra ypatingas. Kaip pirmiau minėta, jie yra teisinės sistemos dalis ir esant prieštaravimui turi viršenybę netgi konstitucinio akto atžvilgiu.

Vadovaujantis įstatymais priimami teisės aktai – tai vyriausybės nutarimai, iš esmės norminio pobūdžio Respublikos Prezidento sprendimai (pavyzdžiui, dėl amnestijos), ministerijų ir kitų centrinės ar vietos valdžios institucijų teisės aktai, regionų ir savivaldybių įstaigų įsakymai, išleisti remiantis deleguotaisiais įgaliojimais. Tokios nuostatos turi būti priimamos vadovaujantis įstatymu ir jame nustatytais ribojimais bei atsižvelgiant į institucijos kompetenciją.

Kalbant apie **Europos teisę**, ES taikomas Bendrijos teisės viršenybės principas galioja kaip ir kitose valstybėse narėse. Pagal šį principą Europos teisės aktai turi viršenybę, kai yra prieštaravimas tarp Europos teisės ir valstybės narės nacionalinės teisės (įstatymų, nutarimų ir t. t.). Tai taikoma neatsižvelgiant į tai, ar prieštaravimas yra tarp nacionalinės teisės ir Bendrijos pirminės teisės (Sutarčių), ar tarp nacionalinės teisės ir Bendrijos antrinės teisės (reglamentų, direktyvų ir t. t.). Remiantis vyraujančiu teisės aiškinimu netgi aukščiausi nacionalinės teisės aktai nėra išimtis – Europos teisė turi viršenybę net valstybių narių konstitucijų ir konstitucinių įstatymų atžvilgiu.

Tam, kad tarptautinės sutartys, kurios privalomos Čekijai, taptų jos teisės dalimi, Parlamentas turi jas ratifikuoti, jeigu joks konstitucinis įstatymas nereikalauja, kad atitinkama sutartis būtų ratifikuota referendumu. Tarptautines sutartis ratifikuoja Respublikos Prezidentas. Ratifikuotos sutarties versija čekų k. turi būti paskelbta *Sbírka mezinárodních smluv* (Tarptautinių sutarčių rinkinyje).

Institucinė struktūra

Institucijos, atsakingos už teisės aktų priėmimą

Čekijos įstatymų leidžiamoji valdžia priklauso Parlamentui, kurį sudaro dvejį rūmai:

- Deputatų rūmai (200 deputatų) ir
- Senatas (81 senatorius).

Teisės aktų priėmimo procedūra

Teisės aktų leidybos procesas prasideda nuo iniciatyvos teisės. Teisę siūlyti naujus įstatymus ir galiojančių įstatymų pakeitimus turi atskiri Parlamento nariai ar jų grupės, Senatas, vyriausybė ir regioninės valdžios institucijos. Tik vyriausybė gali siūlyti įstatymus dėl valstybės biudžeto ar dėl valstybės sąskaitų uždarymo; svarstyti tokius įstatymus gali tik Deputatų rūmai. Tačiau vyriausybė gali pareikšti nuomonę dėl bet kurio įstatymo pasiūlymo. Deputatų rūmai pirmiausia svarsto ir, jei reikia, keičia projektą trijų skaitymų metu.

Įstatymas priimamas paprastąja dalyvaujančių deputatų balsų dauguma. Tuomet Deputatų rūmų pirmininkas kuo skubiau teikia patvirtintą projektą Senatui, kuris turi tik 30 dienų jį apsvaryti – priešingai nei Deputatų rūmai, kuriuose diskusijos dažnai tęsiasi mėnesius. Iki to laiko, Senatas turi pritarti projektui, jį atmesti arba grąžinti Deputatų rūmams redakciją su pakeitimais. Taip pat jis gali nuspręsti visai nesvarstyti įstatymo. Jeigu Senatas pritaria projektui, nusprendžia jo nesvarstyti ar nepareiškia nuomonės iki termino pabaigos, įstatymas laikomas priimtu ir teikiamas pasirašyti Respublikos Prezidentui. Jeigu Senatas atmets pasiūlymą, Deputatų rūmai dar kartą dėl jo balsuoja. Įstatymas priimamas, jeigu Deputatų rūmai jam pritaria paprastąja balsų dauguma. Jeigu Senatas grąžina pataisytą projektą Deputatų rūmams, žemesnieji rūmai balsuoja dėl redakcijos, kuriai pritarė Senatas. Įstatymo projektas priimamas paprastąja deputatų balsų dauguma. Jeigu Deputatų rūmai nepritaria pasiūlymui su Senato padarytais pakeitimais, jie dar kartą balsuoja dėl pirminės Senatui pateiktos redakcijos. Įstatymas priimamas paprastąja visų deputatų balsų dauguma (t. y. pritarus ne mažiau kaip 101 balsui). Rinkimų įstatymus ir kai kurių kitų rūšių įstatymus turi patvirtinti ir Deputatų rūmai, ir Senatas.

Respublikos Prezidentas gali nuspręsti nepasirašyti patvirtinto pasiūlymo per 15 dienų nuo pateikimo dienos ir gali grąžinti pasiūlymą toliau svarstyti Deputatų rūmams, išdėstęs motyvus. Tai vadinama prezidento veto. Deputatų rūmai gali apeiti prezidento veto paprastą narių daugumą, be jokių pasiūlymo pakeitimų – tokiu atveju įstatymas laikomas priimtu. Kitu atveju įstatymas nepriimamas.

Be Respublikos Prezidento, įstatymus taip pat pasirašo Deputatų rūmų pirmininkas ir Ministras Pirmininkas, tačiau tai tėra formalumas.

Kai Deputatų rūmai paleidžiami, Senatas gali priimti kai kurių sričių teisės aktus, jei reikia nedelsiant imtis veiksmų ir kitu atveju reikėtų priimti įstatymą. Vyriausybė gali Senatui siūlyti priemones ir Deputatų rūmai turi jas patvirtinti pirmajame posėdyje – priešingu atveju jų galiojimas baigiasi.

Konstituciniams įstatymams teisės aktų leidybos procese yra taikomos išimtys. Tam, kad šie įstatymai būtų priimti, jie turi būti patvirtinti trijų penktadalių visų deputatų dauguma (kvalifikuota dauguma) ir trijų penktadalių dalyvaujančių senatorių dauguma, o ne paprasta (pusės) visų dalyvaujančių Parlamento narių dauguma, kaip įprastu įstatymu atveju. Konstituciniai įstatymai gali būti keičiami arba pildomi tik kitais konstituciniais įstatymais (t. y., kai Deputatų rūmai yra paleisti, konstituciniai įstatymai negali būti keičiami Senato teisės aktais) ir Prezidentas negali jų vetuoti.

Ministerijos, kitos administracinės įstaigos ir regionų savivaldos subjektai gali priimti išsamias įgyvendinimo taisykles (reglamentus ir įsakymus), neviršydami savo kompetencijos.

Teisės aktų galiojimas

Tam, kad teisės aktas įsigaliotų, jis turi būti paskelbtas. Konstituciniai įstatymai, įstatymai ir kiti teisės aktai (vyriausybės nutarimai, ministerijų įsakymai ir pan.) yra skelbiami *Sbírka zákonů* (Teisės aktų rinkinys), kurį leidžia Vidaus reikalų ministerija. Teisės aktas įsigalioja ir tampa Čekijos teisės dalimi tą dieną, kada jis paskelbiamas *Sbírka zákonů*. Rinkinyje taip pat nurodoma data, nuo kurios kiekvienas teisės aktas yra taikomas. Tai data, nuo kurios kiekvienas asmuo privalo laikytis atitinkamo teisės akto. Jeigu nenurodoma vėlesnė data, teisės aktas pradedamas taikyti praėjus 15 dienų nuo paskelbimo. Jei to reikalauja viršesnis viešasis interesas, taikymo pradžios data gali būti paankstinta, tačiau ji negali būti ankstesnė už paskelbimo datą. Taigi teisės akto taikymo pradžios data gali sutapti su jo įsigaliojimo data, tačiau jis niekuomet negali tapti taikytinas anksčiau nei jis įsigalioja. Senato priimami teisės aktai yra skelbiami *Sbírka zákonů* taip pat kaip ir įstatymai; ratifikuotos tarptautinės sutartys skelbiamos *Sbírka mezinárodních smluv* (Tarptautinių sutarčių rinkinys). Regioniniai teisės aktai skelbiami oficialiuose leidiniuose; savivaldybių teisės aktai skelbiami oficialioje tarybos skelbimų lentoje 15 dienų, o vėliau – kaip priimta toje vietovėje.

Jeigu įstatymai ar atskiros jų nuostatos prieštarauja konstitucinei tvarkai arba jei kiti teisės aktai ar atskiros jų nuostatos prieštarauja konstitucinei tvarkai ar įstatymui, Konstitucinis Teismas sprendžia, ar reikėtų juos panaikinti.

Daugiau informacijos rasite Konstitucijos tekste: [☞ Ústava](#).

Teisinių duomenų bazė

Teisinių duomenų bazę valdo ir administruoja Čekijos vidaus reikalų ministerija. Joje kaupiama tokia informacija:

- viena Vidaus reikalų ministerijos ([☞ Ministerstvo vnitra](#)) oficialios interneto svetainės dalis skirta teisės aktams ([☞ legislativa](#)). Joje pateikiamos įstatymų rinkinio ([☞ Sbírka zákonů](#)) ir Tarptautinių sutarčių rinkinio ([☞ Sbírka mezinárodních smluv](#)) (oficialiojo leidinio dalis) elektroninės kopijos (PDF). Ši interneto svetainė neturi oficialaus statuso ar teisinės galios. Tik atspausdintas įstatymų rinkinio tekstas yra autentiškas. Interneto svetainė prieinama viešai, galima atlikti reikiamos informacijos paiešką visame dokumentų tekste, taip pat metaduomenų paiešką;
- Čekijos vyriausybės portalas ([☞ Portál veřejné správy České republiky](#)) skirsnyje „Įstatymai“ ([☞ Sekce zákony](#)) pateikiamas visas aktualus įstatymų ir įgyvendinimo teisės aktų tekstas. Interneto svetainė neturi oficialaus statuso ar teisinės galios. Galima atlikti paiešką visame duomenų bazės dokumentų tekste, taip pat pagal dokumento pavadinimą ir numerį;
- [☞ ISAP](#) informacinėje sistemoje galima prisijungti prie duomenų bazių, naudojamų Tarybos dokumentų koordinavimo funkcijoms paskirstyti, taip pat naudotis *ES oficialiajame leidinyje* paskelbtais teisės aktais. Naudojant šią sistemą taip pat stebimas įgyvendinimo procesas, nacionalinis teisėkūros procesas ir pažeidimo procedūros. Duomenų bazėje pateikiamas nacionalinių pozicijų, darbinių dokumentų, atitikties lentelių ir kitų dokumentų elektroninis archyvas.

Teismų praktika

Čekijoje nėra bendro oficialaus ar privataus rinkinio, kuriame būtų reguliariai skelbiami svarbiausi visų Čekijos teismų sprendimai, t. y. tie Konstitucinio Teismo ir bendrųjų teismų sprendimai, kurie gali būti visiems reikšmingi. Konstitucinio Teismo išvados skelbiamos *Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu* (Konstitucinio Teismo sprendimų ir nutarimų rinkinys), kurį Prahoje leidžia C

. H. Beck. Kalbant apie bendrųjų teismų sprendimus, reguliariai skelbiamos tik atrinktos aukščiausiųjų teismų, t. y. Aukščiausiojo Teismo ir Vyriausiojo administracinio teismo, išvados. Atrinkti Aukščiausiojo Teismo sprendimai ir nuomonės, kuriomis siekiama apibendrinti žemesniųjų bendrųjų teismų praktiką civilinėse ir baudžiamosiose bylose, spausdinami *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek* (Teismų sprendimų ir nuomonių rinkinys), kurį Prahoje leidžia *LexisNexis*. Atrinkti Vyriausiojo administracinio teismo sprendimai ir nutarimai skelbiami *Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu* (Vyriausiojo administracinio teismo sprendimų rinkinys), kurį Prahoje leidžia *ASPI*. Žemesniųjų bendrųjų teismų praktika nėra reguliariai skelbiama; atrinkti sprendimai kartais skelbiami periodiniuose teisės leidiniuose.

Praktikoje yra naudingos oficialios Konstitucinio Teismo ir abiejų aukščiausiųjų bendrųjų teismų praktikos paieškos sistemos, kuriomis naudojantis galima rasti visus minėtų teismų sprendimus. Minėtos sistemos inicijuoja elektroninę paiešką įvairių žemesniųjų bendrųjų teismų serveriuose ir rodo atrinktą jų praktiką.

[judikatura Ústavního soudu ČR](#) (Konstitucinio Teismo praktika)

[judikatura Nejvyššího soudu ČR](#) (Aukščiausiojo Teismo praktika)

[judikatura Nejvyššího správního soudu](#) (Vyriausiojo administracinio teismo praktika)

Ar duomenų baze galima naudotis nemokamai?

Duomenų baze galima naudotis **nemokamai**.

Atrinktos komercinės duomenų bazės:

[ASPI](#)

[LEXDATA](#)

[LEXGALAXY](#)

[SAGIT](#)

[TORI](#)

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 19/06/2019

Valstybių narių teisė - Danija

Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba ([da](#)) neseniai atlikta pakeitimų. Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Danijos teisinę sistemą.

Informacijos apie Danijos teisinę sistemą ieškokite [Danijos teisingumo ministerijos](#) ir [Danijos parlamento](#) interneto svetainėse.

Teisinių duomenų bazės

[Teisinės informacijos portalas](#) (*Retsinformation*) yra interneto svetainė, kurioje piliečiai gali susipažinti su:

- įstatymais, administraciniais įstatymų įgyvendinamaisiais aktais, sutartimis, konsoliduotais įstatymais,
- parlamento dokumentais,
- administraciniais sprendimais,
- ombudsmeno sprendimais.

Teisinės informacijos portale pateikiami visi nuo 1985 m. sausio 1 d. galiojantys teisės aktai ir visi nuo šios datos priimti teisės aktai.

Duomenų baze galima naudotis **nemokamai**.

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 19/12/2017

Valstybių narių teisė - Vokietija

 Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba (**de**) neseniai atlikta pakeitimų. Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Vokietijos teisinę sistemą.

Vokietijos Federacinė Respublika – demokratinė, federacinė ir socialinė konstitucinė valstybė. Pagrindinės teisės ir demokratinės, federacinės bei socialinės konstitucinės valstybės principai yra nesugriaunamas Vokietijos Konstitucijos pagrindas, kurio laikymąsi užtikrina Federalinis Konstitucinis Teismas.

Teisės šaltiniai

Visų teisės šaltinių pagrindas yra Vokietijos Konstitucija – pagrindinis Vokietijos Federacinės Respublikos įstatymas (*Grundgesetz*), kuriame:

- nustatyta valstybės ir jos aukščiausiųjų organų pagrindinė struktūra ir pagrindiniai struktūriniai principai;
- apibrėžti rinkimų į Bundestagą (Vokietijos Federalinį Parlamentą) principai;
- nustatytas laisvuose rinkimuose išrinktų Bundestago narių statuso ir teisių pagrindas;
- apibrėžta, kaip organizuojama ir vykdoma Bundestago veikla.

Įvairių rūšių teisinių priemonių aprašas

Pagrindiniai Vokietijos nacionalinės teisės **rašytiniai šaltiniai** yra: Konstitucija (Pagrindinis Įstatymas), įstatymai, įstatymų lydimieji teisės aktai ir nuostatai. Be to, yra **nerašytinių teisės šaltinių**, kurie apima tarptautinėje teisėje, paprotinėje teisėje ir teismų praktikoje (visų pirma Federalinio Konstitucinio Teismo) nustatytus bendruosius principus.

Vokietija yra federacinė valstybė, kurią sudaro 16 žemių (*Länder*). Taigi, visoje federacijos teritorijoje yra taikomi **federacijos ir žemių įstatymai**, galiojantys tik tam tikroje žemėje. Kiekviena žemė turi savo konstituciją ir Pagrindiniu Įstatymu nustatytą teisinę sistemą, taip pat gali leisti įstatymus, įstatymo lydimuosius teisės aktus ir nuostatus.

Federacijos ir žemių **įstatymų leidybos įgaliojimai** išsamiai reglamentuojami Pagrindiniame Įstatyme. 71–74 straipsniuose nustatyti federacijos įstatymų leidybos įgaliojimai. Visais kitais atvejais už įstatymų leidybą yra atsakingos žemės.

Išskirtinė federacijos įstatymų leidžiamoji galia

Srityse, kuriose įstatymų leidžiamąją galią turi tik federacija, žemės įstatymus gali leisti tik jeigu joms tokie įgaliojimai aiškiai suteikiami federaciniu įstatymu (Pagrindinio Įstatymo 71 straipsnis).

Pagal Pagrindinio Įstatymo 73 straipsnį federacija turi išskirtinę įstatymų leidžiamąją galią šiose **sirtyse** (*inter alia*): visi užsienio politikos klausimai, gynyba (kuriai priskiriami civilinių gyventojų apsaugos klausimai), pilietybė, judėjimo laisvė, pasai, gyvenamosios vietos registravimas, tapatybės kortelės, imigracija, emigracija ir ekstradicija, valiuta ir pinigai, muitų ir prekybos zonos vieningumas, oro transportas, federacijos ir žemių kriminalinės policijos bendradarbiavimas, taip pat įstatymai dėl ginklų ir sprogmenų.

Sutampantys įstatymų leidybos įgaliojimai

Srityse, kuriose įstatymų leidybos įgaliojimai sutampa, žemės turi teisę priimti teisės aktus tik jeigu federacija toje srityje nesinaudoja savo įstatymų leidžiamąja galia (Pagrindinio Įstatymo 72 straipsnis). Teisės **sirtyse**, kuriose taikomi sutampantys įstatymų leidybos įgaliojimai, apima civilinę, baudžiamąją teisę, kelių eismo taisykles, asociacijų įstatymą, įstatymą, susijusį su užsieniečių gyvenamąja vieta ir įsisteigimu, įstatymą dėl ekonominių reikalų, užimtumo įstatymą ir tam tikrus vartotojų apsaugos

aspektus. Dėl tam tikrų pagrindinio įstatymo 74 straipsnyje išvardytų klausimų, kuriems taikytini sutampantys įstatymų leidybos įgaliojimai, federacija turi teisę priimti teisės aktus tik jeigu tai būtina dėl nacionalinio intereso siekiant nustatyti atitinkamas gyvenimo sąlygas visoje federacijos teritorijoje arba būtina išlaikyti teisinį ar ekonominį vieningumą.

Žemių įstatymai negali prieštarauti federacijos įstatymams. Pagrindinio Įstatymo 31 straipsnyje nustatyta, kad „**federacijos įstatymas turi viršenybę prieš žemės įstatymą**“. Šis principas yra taikomas, neatsižvelgiant į lygiagrečių teisės normų hierarchijos statusą, t. y. pavyzdžiui, federacijos įstatymo lydimasis teisės aktas turės viršenybę prieš žemės konstituciją.

Teisės normų hierarchija

Pagrindinis Įstatymas yra nacionalinės teisės normų hierarchijos viršūnė. Jis turi viršenybę prieš visus kitus nacionalinius teisės šaltinius, nes tai yra Vokietijos Konstitucija – dokumentas, nuo kurio priklauso visa Vokietijos teisinė sistema. Kiekviena Vokietijoje priimta teisinė nuostata turi atitikti Pagrindinį Įstatymą savo forma ir turiniu. Dėl to pagrindinio įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad įstatymų leidėjas turi laikytis konstitucinės tvarkos, o vykdomoji valdžia ir teismai turi laikytis teisės ir teisingumo principų. Be to, įstatymų leidėjas, vykdomoji valdžia ir teismai visų pirma turi laikytis pagrindinių teisių, nustatytų pagrindinio įstatymo, kuris taikomas tiesiogiai (1 straipsnio 3 dalis), 1–19 straipsniuose. Galiausiai, **Pagrindinio Įstatymo viršenybę** gina Federalinis Konstitucinis Teismas.

Pagrindinio Įstatymo 79 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Pagrindinis Įstatymas gali būti **pakeistas** tik dviem trečdalių Bundestago (žemųjų parlamento rūmų) balsų dauguma ir dviem trečdalių Bundesrato (aukštųjų parlamento rūmų) balsų dauguma. Bundesratas yra organas, per kurį žemės dalyvauja federacijos teisėkūros procese, taip pat administruojant federaciją ir sprendžiant su Europos Sąjunga susijusius klausimus. Kai kurie esminiai Pagrindinio Įstatymo komponentai, t. y. federacijos skirstymas į žemes, jų dalyvavimo teisėkūros procese principai, ir 1–20 straipsniuose išdėstyti principai, negali būti keičiami (79 straipsnio 3 dalis).

Teisės normų hierarchijoje **bendrosios tarptautinės teisės normos** yra tarp Konstitucijos ir federacijos ar žemių įstatymų. Pagrindiniame Įstatyme yra aiškiai nustatyta, kad šios bendrosios teisės normos yra sudedamoji federalinės teisės dalis, kad jos yra viršesnės už tokius įstatymus ir kad jomis tiesiogiai suteikiamos federacijos gyventojų teisės ir pareigos (25 straipsnis). Prie šių privatiems asmenims reikšmingų bendrųjų tarptautinės teisės normų (t. y. ne vien su valstybe susijusių normų), pavyzdžiui, yra priskiriama atitinkamos formos užsieniečių teisinės apsaugos garantija arba aiškiai išdėstytų reikalavimų principas, pagal kurį baudžiamiesiems teismo procesams yra taikomos nusikaltėlių išduodančios užsienio valstybės nusikaltėlio išdavimo įgaliojimo sąlygos.

Įstatymų vieta hierarchijoje yra žemesnė negu Konstitucijos. Federacijos įgaliojimai leisti įstatymus dėl žemių reikalų yra išsamiai reglamentuoti Pagrindiniame Įstatyme (Pagrindinio Įstatymo 71–74 straipsniai). Įstatymus priima Bundestagas kartu su Bundesratu. Įstatymų projektus **Bundestage** gali pateikti federalinė vyriausybė, Bundesratas arba Bundestago nariai (frakcija arba 5 proc. narių). Pagrindiniame Įstatyme yra aiškiai nustatyti konkretūs atvejai, kai galutiniam įstatymo projektui Bundestage turi pritarti **Bundesratas** (šiuo metu pagal [Bundesrato](#) tinklalapyje pateikiamus duomenis – apie 45 proc. visų įstatymų). Likusių Bundestago priimamų įstatymų atveju Bundesratas gali tikrai pateikti prieštaravimą, kurį Bundestagas gali atmesti. Jeigu Bundestago ir Bundesrato nuomonės skiriasi, iš abiejų rūmų narių (šiuo metu po 16 narių iš kiekvienų rūmų) gali būti paskirtas taikinamasis komitetas, kad kartu apsvaistytų įstatymo projektą. Taikinamojo komiteto užduotis yra rengti pasiūlymus, kurie užtikrintų vieningą balsavimą, nors ji pati negali priimti sprendimų Bundestago ir Bundesrato vardu.

Įstatymo lydimieji teisės aktai yra įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai, kuriuos priima federalinė vyriausybė, federaliniai ministrai ar žemės vyriausybės. **Nuostatai** yra žemesnio lygio nei įstatymo lydimieji teisės aktai ir juos priima pagal valstybės apibrėžtą viešąją teisę įsteigtas juridinis asmuo (pvz., savivaldybė).

Institucinė struktūra

Už teisės normų priėmimą atsakingos institucijos

Vokietijos įstatymus leidžia šalies parlamentai. Pagrindinis įstatymų leidžiamasis organas yra Bundestagas, kuris priima visus įstatymus, priklausančius Vokietijos Federacinės Respublikos kompetencijai. Įstatymų leidybos procese taip pat turi dalyvauti Bundesratas.

Naujų ar iš dalies pakeistų įstatymų projektus Bundestagui teikia Bundesratas, federalinė vyriausybė bei Bundestago nariai ir frakcijos. Dėl šių įstatymų projektų rengiami debatai, svarstymai ir balsuojama Parlamente pagal aiškiai reglamentuotą procedūrą.

Pagal Vokietijos federalinę sistemą žemės turi nemažai valstybės galių, todėl Bundesratas taip pat dalyvauja priimant teisės aktus. **Visi teisės aktai teikiami Bundesratui balsuoti** ir, atsižvelgiant į siūlomo teisės akto pobūdį, kai kurie siūlymai gali būti atmesti.

Išsamesnė informacija pateikiama [Bundestago](#) interneto svetainėje.

Sprendimų priėmimo procesas

Teisės aktų priėmimas

Daugelį įstatymų projektų ir diskusijų temų siūlo federalinė vyriausybė. Būdamą centrinio lygmens įstatymų leidėja, federalinė vyriausybė turi daugiausia patirties įgyvendinant teisės aktus ir tiesioginių žinių, kokių naujų teisės normų reikia.

Tačiau ne tik federalinė vyriausybė, bet ir Bundesratas ir Vokietijos Bundestago nariai turi teisę **inicijuoti įstatymų projektus**, kurių pagrindu priimami nauji teisės aktai.

Federalinės vyriausybės ar Bundesrato teisėkūros iniciatyvos

Kai federalinė vyriausybė nori pakeisti ar pasiūlyti įstatymą, federalinis kancleris turi iš pradžių pateikti įstatymo projektą **Bundesratu** i.

Bundesratas paprastai per 6 savaites gali pateikti savo pastabas dėl įstatymo projekto, dėl kurių vyriausybė savo ruožtu gali pateikti pareiškimą raštu. Tada federalinis kancleris pateikia įstatymo projektą Bundestagui kartu su Bundesrato pastabomis. Šios procedūros išimtis taikoma **biudžeto įstatymo projektui**, kuris vienu metu teikiamas ir Bundesratui, ir Bundestagui.

Panaši procedūra taikoma, kai teisėkūros iniciatyvas siūlo Bundesratas. Jeigu įstatymo projektui pritariama Bundesrato narių balsų dauguma, jis visų pirma pateikiamas federalinei vyriausybei, o ši, paprastai per 6 savaites, įstatymo projektą kartu su savo pastabomis perduoda Bundestagui.

Bundestago narių siūlomos iniciatyvos

Įstatymų projektus taip pat gali inicijuoti Bundestago nariai, kurių iniciatyvas tokiu atveju turi remti **bent 1 frakcija**, arba **mažiausiai 5 proc. Bundestago narių**.

Taip inicijuojamų įstatymų projektų iš pradžių pateikti Bundesratui nereikia. Todėl kartais vyriausybė susitaria, kad **itin skubiai priimtinių įstatymų projektus** inicijuotų jos Bundestago frakcijos.

Spaudinių platinimas

Norint, kad Bundestagas apsvarstytų įstatymo projektą, jį reikia pateikti Bundestago pirmininkui, paskui administracija jį užregistruoja ir išspausdina.

Vėliau išspausdintas įstatymo projektas visiems Bundestago ir Bundesrato nariams ir federalinėms ministerijoms pateikiamas kaip Bundestago spaudinys.

Kai įstatymo projektas įrašomas į **plenarinio posėdžio darbotvarkę**, pirmasis jo priėmimo parlamente etapas yra baigtas ir jį galima **oficialiai pristatyti** viešame Bundestago forume.

Trys svarstymai plenariniuose posėdžiuose

Paprastai įstatymų projektai plenariniuose Bundestago posėdžiuose nagrinėjami 3 kartus – tokios diskusijos vadinamos įstatymo projekto svarstymu.

1-ojo svarstymo metu diskusijos vyksta tik tuo atveju, kai taip susitaria seniūnų taryba (t. y. specialus vykdomasis Bundestago organas) arba jei to reikalauja viena iš frakcijų. Dažniausiai taip būna tada, jei teisės akto projektas yra labai prieštaringas arba itin svarbus visuomenei.

Pagrindinis 1-ojo svarstymo tikslas – **paskirti vieną ar kelis komitetus**, kurie įstatymo projektą išnagrinės ir parengs 2-ajam svarstymui. Tai daroma atsižvelgiant į seniūnų tarybos rekomendacijas.

Jei paskiriami keli komitetai, vienas komitetas yra apskritai atsakingas už svarstymus tuo klausimu ir įstatymo projekto priėmimo parlamente procesą. Kiti komitetai turi pateikti savo nuomonę dėl įstatymo projekto.

Su teisėkūra susijusi komitetų veikla

Nuodugnus su teisės aktais susijęs darbas vyksta nuolatiniuose komitetuose, kuriuose atstovaujama visoms frakcijoms. Komitetų nariai susipažįsta su dokumentais ir juos svarsto posėdžių metu. Jie taip pat gali į viešus posėdžius pakviesti ekspertus ir interesų grupių atstovus.

Be komitetų darbo, frakcijos sudaro **darbo grupes**, kurios nagrinėja susijusius klausimus ir parengia savo pozicijas.

Įprasta, kad komitetuose frakcijos suranda bendrų sąlyčio taškų. Dauguma įstatymų projektų nagrinėjami daugiau ar mažiau bendradarbiaujant valdančiosioms ir opozicinėms frakcijoms.

Pateikus šio svarstymo komitetuose išvadas, už įstatymo projektą atsakingas komitetas **plenariniame posėdyje pristato** savo svarstymo eigos ir rezultatų **ataskaitą**. Jo rekomenduojamas sprendimas yra 2-ojo svarstymo plenariniame posėdyje pagrindas.

Diskusijos per antrąjį svarstymą

Iki 2-ojo svarstymo visi nariai gauna išspausdintą **rekomendaciją dėl sprendimo**. Taigi, jie yra gerai pasirengę diskusijoms. Be to, iki šių diskusijų frakcijos dar kartą suderina savo pozicijas vidaus susitikimų metu, siekdamos pateikti bendrą nuomonę viešo 2-ojo svarstymo metu.

Po bendrųjų diskusijų, kiekviena įstatymo projekto nuostata gali būti svarstoma atskirai. Vis dėlto paprastai plenarinis posėdis pradedamas nuo balsavimo dėl viso įstatymo projekto.

Bet kuris Bundestago narys gali pateikti **pasiūlymą dėl pakeitimų**, kurie iš karto svarstomi plenariniame posėdyje. Jei plenarinio posėdžio metu pakeitimai patvirtinami, pirmiausia turi būti išspausdinta ir išplatinta nauja įstatymo projekto versija. Tačiau šią procedūrą galima sutrumpinti, jei tam pritaria du trečdaliai posėdyje dalyvaujančių narių. Tuomet 3-ąjį svarstymą galima pradėti iškart.

Balsavimas per trečiąjį svarstymą

Dar viena diskusija rengiama 3-ojo svarstymo metu, jei to reikalauja frakcija arba mažiausiai 5 proc. Bundestago narių.

Šiame etape atskiri nariai nebegali teikti pasiūlymų dėl pakeitimų, bet juos gali pateikti frakcijos arba 5 proc. Bundestago narių. Be to, pasiūlymus galima teikti tik dėl pakeitimų, patvirtintų per antrąjį svarstymą.

Galutinis balsavimas vyksta 3-ojo svarstymo pabaigoje. Bundestago pirmininkui paklausus, kas balsuoja už arba prieš įstatymo projektą, arba susilaiko; į tai nariai atsako atsistodami.

Kai įstatymo projektas plenariniame posėdyje gauna reikiamą Bundestago narių balsų daugumą, jis Bundesratui pateikiamas kaip teisės aktas.

Bundesrato pritarimas

Bundesrate žemės dalyvauja kuriant kiekvieną teisės aktą. Šiuo atžvilgiu Bundesrato teisės dalyvauti teisėkūros procese yra tiksliai apibrėžtos.

Bundesratas negali keisti Bundestago priimtų teisės aktų. Tačiau, jeigu jis nesutinka patvirtinti teisės akto, jis gali pareikalauti, kad būtų sušauktas **taikinamasis komitetas**. Taikinamąjį komitetą sudaro vienodas Bundestago ir Bundesrato narių skaičius.

Kai kuriems įstatymų projektams, kaip antai teisės aktams, kurie susiję su finansais ir žemių administravimo kompetencija, Bundesrato pritarimas privalomas.

Kai Bundesratas prieštarauja įstatymo projektui, Bundestagas gali nuspręsti, kad teisės aktas įsigalios, net jeigu taikinamajam komitetui nepavyko susitarti. Tačiau dėl to Bundestage reikia dar kartą balsuoti, kad įstatymo projektas būtų priimtas absoliučiaja balsų dauguma.

Įsigaliojimas

Kai įstatymų projektą patvirtina Bundestagas ir Bundesratas, yra dar keletas etapų iki jo įsigaliojimo.

Priimtas teisės aktas iš pradžių išspausdinamas ir perduodamas **federaliniam kancleriui** ir **kompetentingam federaliniam ministrui pasirašyti**.

Kad teisės aktas taptų įstatymu, jį turi pasirašyti federalinis prezidentas, kuris išnagrinėja, ar teisės aktas priimtas **pagal Konstituciją** ir ar jame nėra aiškių esminių prieštaravimų pagrindiniam įstatymui. Kai atliekami šie patikrinimai, federalinis prezidentas pasirašo teisės aktą ir nurodo išspausdinti jį Federaliniame oficialiajame leidinyje (***Bundesgesetzblatt***).

Šiuo etapu teisės aktas paskelbiamas. Jei teisės akte nėra nurodyta konkreti įsigaliojimo data, jis įsigalioja 14-ą dieną nuo Federalinio oficialiojo leidinio, kuriame jis paskelbtas, išleidimo.

Išsamesnė informacija pateikiama Vokietijos parlamento svetainėje ([🌐 Bundestagas](#)).

Teisinių duomenų bazės

Vokietijos teisinių duomenų bazėje [☞ JURIS](#), be kitų dalykų, Federalinė teisingumo ministerija skelbia galiojančias ir aktualias **federacinių įstatymų** redakcijas. Taip pat įtrauktos visos ankstesnės redakcijos ir jau paskelbti, bet yra dar neįsigalioję įstatymai.

Taip pat pateikiama **Susivienijimo sutartis** ir ankstesni VDR teisės aktai, kurie vis dar taikytini Vokietijos Federaciniėje Respublikoje.

Pateikiami visi ir aktualūs **federacinių žemių (Länder) teisės aktai**.

Kai kurie teisės aktai taip pat yra išversti į anglų kalbą, pavyzdžiui:

- [☞ Civilinis kodeksas \(BGB\)](#),
- [☞ Baudžiamasis kodeksas \(StGB\)](#)
- [☞ Civilinio kodekso įvadinio akto \(EGBGB\) ištraukos](#).

Prieiga prie duomenų bazės **nėra nemokama**.

Dvi teisinių duomenų bazės, kuriose pateikiami beveik visi federaciniai įstatymai (įskaitant įstatyminius potvarkius), yra nemokamai teikiami suinteresuotiems piliečiams svetainėje [☞ Gesetze im Internet](#) ir [☞ Federalinės teisingumo ministerijos](#) svetainėje. Abi duomenų bazes teikia Federalinė teisingumo ministerija kartu su *Juris GmbH*.

Be to, Federalinė vidaus reikalų ministerija, bendradarbiaudama su *Juris GmbH*, sukūrė [☞ federacinių norminių teisės aktų skelbimo duomenų bazę](#).

Susijusios nuorodos

[☞ Vokietijos federalinė vyriausybė](#)

[☞ Federacinių norminių teisės aktų skelbimas](#)

[☞ Civilinio kodekso įvadinis aktas](#)

[☞ Baudžiamasis kodeksas](#)

[☞ Civilinis kodeksas](#)

[☞ Bundestagas](#)

[☞ Organai](#)

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 20/02/2013

Valstybių narių teisė - Estija

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Jis jau išverstas į šias kalbas: [et](#).

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Estijos teisės sistemą ir Estijos teisės apžvalga.

Teisės šaltiniai

Estija priklauso kontinentinei Europos teisės sistemai (civilinės teisės sistemai). Svarbiausi teisės šaltiniai – teisės aktai, kaip antai Konstitucija, Europos Sąjungos teisės aktai, tarptautinės sutartys, įstatymai ir kiti teisės aktai.

Atsižvelgiama ir į aukščiausios instancijos – Aukščiausiojo Teismo – teisės aiškinimą ir specialistų pastabas (pvz., į Konstitucijos komentarų leidinį). Teismo sprendimais teisės neįtvirtinamos, paprastai aukštesnės instancijos priimto teismo sprendimas žemesnės instancijos teismui nėra privalomas. Tačiau Aukščiausiam Teismui, kuris yra ir konstitucinę peržiūrą atliekantis teismas, suteiktas įgaliojimas paskelbti teisės aktą negaliojančiu, jei jis neatitinka Konstitucijos ar kitų viršesnių teisės aktų. Joks

teismas, nagrinėjantis konkrečią bylą, negali taikyti tokių priemonių, tačiau teismai turi teisę netaikyti teisės akto, jei jis prieštarauja Konstitucijai. Tokiu atveju Aukščiausiasis Teismas, kaip konstitucinę peržiūrą atliekantis teismas, toliau nagrinėja bylą ir gali paskelbti tokį teisės aktą neatitinkančiu Konstitucijos (bet ne negaliojančiu).

Bendrieji teisės principai ir tarptautinės teisės nuostatos taip pat yra neatsiejama Estijos teisės sistemos dalis.

Teisės aktų rūšys. Apžvalga

Konstitucija – pagal Konstitucijos 3 straipsnio 1 dalį viešosios valdžios funkcijos vykdomos vadovaujantis tik Konstitucija ir įstatymais, atitinkančiais Konstituciją.

Įstatymai – pagal Konstitucijos 65 straipsnį įstatymus priima Estijos Parlamentas (*Riigikogu*), turintis teisėkūros įgaliojimus. Pagal Konstituciją priimti įstatymai nustatyta tvarka skelbiami oficialiajame leidinyje *Riigi Teataja*. Įstatymai tampa privalomi juos paskelbus. Įgyvendinimo teisės aktai.

Įgyvendinimo teisės aktai – pagal Konstitucijos 87 ir 94 straipsnius Respublikos Vyriausybė ir ministrai konkrečius įstatymo pagrindu gali priimti teisės aktus, skirtus tam įstatymui įgyvendinti. Vietos valdžios taryboms taip pat suteiktas įgaliojimas priimti įgyvendinimo teisės aktus, kuriais sprendžiamas tam tikri vietinės reikšmės arba įstatymais nustatyti klausimai. Iš esmės toks teisės aktas yra pagrindinis įstatymas. Įgyvendinimo teisės aktų leidybos įgaliojimus turi tik įstatyme nustatyti subjektai. Be Respublikos Vyriausybės, teisę priimti įgyvendinimo teisės aktus turi ir nepriklausomi juridiniai asmenys — viešieji juridiniai asmenys (universitetai) ir viešosios įstaigos. Be to, pagal Konstitucijos 154 straipsnio 1 dalį priimti įgyvendinimo teisės aktus taip pat gali vietos valdžios tarybos, o pagal 111 straipsnį – ir Estijos centrinis bankas (*Eesti Pank*).

Respublikos Vyriausybė ir ministrai turi įgaliojimus priimti įgyvendinimo teisės aktus, kurie grindžiami konkrečiais įstatymais ir kuriais šie įstatymai įgyvendinami. Įgyvendinimo teisės aktai įsigalioja trečią dieną po jų paskelbimo *Riigi Teataja*, nebent pačiame akte būtų nustatyta kitaip.

Potvarkiai – tai individualieji administracinės teisės aktai, kuriuos priimdama viešoji administracija sprendžia konkrečius teisinius klausimus. Pagal Konstitucijos 87 straipsnio 6 dalį įgyvendindama konkrečius įstatymus potvarkius priima Respublikos Vyriausybė. Potvarkius taip pat gali priimti Ministras Pirmininkas, apskričių viršininkai ir vietos valdžios atstovai.

Nutarimai – tai individualieji administracinės teisės aktai, priimami dėl tam tikrų sprendinių administracinių klausimų ar skundų arba skiriant sankcijas. Nutarimus taip pat priima Parlamentas, vietos valdžios tarybos, Nacionalinis rinkimų komitetas ir teismai.

Įsakymai – pagal Konstitucijos 94 straipsnį, įgyvendindami konkretų įstatymą, įsakymus leidžia ministrai. Įsakymu nustatoma bendra privalomoji elgesio norma, susijusi su ministerijos darbo klausimais arba ministerijai pavaldžių valstybės institucijų struktūra ar jų darbo organizavimu.

Tarptautinės sutartys ir Europos Sąjungos teisės viršenybė – pagal Konstitucijos 3 straipsnio 1 dalį visuotinai pripažinti tarptautinės teisės principai ir normos yra neatskiriama Estijos teisinės sistemos dalis. Konstitucijos 123 straipsnyje nustatyta, kad Estijos Respublika nesudaro Konstitucijai prieštaraujančių tarptautinių sutarčių. Priimta Konstitucijos pataisa, kuria nustatyta Europos Sąjungos teisės viršenybė. Pagal šios pataisos 2 straipsnį, kadangi Estija yra Europos Sąjungos narė, Estijos Konstitucija taikoma atsižvelgiant į Stojimo sutarties teises ir įsipareigojimus. Jei Estijos įstatymai ar kiti teisės aktai prieštarauja Parlamento ratifikuotoms tarptautinėms sutartims, taikytinos tarptautinių sutarčių nuostatos.

Tarptautinės sutartys įsigalioja jose nustatyta tvarka.

Užsienio teisės taikymas reglamentuojamas Tarptautinės privatinės teisės įstatymu.

Jei pagal šį įstatymą, tarptautinę sutartį ar sandorį taikytina užsienio teisė, teismas ją taiko nesvarbu, ar buvo pateiktas atitinkamas prašymas. Užsienio teisė taikoma vadovaujantis atitinkamoje šalyje nusistovėjusia aiškinimo ir praktinio taikymo praktika. Užsienio šalies teisė netaikytina, jei ja remiantis priimtas sprendimas aiškiai prieštarautų pagrindiniams Estijos teisės principams (viešajai tvarkai). Tokiais atvejais taikytina Estijos teisė.

Dekretas – Konstitucijos 109 straipsnyje nustatyta, kad, jei neįmanoma sušaukti Parlamento ir esant neatidėliotinam nacionaliniam reikalui, Respublikos Prezidentas gali leisti įstatymų galią turinčius dekretus. Dekretus turi pasirašyti Parlamento pirmininkas ir Ministras Pirmininkas. Konstitucijoje nustatyta, kad prezidentas gali priimti:

- specialiuosius dekretus, kai to skubiai reikia dėl valstybinių priežasčių ir neįmanoma sušaukti Parlamento,
- nepaprastosios padėties dekretus, kai to skubiai reikia dėl valstybinių priežasčių Vyriausybei paskelbus nepaprastąją padėtį, kai neįmanoma sušaukti Parlamento arba kai tam nebėra laiko,

Respublikos Prezidento priimti dekretai įsigalioja dešimtą dieną po jų paskelbimo *Riigi Teataja*, nebent dekretu nustatyta kitaip.

Susirinkus Parlamentui, Respublikos Prezidentas pateikia dekretus Parlamentui, o šis skubiai priima teisės aktą, kuriuo dekretas patvirtinamas arba panaikinamas. Kaip nustatyta Konstitucijos 110 straipsnyje, Respublikos Prezidentas dekretu nepriima, nekeičia ar nepanaikina Konstitucijos, teisės aktų, nurodytų Konstitucijos 104 straipsnyje, nacionalinių mokesčių ar valstybės biudžeto teisės aktų.

Teisės aktų hierarchija

Teisės aktų hierarchija yra tokia: Konstitucija, Europos Sąjungos teisė, tarptautinės sutartys, įstatymai ir dekretai, Respublikos Vyriausybės nutarimai ir ministrų nutarimai. Be pagrindinių įstatymų, yra individualieji teisės aktai, priimami remiantis konkrečiu įstatymu ir teisės aktų hierarchijoje žemesni už įstatymus ir įgyvendinimo teisės aktus. Kiekvieno lygmens teisės aktai turi atitikti aukštesnių lygmenų teisės aktus.

Institucinė struktūra

Už teisės aktų priėmimą atsakingos institucijos

Estijos institucijų organizacinė sistema pagrįsta valdžios padalijimo principu (Konstitucijos 4 straipsnis).

Įstatymų leidžiamoji valdžia priklauso Estijos Parlamentui (*Riigikogu*). Pagal Konstitucijos 103 straipsnį teisę teikti teisės aktų pasiūlymus turi Parlamento nariai, Parlamento politinės grupės, Parlamento komitetai, Respublikos Vyriausybė ir Respublikos Prezidentas. Tačiau Respublikos Prezidentas gali inicijuoti tik Konstitucijos pataisas. Parlamentas svarsto teisės aktų projektus ir sprendžia, ar juos priimti, ar atmesti.

Vadovaudamasis absoliučiosios daugumos narių balsavimu priimtu sprendimu, Parlamentas turi teisę siūlyti Respublikos Vyriausybei Parlamento inicijuojamo teisės akto projektą.

Parlamentas turi teisę dėl įstatymo projekto ar valstybinės svarbos klausimo surengti referendumą. Referendumo išvada priimama jame dalyvavusių asmenų daugumos balsavimu. Respublikos Prezidentas iš karto paskelbia referendumu priimtus įstatymus. Referendumu priimti sprendimai privalomi visoms valdžios institucijoms. Jei referendumui pateiktas įstatymo projektas nesurenka daugumos balsų, Respublikos Prezidentas skelbia priešlaikinius Parlamento rinkimus. Referendumui negali būti teikiami klausimai dėl biudžeto, mokesčių, valstybės finansinių įsipareigojimų, tarptautinių sutarčių ratifikavimo ir denonsavimo, nepaprastosios padėties valstybėje paskelbimo ar nutraukimo bei nacionalinio saugumo.

Vykdomoji valdžia priklauso Respublikos Vyriausybei. Dažniausiai Vyriausybė parengia įstatymo projektą ir pateikia jį Parlamentui. Įstatymų projektus Vyriausybei teikia ministerijos, prieš tai suderinusios juos su kitomis ministerijomis.

Teisingumo kancleris ir Generalinis auditorius dalyvauja Vyriausybės posėdžiuose ir turi teisę pareikšti savo nuomonę. Jų nuomonė Vyriausybei nėra privaloma, tačiau dažnai į šias rekomendacijas ir pasiūlymus atsižvelgiama. Jeigu teisingumo kancleriui ir generaliniam auditoriui atrodo būtina, jie tiesiogiai teikia pasiūlymus atitinkamam Parlamento komitetui, nagrinėjančiam teisės akto projektą. Pagal Konstitucijos 139 straipsnį teisingumo kancleris išnagrinėja visus jam pateiktus pasiūlymus, susijusius su teisės aktų pakeitimais, naujų įstatymų priėmimu, valdžios institucijų darbu ir prireikus pateikia Parlamentui ataskaitą. Jeigu teisingumo kancleris nustato, kad įstatymų leidėjo, vykdomosios valdžios institucijos ar vietos valdžios priimtas įstatymas prieštarauja Konstitucijai ar įstatymams, jis teikia pasiūlymą įstatymą priėmusiai institucijai per 20 dienų ištaisyti įstatymą, kad jis atitiktų Konstituciją ir įstatymus. Jeigu per nustatytą laiką įstatymas, prieštaraujantis Konstitucijai ar įstatymams, neištaisomas, teisingumo kancleris teikia pasiūlymą Aukščiausiajam Teismui pripažinti jį negaliojančiu (pagal Konstitucijos 142 straipsnį).

Respublikos Prezidentas skelbia Parlamento priimtus įstatymus arba atsisako juos skelbti. Atsisakęs skelbti įstatymą Prezidentas, nuroydamas motyvus, jį grąžina Parlamentui iš naujo svarstyti ir tvirtinti.

Prezidento paskelbtą priimtą įstatymą Teisingumo ministerija publikuoja Estijos *Riigi Teataja*.

Sprendimų priėmimo procesas

Įstatymų rengimo procesą Estijos Parlamente sudaro šie etapai:

- teisės akto projekto inicijavimas;
- teisės akto projekto svarstymas;
- teisės akto projekto priėmimas.

Inicijavimas

Pagal Konstitucijos 103 straipsnį teisę inicijuoti teisės aktų projektus turi Respublikos Vyriausybė, Parlamento nariai, Parlamento politinės grupės, Parlamento komitetai ir Respublikos Prezidentas. Prezidentas gali inicijuoti tik Konstitucijos pataisas. Teisės aktų

projektai turi atitikti Parlamento tarybos patvirtintus techninius reikalavimus ir Respublikos Vyriausybės patvirtintus teisėkūros ir techninius reikalavimus. Parlamento taryba siunčia teisės akto projektą atsakingam nuolatiniam Parlamento komitetui.

Teisės akto projekto svarstymas

Teisės akto projektą Parlamento plenarinei sesijai parengia nuolatinis Parlamento komitetas (Teisės reikalų komitetas, Konstitucinių reikalų komitetas, Ekonomikos reikalų komitetas ir kt.). Atsakingo komiteto siūlymu teisės aktų projektai Parlamento įtraukiami į plenarinės sesijos darbotvarkę.

Pagal Parlamento vidaus taisykles ir darbo reglamentą pirmasis teisės akto projekto svarstymas turi įvykti per septynias Parlamento plenarinės sesijos darbo savaites nuo jo pateikimo. Teisės aktų projektai Parlamento plenarinėje sesijoje svarstomi tris kartus. Pirmąjį kartą svarstomi bendrieji pasiūlyto teisės akto principai. Jei per svarstymą atsakingas komitetas ar kuri nors politinė grupė nepasiūlo projekto atmesti, pirmasis svarstymas baigiasi be balsavimo. Po pirmojo svarstymo Parlamento nariai, Parlamento komitetai ir politinės grupės turi per 10 darbo dienų pasiūlyti pataisas. Jei atsakingas komitetas pasiūlo, Parlamento pirmininkas gali nustatyti kitą pataisų siūlymų terminą.

Atsakingas komitetas išnagrinėja visas pasiūlytas pataisas ir sprendžia, ar į jas atsižvelgti rengiant naują projekto tekstą. Komitetas parengia naują projekto redakciją antrajam svarstymui, įtraukdamas visas pasiūlytas ir jo paties padarytas pataisas. Jis taip pat parengia antrajam svarstymui aiškinamąjį memorandumą, kuriame pateikiama informacija, susijusi su teisės akto projekto rengimu, kaip antai apie siūlomų pataisų priėmimo arba atmetimo priežastis ir asmenis, inicijavusius arba pateikusius teisės akto projektą, pareigas, rengimo procese dalyvavusius ekspertus ir kitus asmenis.

Atsakingo komiteto siūlymu teisės akto projektas įtraukiamas į antrojo svarstymo darbotvarkę. Parlamento tarybos, atsakingo komiteto arba asmens, inicijavusio teisės akto projektą, siūlymu Parlamentas gali sustabdyti teisės akto projekto antrąjį svarstymą be balsavimo. Jei politinė grupė pasiūlo sustabdyti svarstymą, už pasiūlymą balsuojama. Jei antrojo teisės akto projekto svarstymas sustabdomas, dar gali būti teikiamos pataisos. Jei antrasis svarstymas Parlamente nėra sustabdomas, jis laikomas pasibaigusiu ir teisės akto projektas siunčiamas trečiajam svarstymui.

Pasibaigus antrajam svarstymui, gali būti pasiūlyta balsuoti už Parlamento nutarimo projektą.

Pasibaigus antrajam svarstymui atsakingas komitetas parengia galutinę teisės projekto teksto redakciją trečiajam svarstymui, atliekami kalbinio ir techninio pobūdžio taisymai. Komitetas gali parengti trečiajam projekto svarstymui aiškinamąjį memorandumą, pateikdamas po antrojo svarstymo atliktų pakeitimų apžvalgą. Trečiajame teisės akto projekto svarstyme vyksta derybos, per jas politinių grupių atstovai teikia pareiškimus. Per trečiąjį svarstymą teisės akto projektas pateikiamas galutinio balsavimo procedūrai.

Priėmimas

Įstatymai ir Parlamento sprendimai priimami atviru Parlamento narių balsavimu. Galutinis balsavimas vyksta per trečiąjį teisės akto projekto svarstymą. Įstatymui priimti reikalingas Parlamento narių balsų skaičius nurodytas Konstitucijos 73 ir 104 straipsniuose, kuriuose išskiriamos tokios įstatymų rūšys:

- konstituciniai įstatymai, t. y. įstatymai, kuriems priimti būtina absoliučioji Parlamento narių balsų dauguma (už priėmimą turi balsuoti daugiau kaip pusė iš 101 Parlamento narių); ir
- paprastieji įstatymai, t. y. įstatymai, kuriems priimti pakanka paprastosios daugumos (už priėmimą turi balsuoti daugiau Parlamento narių nei prieš jo priėmimą).

Toliau išvardyti įstatymai gali būti priimti ir pakeisti tik absoliučiaja Parlamento narių balsų dauguma:

- Pilietybės įstatymas;
- *Riigikogu* rinkimų įstatymas;
- Respublikos Prezidento rinkimų įstatymas;
- Vietos valdžios tarybų rinkimo įstatymas;
- Referendumo įstatymas;
- *Riigikogu* darbo tvarkos taisyklių įstatymas ir *Riigikogu* vidaus taisyklių įstatymas;
- Respublikos Prezidento ir *Riigikogu* narių darbo užmokesčio įstatymas;
- Respublikos Vyriausybės įstatymas;
- Respublikos Prezidento ir *Riigikogu* narių patraukimo atsakomybės įstatymas;
- Tautinių mažumų kultūros autonomijos įstatymas;

- Valstybės biudžeto įstatymas;
- *Eesti Pank* įstatymas;
- Nacionalinių audito rūmų įstatymas;
- Teismų veiklos įstatymas ir kiti su teismo procesu susiję įstatymai;
- Įstatymai, susiję su valstybės užsienio ir vidaus skolinimusi bei valstybės turiniais įsipareigojimais;
- Nepaprastosios padėties įstatymas;
- Krašto apsaugos taikos metu įstatymas ir Krašto apsaugos karo metu įstatymas.

Priimtą įstatymą arba Parlamento nutarimą pasirašo Parlamento pirmininkas arba, jam nesant, posėdžiui pirmininkaujantis Parlamento pirmininko pavaduotojas ne vėliau kaip penktą darbo dieną po jo priėmimo.

Oficialus paskelbimas

Priimtas ir pasirašytas įstatymas siunčiamas paskelbti Respublikos Prezidentui. Respublikos Prezidentas gali atsisakyti skelbti Parlamento priimtą įstatymą ir per 14 dienų nuo jo gavimo, nurodęs priežastis, grąžinti jį Parlamentui persvarstyti ir priimti naują sprendimą. Jeigu Parlamentas nepakeitęs priima tą patį įstatymą, kurį Respublikos Prezidentas jam grąžino, Respublikos Prezidentas šį įstatymą paskelbia arba prašo Aukščiausiojo Teismo pripažinti jį prieštaraujančiu Konstitucijai. Aukščiausiam Teismui nustačius, kad įstatymas Konstitucijai neprieštarauja, Respublikos Prezidentas jį paskelbia.

Įstatymas įsigalioja dešimtą dieną po jo paskelbimo *Riigi Teataja*, jei įstatyme nenumatyta kitaip.

Teisės aktų skelbimas

Svarbiausios teisės priemonės ir tarptautinės sutartys skelbiamos oficialiajame leidinyje *Riigi Teataja*. Įstatymai ir teisės aktai įsigalioja tik juos paskelbus *Riigi Teataja*.

 Riigi Teataja yra internetinis Estijos oficialusis leidinys ir pagrindinė teisės aktų duomenų bazė. Nuo 2010 m. birželio 1 d. skelbiama tik elektroninė *Riigi Teataja* versija.

Riigi Teataja nuo 2011 m. sausio 1 d. leidžia Teisingumo Ministerija.

Trumpas turinio aprašymas

Riigi Teataja skelbiami įstatymai, tarptautinės sutartys, Parlamento sprendimai ir Respublikos Vyriausybės potvarkiai, taip pat kita svarbi informacija – jame gali būti skelbiami teisės aktų vertimai ir procedūrinė informacija apie teisės aktų projektų versijas.

Riigi Teataja paskelbta didžioji dalis nuo 1990-ųjų priimtų teisės aktų.

Nuo 2002 m. birželio 1 d. *Riigi Teataja* skelbiamos oficialios konsoliduotos įstatymų, Respublikos Prezidento dekretų, Vyriausybės nutarimų ir potvarkių, ministrų įsakymų, *Eesti Pank* valdytojo ir Nacionalinio rinkimų komiteto priimtų teisės aktų redakcijos. Konsoliduotos redakcijos Parlamento sprendimai skelbiami nuo 2010 m. birželio 1 d., o konsoliduotos redakcijos vietos valdžios institucijų teisės aktai – nuo 2011 m. pabaigos.

Kiekvieną kartą, kai teisės aktai iš dalies keičiami, kartu su teisės aktu dėl pakeitimo parengiamas ir paskelbiamas atnaujintas konsoliduotos redakcijos dokumentas su daliniais pakeitimais, taip pat informacija apie jos įsigaliojimą. Konsoliduoti teisės aktų tekstai yra oficialūs – jais galima rami užtikrinant teisės taikymą. Jie turi teisinę galią.

Visi skelbiami teisės aktai skaitmeniniu būdu antspauduojami. Kiekvienas asmuo gali patikrinti skaitmeninį spaudą – tai užtikrina, kad teisės akto tekstas po paskelbimo nebuvo pakeistas. Visi paskelbti teisės aktai taip pat yra susieti su datos spaudu – tai leidžia aptikti neteisėto tekstų naudojimo atvejus.

Skelbiamas konsoliduotos redakcijos dokumentus galima rasti pagal įsigaliojimo datą. Taip pat galima rasti vėlesnes šių teisės aktų redakcijas, jei tokių yra. Kiekviena konsoliduota redakcija susiejama su ankstesnėmis ir vėlesnėmis redakcijomis. Tai suteikia galimybę pereiti nuo vienos konsoliduotos redakcijos prie kitos ir atvirkščiai. Galima palyginti skirtingas to paties teisės akto konsoliduotas redakcijas ir padarytus pakeitimus.

Konsoliduotose redakcijose esančios nuorodos suteikia galimybę pasižiūrėti teisės aktus, priimtus remiantis atitinkamu įstatymu, ir pagal nuorodas teisės aktuose rasti įstatymo nuostatą, kuria remiantis priimtas teisės aktas.

Riigi Teataja prie teisės aktų dokumentų taip pat pridėdama procedūrinę informaciją, įskaitant aiškinamuosius memorandumus (nuorodos į konsultacijų duomenų bazę ir darbo eigą Parlamente), nuorodos į Europos Sąjungos teisės aktus, vertimus ir kitą papildomą informaciją, kuri reikalinga siekiant suprasti teisės priemonę.

Riigi Teataja interneto svetainėje galima atlikti apylinkės, apygardos teismų ir Aukščiausiojo Teismo praktikos paiešką. Taip pat čia skelbiama informacija apie teismo posėdžių laiką ir vietą.

Taip pat skelbiamos Aukščiausiojo Teismo sprendimų ir visų Europos žmogaus teisių teismo priimtų sprendimų santraukos ir apžvalgos. Santraukos yra susistemintos – Aukščiausiojo Teismo sprendimų galima ieškoti pagal svarbiausius žodžius sprendime arba pagal nuorodas į kitus teisės aktus. EŽTT sprendimų galima ieškoti pagal straipsnius.

Riigi Teataja paprastai skelbiamos ir įvairiausios su teisės aktais susijusios naujienos.

Nuo 2011 m. priesaiką davę vertėjai rengia atnaujintų teisės aktų vertimus į anglų kalbą – šį darbą organizuoja Teisingumo ministerija. 2013 m. spalio mėn. sukurta [angliška Riigi Teataja svetainė](#). Joje skelbiami atnaujinami konsoliduotų teisės aktų vertimai į anglų kalbą. Iki 2014 m. pabaigos bus paskelbti visų galiojančių Estijos teisės aktų konsoliduotų versijų (išskyrus ratifikavimo aktus) vertimai. Nors vertimas neturi teisinės galios, tekstai nuolat atnaujinami – pataisų vertimas į konsoliduotą tekstą paprastai įtraukiamas dar prieš pataisai įsigaliojant. Bet kas, užsiregistravęs kaip „Minu RT“ paslaugos vartotojas, gali atsisiųsti naujausius vertimus e. paštu.

Taip pat veikia teisės aktų projektų paieškos sistema – galima rasti informaciją apie visus procedūrinius etapus, kurie praeiti iki priimant teisės aktą, taip pat apie vykdomas procedūras dėl svarstomų projektų. Čia taip pat galima rasti informacijos apie teisėkūros procedūras ir atitinkamus teisės aktų projektus. Taip pat galite paprašyti procedūrinės informacijos apie įvairių teisės aktų priėmimo proceso etapus. Užsiregistravę kaip „Minu RT“ paslaugos vartotojas (estų k.), ją gausite e. paštu.

„Minu RT“ paslauga visiems suteikia galimybę susikurti vartotojo paskyrą, kurioje galima pildyti savo pasirinktų nuorodų sąrašą, užsisakyti elektroniniu paštu siunčiamą informaciją apie naujus teisės aktus ir kitą papildomą informaciją.

Ar Estijos teisinių duomenų baze galima naudotis nemokamai?

Vartotojų prieiga prie *Riigi Teataja* ir visos teisinės informacijos paslaugos yra **nemokama**.

Nemokama prieiga prie *Riigi Teataja* visiems besidomintiesiems teikiama vietos valdžios būstinėje ir viešosiose bibliotekose (kurių yra apie 600). Taip pat teikiama pagalba ieškant konkrečių teisių priemonių. Vartotojams turi būti leidžiama iki 20 puslapių atsispausdinti nemokamai.

Estijos teisinių duomenų bazės istorija

[Riigi Teataja](#) yra Estijos Respublikos oficialusis leidinys, leidžiamas nuo 1918 m. lapkričio 27 d. *Riigi Teataja* leidyba 1940 m. buvo sustabdyta, o atnaujinta 1990 m.

Riigi Teataja elektroninė versija pradėta skelbti 1996 m., o 2002 m. birželio 1 d. elektroninė versija įgijo oficialų statusą.

Nuo 2010 m. birželio 1 d. skelbiama tik elektroninė *Riigi Teataja* versija. Popieriuje jis nebespausdinamas.

2010 m. lapkričio mėn. pristatyta nauja, vartotojui patogesnė IT sistema, siūlanti daugiau teisinės informacijos. IT sistema parengta vadovaujantis Vyriausybės kanceliarijos nurodymu, panaudojant Europos regioninės plėtros fondo finansavimą.

Aukščiausiojo Teismo ir EŽTT sprendimų santraukos, įvairios teisinės naujienos, informacija apie teismų praktiką ir teismo posėdžius *Riigi Teataja* skelbiami nuo 2012 m. sausio 20 d.

Projektų paieškos galimybė atsirado 2012 m. pabaigoje.

Nuo 2013 m. *Riigi Teataja* skelbiami visi konsoliduotos redakcijos vietos valdžios institucijų priimti teisės aktai.

Nuo 2013 m. rugsėjo 24 d. visi *Riigi Teataja* skelbiami teisės aktai yra pažymėti skaitmeniniu spaudu ir datos spaudu.

2013 m. spalio 30 d. atidaryta *Riigi Teataja* svetainė anglų kalba.

Rengiant naują elektroninę *Riigi Teataja* IT sistemą bus sukurta sąsaja su Europos „N-Lex“ portalu.

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Valstybių narių teisė - Airija

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.
Jis jau išverstas į šias kalbas: [en](#).

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Airijos teisinę sistemą.

 Airijos teisinė sistema grindžiama įvairiais teisės šaltiniais ir priklauso bendrosios teisės sistemai. Dabartinė Airijos Konstitucija, pagrindinis valstybės įstatymas, įsigaliojo 1937 m. gruodžio 29 d. Konstitucijos 15 straipsnio 2 dalies 1 punkte nustatyta, kad vienintelė ir išimtinė teisė leisti įstatymus suteikta Airijos parlamentui (*Oireachtas*). Konstitucijos 34 straipsnio 1 dalyje taip pat numatyta, kad teisingumas turi būti vykdomas pagal įstatymą įsteigtuose teismuose, kuriems pirmininkauja Konstitucijoje nustatyta tvarka paskirti teisėjai.

Konstitucijoje numatytas valdžios padalijimas į tris šakas: įstatymų leidžiamąją, vykdomąją ir teisminę. Taip užtikrinama, kad nė vienas valstybės organas negalėtų kištis į kitiems dviem paskirtų funkcijų vykdymą.

Nepaisant valdžių padalijimo, teismai, tikrindami kitų valstybės institucijų aktų konstitucingumą ir teisėtumą, vykdo konstitucinę funkciją. Vykdydami savo funkcijas teismai yra nepriklausomi nuo vyriausybės.

Pagrindinės piliečio teisės užtikrinamos Konstitucijos 40–44 straipsniuose.

Teisės šaltiniai

Įvairių rūšių teisinių priemonių aprašas

Pagal Konstitucijos 15 straipsnio 1 dalį Airijos parlamentą (*Oireachtas*) sudaro Airijos prezidentas ir du rūmai: *Dáil Éireann* (žemieji) ir *Seanad Éireann* (aukštieji). 15 straipsnio 2 dalies 1 punkte nustatyta, kad išimtinė teisė leisti įstatymus valstybėje suteikta parlamentui, o jo leidžiami aktai yra pirminės teisės aktai.

Konstitucijos 15 straipsnio 2 dalies 2 punkte numatyta galimybė kurti ir pripažinti įgyvendinamuosius arba kitaip – antrinės teisės aktus, kaip antai potvarkius, nutarimus, taisykles, programas arba statutus, kurie priimami neperžengiant Airijos parlamento teisės aktais nustatytų įgaliojimų ribų. Vyriausybės ministras (arba tam tikrais atvejais – vietos valdžios institucija) gali leisti tokius teisės aktus tik pagal Airijos parlamento nustatytus reikalavimus ir apribojimus.

Pagal Konstitucijos 34 straipsnį ir tam tikrus kitus teisės aktus, visų pirma 1961 m. Teismų (steigimo ir struktūros) aktą bei 1961 m. Teismų (papildomų nuostatų) aktą su pakeitimais, teisminės valdžios funkcijas valstybėje atlieka teismai. Teismų praktika – tai teisėjų kuriama teisė ir sprendimai, kuriais aiškinama bei plėtojama teismų praktika ir aiškinami teisės aktai.

Teisės normų hierarchija

Konstitucija yra svarbiausias šalies įstatymas, jai taikomi tik Europos teisės reikalavimai. Ji yra viršesnė už kitus, žemesnius teisės šaltinius, įskaitant bendrąją teisę. Visų iš šių šaltinių kylančių taisyklių galiojimas priklauso nuo Konstitucijos. Konstitucijos nuostatai prieštaraujanti bendroji teisė arba teisės akto norma negalioja ir nesukelia padarinių. Konstitucijos nuostatas gali aiškinti aukštesnieji teismai, nors Konstitucija gali būti keičiama tik tautos referendumu.

Airija – dualistinė valstybė. Konstitucijos 29 straipsnio 6 dalyje numatyta, kad tarptautinės sutartys turi įstatymo galią tiek, kiek tai nustato Airijos parlamentas. Vadinasi, kad būtų taikomos šalyje, sudaromos tarptautinės sutartys turi būti specialiu teisės aktu įtraukiamos į nacionalinę teisę. Išimtis taikoma Europos Sąjungos teisei, kuri pagal Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas šalyje turi įstatymo galią. Tai reiškia, kad bet kurio įstatymo ar priemonės, kuriuos priimti būtina dėl Airijos narystės Europos Sąjungoje, galiojimo iš esmės negalima panaikinti kokia nors Konstitucijos nuostata.

Europos žmogaus teisių konvencija įsigaliojo priėmus 2003 m. Aktą dėl Europos žmogaus teisių konvencijos, įsigaliojusį 2003 m. gruodžio 31 d. Konvencija yra Airijos teisės dalis, tačiau taikoma tiek, kiek ji neprieštarauja Konstitucijai.

Institucinė struktūra

Už teisės normų priėmimą atsakingos institucijos

Sprendimų priėmimo procesas

Daugiau informacijos apie pagrindines valstybės institucijas žr. toliau nurodytas interneto svetaines:

- [Airijos Konstitucija](#),
- [Trumpas teisėkūros proceso vadovas](#).

Teisinių duomenų bazės

Elektroninis Airijos teisės aktų rinkinys (eISB)

eISB pateikiama:

- *xhtml* formatas, leidžiantis atlikti neribotą paiešką;
- Airijos parlamento (*Oireachtas*) 1922–2008 m. aktai;
- 1922–2008 m. antrinės teisės aktai (įstatymų lydimieji teisės aktai);
- 1922–2005 m. teisės aktų katalogas;
- 2009 m. Airijos parlamento (*Oireachtas*) ir antrinės teisės aktai (įstatymų lydimieji teisės aktai) PDF formatu (nėra paieškos funkcijos).

Oficiali Airijos parlamento (*Oireachtas*) rūmų interneto svetainė

Oficialioje [Airijos parlamento rūmų](#) interneto svetainėje pateikiama tokia informacija:

Galiojantys teisės aktai

Šioje svetainėje galima rasti visus Airijos parlamento aktų tekstus nuo 1997 m. Teisės aktai skelbiami jų priėmimo kalba – airių arba anglų, arba abiem, ir teisės aktą privaloma išversti į kitą oficialiąją kalbą. Airių kalba yra pirmoji oficialioji kalba. Žr. Konstitucijos 8 straipsnį ir 25 straipsnio 4 dalies 4 punktą.

Akto tekstas pateikiamas kaip PDF rinkmena su turinio nuorodomis į atitinkamus akto skyrius.

Kasmet priimama apie 40 aktų. Tekstas pateikiamas HTML formatu.

Aktų projektai

Interneto svetainėje taip pat suteikiama galimybė susipažinti su **aktų projektais** nuo 1997 m. Tai apima:

- visus aktų projektų pirminius tekstus (įskaitant aiškinamuosius memorandumus);
- pataisytas aktų projektų versijas (po rūmų arba komiteto pataisų);
- nuorodas į aktų projektų svarstymus;
- aktų projektų pataisų sąrašą. Akto projekto tekstas pateikiamas kaip PDF rinkmena, su turinio nuorodomis į atitinkamus skyrius.

Istoriniai teisės aktai

Interneto svetainėje taip pat pateikiami Airijos parlamento 1922–2002 m. aktai (*Achtanna an Oireachtais* 1922–2002).

Duomenų baze galima naudotis **nemokamai**.

Susijusios nuorodos

[Informacija apie teisinę sistemą](#), [Informacija apie valstybės institucijas ir Konstituciją](#), [Trumpas teisėkūros proceso vadovas](#), [Elektroninis teisės aktų rinkinys](#)

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 12/11/2018

Valstybių narių teisė - Graikija

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Graikijos teisinę sistemą.

Teisės šaltiniai

- Teisės aktai
- Papročių teisė
- Visuotinai priimtos tarptautinės teisės normos
- Europos Sąjungos teisė
- Tarptautinės konvencijos
- Kolektyvinės darbo sutartys
- Objektivus sąžiningumas
- Moralės principai
- Papročiai ir sąžiningo verslo principai (bendrieji elgesio standartai)

Įvairių rūšių teisinių priemonių aprašas

- Konstitucija
- Įstatymai
- Kiti teisės aktai
- Prezidento dekretai
- Administraciniai aktai
- ES steigiamosios sutartys
- ES reglamentai
- ES direktyvos
- ES pamatiniai sprendimai
- Tarptautinės konvencijos

Teisės normų hierarchija

Konstitucija yra viršesnė už visus nacionalinės teisės aktus. Po jos – įstatymai, prezidento dekretai, toliau – administraciniai aktai. Europos Sąjungos steigiamosios sutartys oficialiai prilygsta Konstitucijai, o kiti tarptautinės teisės aktai yra viršesni už nacionalinės teisės aktus, išskyrus Konstituciją.

Institucinė struktūra

Už teisės normų priėmimą atsakingos institucijos

Prireikus iš dalies pakeisti ar papildyti galiojančius teisės aktus, priimti naujas teisės normas arba įtraukti tarptautinės teisės normas į nacionalinę teisę,

kompetentingas ministras paveda specialiam teisėkūros komitetui parengti įstatymo projektą.

Teisėkūros procesas

Specialaus teisėkūros komiteto parengtas įstatymo projektas siunčiamas Vyriausybės generalinio sekretoriato Centriniam teisėkūros komitetui – šis komitetas visų pirma užtikrina, kad teisės aktas būtų tinkamai parengtas, ir pateikia kitų pastabų (dėl atitikties Konstitucijai, suderinamumo su tarptautine teise).

Tada įstatymo projektas kartu su atitinkamu aiškinamuoju raštu, kuriame nurodomas siūlomų nuostatų pagrindimas ir tikslai, teikiamas Parlamentui. Jei atitinkamoms nuostatomis įgyvendinti reikia valstybės biudžeto lėšų, Valstybės generalinė apskaitos tarnyba (*Γενικό Λογιστήριο του Κράτους*) privalo parengti specialiąją ir lyginamąją išlaidų ataskaitas. Be to, išskyrus išimtinis atvejus, prie įstatymų projektų būtina pridėti reguliavimo poveikio vertinimo ataskaita ir prieš pateikiant projektą surengtų viešų konsultacijų ataskaita.

Parlamento pirmininkas įstatymo projektą teikia svarstyti plenarinėje sesijoje, tarp sesijų veikiantiems Parlamento padaliniais arba nuolatiniais Parlamento komitetams. Dekretus dėl įstatymų įgyvendinimo kompetentingų ministrų siūlymu leidžia Respublikos

prezidentas. Specialiomis įstatymų nuostatomis valdžios institucijoms suteikiami įgaliojimai leisti aktus, kuriais reguliuojami labiau specifiniai, vietinės reikšmės, techninio pobūdžio ar smulkesni klausimai.

Pagal Konstitucijos 28 straipsnį tarptautinės konvencijos nuo jų ratifikavimo įstatymu akimirksmo yra neatsiejama Graikijos vidaus teisės dalis ir yra viršesnės už visas kitas joms prieštaraujančias ankstesnes teisės nuostatas, išskyrus Konstitucijos nuostatas.

Europos Sąjungos reglamentai vienodai galioja visose valstybėse narėse, yra privalomi ir tiesiogiai taikomi kiekvienoje valstybėje narėje.

Direktyvos į nacionalinę teisę perkeliamos įstatymu, prezidento dekretu arba ministro sprendimu.

Įstatymą pasirašius visiems kompetentingiems ministrams, Respublikos prezidentas jį išleidžia ir paskelbia per mėnesį nuo jo priėmimo Parlamente.

Įstatymo įsigaliojimo laikas nurodomas pačiame įstatyme. Jei laikas nenurodytas, pagal Civilinio kodekso įvadinio akto 103 straipsnį įstatymas įsigalioja po 10 dienų nuo jo paskelbimo oficialiajame leidinyje (*Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*).

Konvencijos ratifikavimo įstatymas paprastai įsigalioja jį paskelbus oficialiajame leidinyje, o konvencija teisinę galią įgyja nuo jos tekste nustatytos datos.

[Graikijos Parlamento](#) interneto svetainėje elektronškai pateikiami visi nuo 1993 m. spalio 22 d. priimti įstatymai. Be to, [Nacionalinių spaudos rūmų](#) (*Εθνικό Τυπογραφείο*) interneto svetainės skiltyje „Paieška“ (*Αναζήτηση*) galite ieškoti priimtų įstatymų ir prezidento dekretų (nuo 1890 m.) metinių sąrašų, jų temų ir oficialiojo leidinio, kuriame jie buvo paskelbti, duomenų.

Iniciatyvos iš dalies pakeisti įstatymą imasi už atitinkamą sritį atsakingas ministras.

Įstatymas galioja, kol yra panaikinamas naujesniu įstatymu.

Teisinių duomenų bazės

1. [Išsamią teisinių duomenų bazę](#) turi ir tvarko Nacionaliniai spaudos rūmai.

Šia duomenų baze galima naudotis nemokamai (Įst. Nr. 3861/ 2010 FEK A/112/13-7-10 7 straipsnis).

2. [Išsamią teisinių duomenų bazę](#) turi ir tvarko įmonės „Intracom“ ir „Hol“.

Prieiga mokama.

3. [Valstybės teisės tarybos](#) interneto svetainė

Prieiga nemokama.

Susijusios nuorodos

[Graikijos Parlamentas](#)

[Nacionaliniai spaudos rūmai](#)

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 02/07/2019

Valstybių narių teisė - Ispanija

Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba ([es](#)) neseniai atlikta pakeitimų. Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Ispanijos teisinę sistemą ir ši sistema bendrai apžvelgiama.

Ispanijos teisės šaltiniai

Ispanijos teisės šaltiniai apibrėžiami Civilinio kodekso 1 straipsnyje:

1. „Ispanijos teisės šaltiniai yra teisės aktai, papročiai ir bendrieji teisės principai.
2. Nuostatos, prieštaraujančios aukštesnę teisinę galią turinčiai nuostatai, negalioja.
3. Paprotys taikomas tik tada, kai nėra taikytino teisės akto ir kai jis neprieštaruoja moralei arba viešajai tvarkai ir yra nusistovėjęs.
4. Teisinė praktika, kuri nėra tik pareikštos valios aiškinimas, laikoma papročiu.
5. Bendrieji teisės principai taikomi nesant teisės akto arba papročio, nepažeidžiant jų reikšmės formuojant teisinę sistemą.
6. Į tarptautines sutartis įtrauktos teisės normos Ispanijoje tiesiogiai netaikomos, kol netampa vidaus sistemos dalimi, jas visas paskelbus Valstybės oficialiajame leidinyje.
7. Teisinė sistema papildoma teismų praktika, kurią nuosekliai plėtoja Aukščiausiasis Teismas, aiškindamas ir taikydamas teisės aktus, papročius ir bendruosius teisės principus.
8. Teisėjai neišvengiamai visais atvejais privalo spręsti jų kompetencijai priskiriamus klausimus, taikdami nustatytą šaltinių sistemą.“

Teisės normų rūšys

Konstitucija: aukščiausią teisinę galią turintis teisės aktas, taikomas visoms valdžios institucijoms ir piliečiams. Bet kokia Konstitucijai prieštaraujanti nuostata ar veiksmas negalioja. Konstituciją sudaro dvi dalys, aiškiai atskirtos turinio požiūriu: a) dogmatinė dalis ir b) pagrindinė dalis.

Tarptautinės sutartys: rašytinė tam tikrų tarptautinės teisės subjektų sutartis, reglamentuojama pagal tarptautinę teisę. Ją gali sudaryti vienas ar keli pridėti teisiniai dokumentai, nepaisant jų pavadinimo.

Autonominių sričių statutai: pagrindinė Ispanijos autonominės srities institucinė teisės norma, pripažinta 1978 m. Ispanijos Konstitucijoje ir patvirtinta organiniu įstatymu. Juose pateikiama bent ši informacija: autonominės srities pavadinimas, teritorinės ribos, autonominių institucijų pavadinimas, struktūra ir būstinė bei suteikti įgaliojimai.

- Įstatymai: yra įvairių rūšių įstatymų.
- Organiniai įstatymai: įstatymai, susiję su pagrindinių piliečių teisių ir laisvių plėtojimu, įstatymai, kuriais patvirtinami autonominių sričių statutai ir bendra rinkimų tvarka, ir kiti Konstitucijoje nurodyti įstatymai.
- Paprastieji įstatymai: įstatymai, kuriais reglamentuojami organiniame įstatyme apibūdinti klausimai.
- Įstatymų galią turintys dekretai: jais Generaliniai Kortėsai (*Cortes Generales*) vyriausybei perduoda įgaliojimus leisti įstatymų galią turinčias teisės normas, susijusias su konkrečiais klausimais.
- Dekretas-įstatymas: laikinos teisės aktų nuostatos, kurias skelbia vyriausybė esant ypatingam ir skubiam poreikiui ir kuriomis negali būti daromas poveikis pagrindinių valstybės institucijų sistemai, Konstitucijos pirmojoje antraštinėje dalyje reglamentuojamoms piliečių teisėms, pareigoms ir laisvėms, autonominių sričių sistemai ar bendrai rinkimų teisei. Dekretai-įstatymai nedelsiant, per trisdešimt dienų nuo jų paskelbimo, turi būti pateikti svarstyti Deputatų Rūmams, kurie dėl jų priima sprendimą paprasta balsų dauguma.
- Reglamentai: bendro pobūdžio teisės normos, priimamos vykdomosios valdžios. Hierarchinėje sistemoje jų vieta – iš karto po įstatymų; paprastai jais plėtojami įstatymai.
- Papročiai: papročiai apibūdinami kaip „visos taisyklės, kylančios iš daugiau ar mažiau nusistovėjusios vienodos praktikos“. Kad paprotys atspindėtų bendrą ir savaiminį siekį, jis turi būti bendras, nusistovėjęs, vienodas ir tvarus.
- Bendrieji teisės principai: bendrosios normos, kurios, neįtrauktos į teisinę sistemą oficialia tvarka, yra šios sistemos dalis, nes taikomos kaip kitų atskirų normų pagrindas arba abstrakčiai atspindi vienos šių atskirų normų grupės turinį. Jos taikomos teisės aktų trūkumams pašalinti arba teisės nuostatomis aiškinti.
- Teismų praktika: ją sudaro Aukščiausiojo Teismo nutartys, kuriose normos aiškinamos vienodai, ir autonominės srities aukštesniųjų teisingumo teismų sprendimai, kai svarstomi tik atitinkamos autonominės srities kompetencijai priskiriami klausimai. Jeigu teisėjas arba teismas nukrypsta nuo Aukščiausiojo Teismo nustatytos doktrinos, nutarties galiojimas automatiškai nepanaikinamas, bet nutartis naudojama kaip kasacijos motyvas. Tačiau Aukščiausiasis Teismas bet kada gali nukrypti nuo konsoliduotos savo praktikos.

Teisės normų hierarchija

Ispanijos civilinio kodekso 1 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad „nuostatos, prieštaraujančios kitoms aukštesnę teisinę galią turinčioms nuostatomis, negalioja“. Tai reiškia, kad būtinai turi būti nustatyta teisės normų hierarchija; tuo tikslu Ispanijos Konstitucijoje reglamentuojamas įvairių nuostatų tarpusavio ryšys ir jų hierarchiniai bei jurisdikciniai ryšiai.

Pagal Konstituciją Ispanijos teisės normų viršenybė nustatyta taip:

1. Konstitucija;
2. tarptautinės sutartys;
3. įstatymai siaurąja prasme: organiniai įstatymai, paprastieji įstatymai ir įstatymų galią turintys teisės aktai (prie jų priskiriami karaliaus dekretai-įstatymai ir įstatymų galią turintys karaliaus dekretai);
4. vykdomosios valdžios išleistos teisės normos, kurioms taikoma atskira hierarchija pagal juos išleidusį organą (karaliaus dekretas, dekretas, ministro įsakymas ir pan.).

Be to, jurisdikcijos principas nustatomas atsižvelgiant į autonominių sričių parlamentų išleistas normas.

Institucinė sąranga

Už teisės normų priėmimą atsakingos institucijos

Ispanijos institucinė sąranga pagrįsta valdžių atskyrimo principu, Generaliniams Kortėsams ir autonominių sričių teisėkūros asamblėjoms suteikiant įgaliojimus leisti teisės aktus.

Vyriausybė atlieka vykdomosios valdžios funkcijas, įskaitant reguliavimo įgaliojimus ir tam tikrais atvejais – Generalinių Kortėsų suteiktus teisėkūros įgaliojimus.

Vietos įstaigoms nesuteikiami teisėkūros įgaliojimai, bet suteikiami reguliavimo įgaliojimai.

Teisėkūros iniciatyva priklauso vyriausybei, Deputatų Rūmams, Senatui, autonominių sričių asamblėjoms ir tautai.

Sprendimų priėmimo procesas

Tarptautinės sutartys: yra trys patvirtinimo mechanizmai, kurie priklauso nuo sutartyje reglamentuojamų sričių tipo.

- Visų pirma organiniu įstatymu leidžiama sudaryti sutartis, kuriomis tarptautinei organizacijai ar institucijai suteikiami iš Konstitucijos kylantys įgaliojimai.
- Antra, vyriausybė, gavusi išankstinį Generalinių Kortėsų leidimą, valstybės sutikimą priimti sutartyse ar susitarimuose nustatytus įpareigojimus gali duoti šiais atvejais: sudarant politines sutartis, karines sutartis arba susitarimus, sutartis arba susitarimus, kuriais daromas poveikis valstybės teritoriniam vientisumui ar Konstitucijos pirmojoje antraštinėje dalyje nustatytoms pagrindinėms teisėms ir pareigoms, sutartis arba susitarimus, kuriuose nustatyti su valstybės finansais susiję finansiniai įpareigojimai, sutartis arba susitarimus, dėl kurių turi būti pakeisti tam tikri įstatymai ar nukrypta nuo šių įstatymų arba kuriems vykdyti turi būti priimtos teisės priemonės.
- Galiausiai likusiose srityse apie sudarymą reikia tik pranešti Deputatų Rūmams ir Senatui.

Teisėtai sudarytos ir Ispanijoje oficialiai paskelbtos tarptautinės sutartys yra vidaus sistemos dalis. Nuo jų nuostatų galima nukrypti, jas keisti ar panaikinti tik taip, kaip nustatyta pačiose sutartyse, arba pagal bendras tarptautinės teisės normas. Tarptautinėms sutartims ir susitarimams denonsuoti taikoma ta pati tvarka, kuri nustatyta jų patvirtinimui.

Įstatymai

Įstatymų projektus tvirtina Ministrų taryba, kuri teikia juos Deputatų Rūmams kartu išdėstydamą motyvus ir nurodydamą aplinkybes, kurie būtini nuomonei apie juos pareikšti.

Deputatų Rūmams patvirtinus paprastojo ar organinio įstatymo projektą, pirmininkas nedelsdamas apie jį praneša Senato pirmininkui, kuris jį pateikia svarstyti Senatui. Senatas per du mėnesius nuo teksto gavimo dienos gali vetuoti projektą arba padaryti jo pakeitimų. Projektas turi būti vetuotas absoliučia balsų dauguma.

Projekto negalima teikti tvirtinti karaliui, Deputatų Rūmams pradinio teksto neratifikavus absoliučia balsų dauguma, jei projektas buvo vetuotas, arba paprasta balsų dauguma praėjus dviem mėnesiams nuo jo pateikimo, arba nepareiškus nuomonės dėl pakeitimų, paprasta balsų dauguma pritarus jiems ar atmetus. Dvieju mėnesių terminas, per kurį Senatas gali vetuoti arba pakeisti projektą, sutrumpinamas iki dvidešimties kalendorinių dienų, kai vyriausybė arba Deputatų Rūmai projektus paskelbia skubiais.

Karalius per penkiolika dienų patvirtina Generalinių Kortėsų patvirtintus įstatymus, juos paskelbia ir nurodo skelbti viešai.

- Organiniai įstatymai: organiniai įstatymai Deputatų Rūmuose turi būti tvirtinami, keičiami ar panaikinami absoliučia balsų dauguma vykstant galutiniam balsavimui dėl viso projekto.

Reglamentai. Reglamentai rengiami šia tvarka:

- iniciatyvos imasi kompetentingas politikos formavimo centras, kuris rengia atitinkamą projektą ir kartu su juo – ataskaitą apie projekto būtinumą ir tinkamumą bei finansinę ataskaitą, kurioje pateikiama būsimų jo išlaidų sąmata;
- rengiant reglamentą, be ataskaitų, turi būti surinktos nuomonės ir gauti būtini išankstiniai pritarimai, pavyzdžiui, atlikti tyrimai ir konsultacijos, laikomi tinkamais reglamento poveikiui ir teisėtumui užtikrinti. Bet kuriuo atveju kartu su reglamentais turi būti teikiamos ataskaitos apie poveikį, atsižvelgiant į juose nustatytų priemonių tipą;
- kai nuostatomis daromas poveikis teisėtoms piliečių teisėms ir lūkesčiams, per pagrįstą laiką, ne trumpesnę kaip penkiolika darbo dienų, dėl jų gali būti tariamasi su piliečiais. Per nurodytą laiką su jomis taip pat supažindinama visuomenė, kai taip rekomenduojama atsižvelgiant į jų pobūdį;
- bet kuriuo atveju reglamentų projektus teikia Generalinis techninis sekretoriatas (*Secretaría General Técnica*), nepažeisdamas Valstybės Tarybos teisės teikti nuomonę teisės aktuose nustatytais atvejais;
- jeigu reglamento nuostatomis gali būti daromas poveikis valstybės ir autonominių sričių kompetencijų paskirstymui, apie tai būtina iš anksto pranešti Teritorinės politikos ministerijai;
- kad vyriausybės patvirtinti reglamentai įsigaliotų, jie visi turi būti paskelbti Valstybės oficialiajame leidinyje.

Teisės aktų duomenų bazės

Sukurta Valstybės oficialiųjų leidinių duomenų bazė, kurioje pateikiami visi nuo 1960 m. skelbti teisės aktai: [Iberlex](#).

Ar duomenų bazėmis galima naudotis nemokamai?

Šia duomenų baze galima naudotis nemokamai.

Trumpas turinio aprašas

Valstybės oficialiojo leidinio interneto puslapyje galima rasti nuo 1960 m. skelbtus leidinius.

Pateikiama teisės aktų ir skelbimų paieškos sistema ir nuo 1980 m. rinktos Konstitucinio teismo praktikos, valstybės advokatūros (nuo 1997 m. rinktų ataskaitų ir sprendimų) bei Valstybės tarybos duomenų bazė. Galiausiai teikiamos šios paslaugos: įspėjama apie teisės aktus, skelbiami skelbimai ir ieškoma informacijos bei dokumentų.

Susijusios nuorodos

[IBERLEX – Ispanijos teisės aktų duomenų bazė](#)

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 12/03/2019

Valstybių narių teisė - Prancūzija

Šiame skyriuje rasite įvairių Prancūzijos teisės šaltinių apžvalgą.

Teisės šaltiniai

Prancūzijos teisę daugiausia sudaro rašytinės teisės normos, vadinamieji **teisės šaltiniai**. Tai gali būti ne tik teisės normos, galiojančios valstybėse arba tarp valstybių, nacionaliniu mastu, bet ir nacionalinių ar tarptautinių teismų praktika arba vietos lygmeniu nustatytos teisės normos, kaip antai savivaldybių arba profesinių organizacijų, pvz., gydytojų kolegijos potvarkiai, piliečių sukurtos ir jų santykiuose galiojančios teisės normos, kaip antai kolektyviniai susitarimai arba sutartys ir galų gale paprasčiausi papročiai.

Visi teisės šaltiniai tvarkomi pagal **teisės normų hierarchiją**. Taigi nauja teisės norma:

- turi atitikti ankstesnes aukštesnio lygmens teisės normas,
- gali iš dalies keisti ankstesnes to paties lygmens teisės normas,
- panaikina priešingas žemesnio lygmens teisės normas.

Tarptautinės teisės šaltiniai

Tarptautinės sutartys ir susitarimai

Prancūzijoje sutartis įsigalioja, jeigu yra ratifikuojama, patvirtinama ir paskelbiama. Kai kurios sutartys Prancūzijos teismų sistemoje **taikomos tiesiogiai**, o kitos turi būti **perkeliamos į jos teisę**, priimant nacionalinės teisės nuostatą.

Europos Sąjungos teisė

Europos Sąjungos teisės sąvoka apima Europos Sąjungos institucijų nustatytas taisykles. Tai gali būti rekomendacijos, nuomonės, reglamentai, sprendimai arba direktyvos.

Nacionalinės teisės šaltiniai

Konstituciniai reikalavimai

- 1958 m. spalio 4 d. Konstitucija;
- 1946 m. spalio 27 d. Konstitucijos preambulė, 1789 m. rugpjūčio 26 d. Žmogaus ir piliečio teisių deklaracija ir pagrindiniai principai, pripažinti Respublikos įstatymuose, kurie joje minimi;
- konstituciniai įstatymai, kurie, prieš paskelbiant viešai, pateikiami Konstitucinei Tarybai ir kuriais papildoma Konstitucija.

Teisėkūrai taikomi reikalavimai

Parlamento priimtas įstatymas turi atitikti Konstituciją. Kai, prieš viešai paskelbiant įstatymą, kreipiamasi į Konstitucinę Tarybą, ji tikrina **įstatymo konstitucingumą**, t. y., ar įstatymas atitinka Konstituciją. Į Konstitucinę Tarybą gali kreiptis Respublikos Prezidentas, Ministras Pirmininkas, Nacionalinės asamblėjos ir Senato pirmininkai, šešiasdešimt Nacionalinės asamblėjos deputatų arba šešiasdešimt senatorių. Be to, Valstybės Taryba arba Kasacinis teismas Konstitucinei Tarybai gali perduoti nagrinėti prašymus dėl galiojančių įstatymų panaikinimo, pateiktus teisės subjektų, byloje, kurioje taikytini šie įstatymai, ginčijančių jų atitiktį Konstitucijos garantuojamoms teisėms ir laisvėms.

Pagal Konstitucijos 55 straipsnį, Prancūzijoje ratifikuotos tarptautinės sutartys yra viršesnės už įstatymus. Taigi administracinių ir baudžiamųjų bylų teisėjas netaiko įstatymo, kuris atrodo nesuderinamas su sutartimi, nesvarbu, ar ji sudaryta prieš priimant įstatymą, ar po jo priėmimo.

Reglamentavimo priemonės

1. Potvarkiai

Pagal Konstitucijos 38 straipsnį **Vyriausybė** gali prašyti Parlamento leisti, įgyvendinant savo programą, aiškiai apibrėžtą laikotarpį imtis įstatymuose numatytų priemonių. Kol nutarimų nepatvirtino įstatymų leidėjas, formaliai jie turi įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų galią ir iki patvirtinimo gali būti ginčijami administraciniame teisme.

3. Reglamentai

Reglamentai **skirstomi pagal juos leidžiančią instituciją**:

1. Respublikos Prezidento arba Ministro Pirmininko dekretai (kai jie priimami Ministrų taryboje arba Valstybės Taryboje, gali būti iš dalies keičiami tik tomis pačiomis sąlygomis);
2. dekretai tarp ministerijų arba atskirų ministerijų dekretai;
3. dekoncentruotų valstybės institucijų (prefekto, mero..) arba decentralizuotų vietos (savivaldybės, departamento, regiono) valdžios institucijų priimami sprendimai dėl nuostatų.

5. Kolektyvinės sutartys

Darbo kodekse nustatytos bendrosios taisyklės, taikomos darbo sąlygoms. Jų laikydamiesi, privataus sektoriaus socialiniai partneriai (darbdaviai ir darbuotojų profesinės sąjungos) derasi dėl tarpusavio sutarčių ir susitarimų. Jose nustatomos visos

darbo sąlygos ir socialinės garantijos, taikomos atitinkamų organizacijų darbuotojams (perdirbimo pramonė ir prekyba, jaunų darbuotojų būstai, papildomosios pensijos kaupimo institucijos...) . **Kolektyviniuose susitarimuose** reglamentuojama tikrai tam tikra konkreiti sritis (darbo užmokestis, darbo laikas ir t. t.). Kolektyvinės sutartys ir susitarimai gali būti sudaromi šakos (visų įmonių, tam tikroje teritorijoje vykdančių tą pačią veiklą), įmonės arba įstaigos lygmeniu. Darbo, socialinių santykių, šeimos ir solidarumo ministerija arba Žemės ūkio ir žuvininkystės ministerija gali „išplėsti“ kolektyvinę sutartį: tokiu atveju ji taikoma visoms atitinkamos veiklos šakos organizacijoms.

Bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų sprendimai

Sprendimus gali priimti bendrosios kompetencijos **teismai** arba administraciniai **teismai**. Bendrosios kompetencijos teismų sprendimuose aiškinama teisė, tačiau iš esmės jie taikomi tik nagrinėjamai bylai. Administracinių teismų sprendimai viršesni už įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus, nes gali juos panaikinti, tačiau menkesni už įstatymus.

Institucinė sąranga

Teisėkūros procesas Prancūzijoje

Įstatymo **projektą**, kurį inicijuoja vyriausybė ir kurį ministras teikia Ministrų Tarybai, reikia skirti nuo įstatymo **pasiūlymo**, kurį inicijuoja Parlamentas. Įstatymo projektas arba įstatymo pasiūlymas pateikiamas Nacionalinei Asamblėjai arba Senatui.

Tada Parlamentas išnagrinėja įstatymo tekstą. Įstatymas priimamas, jeigu abeji Parlamento rūmai patvirtina tą patį jo tekstą.

Abiem asamblėjoms nesutariant, šaukiama mišri paritetinė komisija. Šiam komitetui, kurį sudaro 7 Nacionalinės asamblėjos nariai ir 7 senatoriai, pavedama pasiūlyti bendrą įstatymo tekstą, kurį kiekviena asamblėja paprastai svarsto po du kartus.

Tačiau vyriausybė gali imtis paspartintos procedūros; tokiu atveju mišri paritetinė komisija sudaroma jau pasibaigus pirmajam svarstymui.

Respublikos prezidentas įstatymą paskelbia (t. y. pasirašo) per 15 dienų nuo parlamento priimto teksto perdavimo vyriausybei. Per šį laikotarpį prezidentas gali prašyti įstatymą išnagrinėti iš naujo, o Konstituciniam Teismui gali būti pateiktas prašymas patikrinti, ar įstatymas atitinka Konstituciją.

Patvirtintas įstatymas įsigalioja po paskelbimo Oficialiajame leidinyje.

Įstatymų ir reglamentų skelbimas

Siekiant kad įstatymai ir reglamentai būtų privalomi, jie turi būti **paskelbiami piliečiams susipažinti**. Taigi apie atskirus aktus turi būti pranešta asmenims, kuriems jie taikomi, o nuostatai turi būti skelbiami viešai.

Taisyklės, susijusios su įstatymų ir reglamentų įsigaliojimu, nuo 2004 m. birželio 1 d. iš dalies pakeistos 2004 m. vasario 20 d. potvarkiu Nr. 2004-164. Civilinio kodekso 1 straipsnyje nustatyta, kad **teisės aktai įsigalioja kitą dieną po jų paskelbimo Oficialiajame leidinyje**, nebent būtų nurodyta kitaip.

Tačiau skubos atvejais tą pačią dieną, kai yra paskelbiami, įsigalioja įstatymai, kurių patvirtinimo dekretuose apie tai nurodoma, ir administracinės teisės aktai, kurie tokia tvarka skelbiami specialiu Vyriausybės nurodymu.

Be **dekretų, Oficialiajame leidinyje skelbiami ir nuostatai**, patvirtinti kompetentingų nacionalinio lygmens valstybės institucijų (ministerijų nutarimai, savarankiškų administracinių institucijų aktai...). Ministrų nutarimai dažnai skelbiami ir oficialiuose ministerijų biuleteniuose.

Paskelbimas tikrai oficialiame biuletenyje galimas tik tuo atveju, jei nuostatai taikomi tikrai labai specifinei administracijos darbuotojų kategorijai (visų pirma ministerijos pareigūnams ir tarnautojams).

Vietos valdžios institucijų aktams taikomos specialios paskelbimo sąlygos. Jie Oficialiajame leidinyje neskelbiami.

Aplinkraščiai arba instrukcijos iš principo neturi reglamentuojamosios galios. Šiuose aktuose pateikiami tikrai nurodymai tarnyboms dėl įstatymų ir dekretų taikymo arba patikslinamas kai kurių nuostatų aiškinimas.

Kad būtų taikomi, aplinkraščiai ir instrukcijos turi būti skelbiami šiam tikslui numatytoje ministro pirmininko interneto svetainėje (2008 m. gruodžio 8 d. Dekretas 2008-1281). Įprastas būdas yra paskelbimas oficialiuose ministerijų biuleteniuose. Oficialiajame leidinyje skelbiami tik patys svarbiausi aplinkraščiai.

Teisinių duomenų bankai

Viešasis teisinių duomenų bazes Prancūzijoje tvarko Viešoji platinimo internete tarnyba (*Service public de diffusion sur l'internet, SPDDI*), įsteigta [2002 m. rugpjūčio 7 d. dekretu Nr. 2002-1064](#) ([tekstas anglų kalba](#)).

Ši sistema tiksliai paaiškinama [aiškinamajame rašte](#) dėl tinklalapyje [Légifrance](#) pateikiamų duomenų pakartotinio panaudojimo.

[Légifrance](#) pateikiama tokia informacija:

- kodeksų, įstatymų ir reglamentų suvestinės versijos (**duomenų bazė „Legi“**),
- dokumentai, skelbiami Oficialiojo leidinio leidime „įstatymai ir dekretai“ (**duomenų bazė „Jorf“**),
- išplėstinės nacionalinės kolektyvinės sutartys (**duomenų bazė „Kali“**),
- Konstitucinės Tarybos sprendimai (**duomenų bazė „Constit“**),
- Kasacinio teismo ir Apeliacinių teismų sprendimai (**duomenų bazėje „Cass“** skelbiami sprendimai taip pat skelbiami ir Oficialiajame leidinyje, **duomenų bazėje „Inca“** – neskelbti sprendimai, **duomenų bazėje „Capp“** – Apeliacinių teismų sprendimai),
- Valstybės Tarybos ir Konfliktų teismo sprendimai, administracinių apeliacinių teismų sprendimai ir atrinkti administracinių teismų sprendimai (**duomenų bazė „Jade“**),
- Nacionalinės informatikos ir laisvių komisijos (*Commission nationale de l'informatique et des libertés*, CNIL) nutarimai (**duomenų bazė „CNIL“**).

Viešoji platinimo internete tarnyba kuruoja ir kitus tinklalapius, kurie prieinami tiesiogiai arba per tinklalapį [Légifrance](#):

- [Audito Rūmų](#) tinklalapyje galima susipažinti su finansinių teismo institucijų sprendimais,
- kiekvienos ministerijos tinklalapyje pateikiamas jos oficialusis leidinys,
- Generalinės mokesčių valdybos (*Direction générale des impôts*) tinklalapyje pateikiami [mokesčių dokumentai](#),
- Užsienio ir Europos reikalų ministerijos tinklalapyje pateikiamos tarptautinės sutartys (bazė „[Pacte](#)“).

Kiekviename pirmiau nurodytame tinklalapyje pateikiama informacija apie pirmiau minėtų antrosios kategorijos duomenų atsisiuntimo ir pakartotinio panaudojimo sąlygas.

Tinklalapyje „Légifrance“ galima rasti ir pirmiau išvardytų [duomenų bazių katalogą](#).

Pateikiamas ir [Légifrance leidimų kainoraštis](#).

Duomenų bazės

Toliau pateikiamas neišsamus teisinių duomenų bazių sąrašas:

- Duomenų bazėje [LEGI](#) pateikiamos konsoliduotos kodeksų, įstatymų ir reglamentų versijos.
- Duomenų bazėje [JORF](#) pateikiami dokumentai, skelbiami Oficialiojo leidinio leidime „įstatymai ir dekretai“.
- Duomenų bazėje [KALI](#) pateikiamos išplėstinės nacionalinės kolektyvinės sutartys.
- Duomenų bazėje [CONSTIT](#) pateikiami Konstitucinės Tarybos sprendimai.
- Duomenų bazėje [JADE](#) pateikiami Valstybės Tarybos ir Konfliktų teismo sprendimai, administracinių apeliacinių teismų sprendimai ir atrinkti administracinių teismų sprendimai.
- Duomenų bazėje [CNIL](#) pateikiami Nacionalinės informatikos ir laisvių komisijos (*Commission nationale de l'informatique et des libertés*, CNIL) nutarimai.

[Kasacinio teismo](#) sprendimus galima rasti jo tinklalapyje.

Interneto tarnyboje galima užsisakyti [Kasacinio teismo sprendimus](#) ir kai kurių [Kasacinio teismo sprendimų vertimus](#) į anglų, arabų ir mandarinų kalbas.

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 13/12/2016

Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba ([hr](#)) neseniai atlikta pakeitimų. Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Kroatijos Respublikos Konstitucija

[Kroatijos Respublikos Konstitucija](#)

1990 m. gruodžio 22 d. Kroatijos Respublikos Konstitucijoje (toliau – 1990 m. Konstitucija), kuria 1990 m. įtvirtinta nauja konstitucinė santvarka, nustatyta Kroatijos Respublikos Konstitucinio Teismo (toliau – Konstitucinis Teismas) sudėtis, įgaliojimų pobūdis ir ribos.

Pagal 1990 m. Konstituciją:

- Konstitucinį Teismą sudaro 11 teisėjų, kuriuos iš Kroatijos Respublikos parlamento Regionų Rūmų pasiūlytų žymiausių teisės ekspertų, visų pirma teisėjų, prokurorų, advokatų ir universitetų teisės profesorių, kandidatūrų aštuonerių metų kadencijai išrenka Atstovų Rūmai.
- Konstitucinis Teismas ketverių metų kadencijai renka Teismo pirmininką; Konstitucinio Teismo teisėjai negali eiti jokių kitų valstybinių pareigų arba užsiimti kita profesine veikla.
- Konstitucinio Teismo teisėjai naudojami tokiu pat imunitetu kaip ir Kroatijos parlamento nariai.
- Konstitucinio Teismo teisėjas gali būti atleistas iš pareigų anksčiau nei pasibaigia jo kadencija, jeigu jis to prašo, jeigu jam skirta laisvės atėmimo bausmė arba jeigu Konstitucinis Teismas pats nustato, kad teisėjas nebegali toliau eiti savo pareigų.

Pagal 1990 m. Konstituciją Konstitucinis Teismas turi šiuos pagrindinius įgaliojimus:

- spręsti, ar įstatymai atitinka Konstituciją, ir juos panaikinti, jeigu nustato, kad jie prieštarauja Konstitucijai;
- spręsti, ar kiti teisės aktai atitinka Konstituciją ir įstatymus, ir panaikinti arba pripažinti negaliojančiu bet kurį kitą teisės aktą, jeigu nustato, kad jis prieštarauja Konstitucijai arba yra neteisėtas;
- saugoti konstitucines žmogaus ir piliečių teises ir laisves bylose, kurios buvo iškeltos gavus konstitucinį skundą;
- spręsti teisėkūros, vykdomosios valdžios ir teisminių įstaigų ginčus dėl jurisdikcijos;
- prižiūrėti, ar politinių partijų programos ir veikla neprieštarauja Konstitucijai, ir gali uždrausti politinių partijų veiklą, jeigu jų programa arba veikla kelia grėsmę Kroatijos Respublikos demokratinei konstitucinei santvarkai, nepriklausomybei, vienybei ar teritoriniam vientisumui;
- tikrinti rinkimų ir valstybinių referendumų konstitucingumą ir teisėtumą ir spręsti su rinkimais susijusius ginčus, kurie nepriklauso teismų jurisdikcijai;
- Kroatijos Respublikos vyriausybės siūlymu nustatyti, kad Respublikos Prezidentas nebegali toliau eiti savo pareigų; tokiu atveju Respublikos Prezidento pareigas laikinai eina Kroatijos parlamento pirmininkas;
- bylose, kurias dviejų trečdalių visų atstovų balsų dauguma pradėjo Kroatijos parlamento Atstovų Rūmai, dviejų trečdalių visų teisėjų balsų dauguma priimti sprendimą dėl Respublikos Prezidento apkaltos. Jeigu Konstitucinis Teismas nusprendžia surengti apkaltą, Respublikos Prezidentas pareigas nustoja eiti remiantis Konstitucija.

1990 m. Konstitucijoje taip pat buvo nustatyta, kad konstitucinio įstatymo paskirtis – reguliuoti Konstitucinio Teismo teisėjų rinkimo ir jų įgaliojimų nutraukimo tvarką, konstitucingumo ir teisėtumo peržiūros bylų pradėjimo sąlygas ir terminus, Konstitucinio Teismo sprendimų priėmimo procedūrą ir teises pasekmes, konstitucinių laisvių ir žmogaus ir piliečių teisių apsaugą ir kitus svarbius klausimus, susijusius su Konstitucinio Teismo pareigų vykdymu ir darbu, ir kad šis konstitucinis įstatymas turėjo būti priimtas laikantis Konstitucijos keitimo procedūros.

Nuo 1990 m. laikantis pačioje Konstitucijoje nustatytos procedūros nebuvo priimta nė vieno įstatymo dėl Kroatijos Respublikos konstitucinės santvarkos, t. y. įstatymo, kuriam Konstitucija suteikiama konstitucinė galia, išskyrus Kroatijos Respublikos Konstitucinio Teismo konstitucinį įstatymą. Tai yra aiški pagal Kroatijos Respublikos teisinę tvarką taikomos konstitucinės peržiūros reikšmės ir vaidmens išraiška.

Vadovaudamasis 1990 m. Konstitucija, 1991 m. kovo mėn. Kroatijos parlamentas priėmė pirmąjį Kroatijos Respublikos Konstitucinio Teismo konstitucinį įstatymą (toliau – 1991 m. konstitucinis įstatymas), kuriame išsamiau aprašyti 1990 m. Konstitucijoje nustatyti Konstitucinio Teismo įgaliojimai.

Pirmą kartą 1990 m. Konstitucija pakeista 1997 m. pabaigoje priėmus Konstitucinį įstatymą, kuriuo iš dalies pakeista ir papildyta Kroatijos Respublikos Konstitucija. Šiais pakeitimais ir papildymais nepakeista nė viena 1990 m. Konstitucijos nuostata, susijusi su Konstitucinio Teismo įgaliojimais. 1999 m. rugsėjo mėn. parlamentas priėmė naują Kroatijos Respublikos Konstitucinio Teismo konstitucinį įstatymą (toliau – 1999 m. konstitucinis įstatymas).

Antrą kartą 1990 m. Konstitucija pakeista 2000 m. pabaigoje pakeitus Kroatijos Respublikos Konstituciją. Šiais Konstitucijos pakeitimais iš esmės buvo praplėsti Konstitucinio Teismo įgaliojimai, o teisėjų skaičius buvo padidintas nuo 11 iki 13. Be 1990 m. Konstitucijoje nustatytų įgaliojimų, Konstituciniam Teismui suteikti šie nauji įgaliojimai:

- peržiūrėti įstatymų konstitucingumą ir kitų nustojusių galioti reglamentų konstitucingumą ir teisėtumą, jeigu nuo dienos, kurią jie nustojo galioti, ir prašymo arba pasiūlymo iškelti bylą pateikimo dienos praėjo ne daugiau nei vieneri metai;
- stebėti konstitucingumo ir teisėtumo užtikrinimą ir pranešti Kroatijos parlamento Atstovų Rūmams apie visus nustatytus prieštaravimo Konstitucijai ir neteisėtumo atvejus;
- nustatęs, kad kompetentinga įstaiga nepriėmė su Konstitucijos nuostata, įstatymų ir kitų reglamentų nuostatų įgyvendinimu susijusių taisyklių, kai turėjo pareigą priimti tokias taisykles, Konstitucinis Teismas privalo apie tai pranešti Kroatijos Respublikos vyriausybei, o jeigu taisykles turėjo priimti vyriausybė, Teismas privalo apie tai pranešti Kroatijos parlamento Atstovų Rūmams;
- Kroatijos Respublikos vyriausybės siūlymu priimti sprendimą, kuriuo Kroatijos Parlamento pirmininkui laikinai pavedama eiti Respublikos Prezidento pareigas, jeigu Respublikos Prezidentas dėl ligos arba neveiksnumo ilgą laiką negali eiti savo pareigų ir ypač jeigu jis negali priimti sprendimo dėl savo pareigų perdavimo laikinai jį pavaduojančiam asmeniui;
- duoti išankstinį sutikimą dėl Respublikos Prezidento sulaikymo arba baudžiamosios bylos jam iškėlimo;
- nagrinėti skundus dėl Nacionalinės teismų tarybos sprendimo atleisti teisėją iš pareigų ir nagrinėti skundus dėl Nacionalinės teismų tarybos sprendimo patraukti teisėją drausminėn atsakomybėn; šios rūšies skundus Konstitucinis Teismas turi išnagrinėti per 30 dienų nuo skundo padavimo dienos (dėl priimto sprendimo negalima paduoti konstitucinio skundo).

Trečią kartą 1990 m. Konstitucija pakeista 2001 m. pradžioje. Šiais pakeitimais nebuvo pakeistos ar papildytos 2000 m. konstitucinės nuostatos, kuriomis buvo iš esmės išplėsti Konstitucinio Teismo įgaliojimai, palyginti su nustatytaisiais 1990 m. Konstitucijoje. Minėtais pakeitimais Konstitucijos dalyje, susijusioje su Konstituciniu Teismu, vartojami terminai paprasčiausiai buvo suderinti su Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje vartojamais terminais. Be to, atsižvelgiant į 2001 m. Konstitucijos pakeitimus, kuriais nacionalinis parlamentas buvo pertvarkytas į vienų rūmų parlamentą (Regionų Rūmai buvo panaikinti, o nuostatos, kuriose pateikiama nuoroda į Atstovų Rūmus, buvo pakeistos nuostatomis, kuriose pateikiama nuoroda į Kroatijos parlamentą), visos galiojančiose Konstitucijos nuostatose, susijusiose su Konstituciniu Teismu, esančios nuorodos į Kroatijos parlamento Atstovų Rūmus ir Regionų Rūmus buvo išbrauktos.

2002 m. kovo mėn. buvo priimtas Konstitucinis įstatymas, kuriuo iš dalies keičiamas ir papildomas Kroatijos Respublikos Konstitucinio Teismo konstitucinis įstatymas; šiuo įstatymu 1999 m. konstitucinio įstatymo tekstas buvo suderintas su išplėstais Konstitucinio Teismo įgaliojimais, suteiktais atlikus 2000 m. Konstitucijos pakeitimą. Šis įstatymas vis dar galioja.

Galimybė atlikti konstitucinę peržiūrą Kroatijos Respublikoje įtvirtinta 1963 m., o Konstitucinis Teismas pradėjo veikti 1964 m.

Kroatijos Respublikoje galiojančią konstitucinę peržiūrą galima suskirstyti į du istorinius laikotarpius:

konstitucinę peržiūrą buvusiojoje Kroatijos Socialistinėje Respublikoje, vykdyta 1963–1990 m.: šiuo laikotarpiu Kroatija buvo viena iš šešių federalinių vienetų (respublikų), priklausiusių buvusiąjai Jugoslavijos Socialistinei Federacinei Respublikai (toliau – BJSFR);

konstitucinę peržiūrą Kroatijos Respublikoje, vykdoma nuo 1990 m. iki šios dienos: laikotarpis nuo dienos, kurią Kroatijos Respublika tapo savarankiška ir nepriklausoma.

Svarbiausi baudžiamosios teisės srityje galiojantys teisės aktai

Baudžiamoji teisė:

Baudžiamasis kodeksas

Baudžiamojo proceso įstatymas

Baudžiamųjų nusižengimų įstatymas

Nepilnamečių teismų įstatymas

Psichikos sutrikimų turinčių asmenų apsaugos įstatymas

Įstatymas dėl senaties termino netaikymo nusikaltimams, susijusiems su spekuliacijomis karo metu, ekonominiu pereinamuoju laikotarpiu ir privatizavimu

Piniginių kompensacijų nusikalstamų veikų aukoms įstatymas

Juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės įstatymas

Amnestijos įstatymas

Pajamų iš nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų konfiskavimo tvarkos įstatymas

Bausmių teisinių pasekmių, teistumo ir rehabilitacijos įstatymas

Lygtinio bausmių skyrimo įstatymas

Svarbiausi civilinės, komercinės ir administracinės teisės srityje galiojantys teisės aktai

Civilinė teisė:

Vykdyimo įstatymas

Arbitražo įstatymas

Nemokamos teisinės pagalbos įstatymas

Įteisinimo įstatymas

Taikinimo įstatymas

Paveldėjimo įstatymas

Civilinių prievolių įstatymas

Civilinio proceso įstatymas

Nuosavybės ir kitų nekilnojamojo turto teisių įstatymas

Komercinės paskirties patalpų išperkamosios nuomos ir įsigijimo įstatymas

Žemės kadastro įstatymas

Kroatijos Respublikos atsakomybės už žalą, padarytą priklausant buvusiajai Jugoslavijos Socialistinei Federacinei Respublikai (BJSFR), už kurią buvo atsakinga BJSFR, įstatymas

Kroatijos Respublikos atsakomybės už žalą, kurią per Kroatijos Nepriklausomybės karą padarė Kroatijos ginkluotųjų pajėgų, teisėsaugos ir teisėtvarkos pajėgų nariai, įstatymas

Atsakomybės už teroro aktais ir viešomis demonstracijomis padarytą žalą įstatymas

Draudimo perduoti disponavimo ir naudojimo teisę į tam tikrą valstybei priklausantį nekilnojamąjį turtą kitiems naudotojams arba perleisti tokią teisę fizinių ir juridinių asmenų nuosavybėn įstatymas

Draudimo tam tikriems juridiniams asmenims turėti disponavimo teisę ir disponuoti turtu Kroatijos Respublikoje įstatymas

Įstatymų ir kitų šalių taisyklių kolizijos su konkrečiais reglamentais sprendimo įstatymas

Komercinė teisė:

Bankroto įstatymas

Bendrovių įstatymas

Teismo registro įstatymas

Europos įmonės (SE) ir Europos ekonominių interesų grupės (EEIG) steigimo įstatymas

Administracinė teisė:

Nusavinimo įstatymas

Nusavinimo ir kompensavimo už nusavinimą įstatymas

Administracinių ginčų įstatymas

Kompensavimo už Jugoslavijos komunistinio režimo metais areštuotą turtą įstatymas

Taisyklės ir tarptautinės sutartys, susijusios su Kompensavimo už Jugoslavijos komunistinio režimo metais areštuotą turtą įstatymo taikymu

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 22/08/2016

Valstybių narių teisė - Italija

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Italijos teisinę sistemą.

Teisės šaltiniai

Italijoje, kaip ir kiekvienoje šiuolaikinės demokratijos valstybėje, politinė sistema grindžiama įstatymų leidžiamosios, vykdomosios ir teisminės valdžios atskyrimu.

Italijos teisės šaltinius paprastai kuria teisės aktų leidėjas, o įgyvendina vykdomoji valdžia. Teismai įsikiša, jei įstatymai pažeidžiami.

Įvairių rūšių teisinių priemonių aprašas

Italijos teisės šaltiniai svarbos tvarka yra tokie:

- Konstitucija,
- įstatymai (kodeksai ir kiti parlamento priimti įstatymai, regioniniai įstatymai),
- norminiai teisės aktai,
- paprotinė teisė.

Referendumas gali būti teisės šaltinis, jeigu juo panaikinamas ankstesnis įstatymas.

Teisė gali būti aiškinama, o teismų praktika gali turėti įtakos vėlesniems sprendimams. Tačiau teismų praktika nėra griežtai privaloma, nes Italijoje galioja civilinės teisės sistema, kur pozityvioji, rašytinė teisė yra svarbiausias teisės aiškinimo orientyras.

Pagrindinis teisės šaltinis – Konstitucija. Ją apibrėžė steigiamoji valdžia ir ji gali būti keičiama tik taikant specialią sudėtingesnę procedūrą nei keičiant paprastus įstatymus.

Parlamento įstatymai priimami po svarstymo Deputatų rūmuose (*Camera dei Deputati*) (žemuosiuose rūmuose) ir Senate (aukštuosiuose rūmuose), jie turi būti įgyvendinami ir jų privaloma laikytis visoje Italijoje. Tai netaikoma specialiesiems įstatymams, priimtiems konkrečioms teritorijoms ar po tam tikrų įvykių, pvz., po žemės drebėjimo.

Regioniniai įstatymai galioja tik atitinkamo regiono teritorijoje, juose gali būti reglamentuojami tik specialūs klausimai.

Kai kuriose srityse regioniniai įstatymai gali būti įtraukti į galiojančius nacionalinius įstatymus arba, jeigu nėra nacionalinio norminio teisės akto, tapti vieninteliu teisės aktu, reglamentuojančiu, pvz., prekybos, švietimo, mokslinių tyrimų, sporto, uostų ir oro uostų, darbo saugos ir kultūros prekių sritis.

Norminiai teisės aktai – tai normų rinkiniai, kuriuose išsamiai reglamentuojami nacionalinių ir regioninių įstatymų įgyvendinimo klausimai.

Teisės normų hierarchija

Italijos teismų sistema atitinka paprotines ir rašytines tarptautines bei Bendrijos normas.

Egzistuoja teisės šaltinių hierarchija. Pagal teisės viršenybės principą įstatymas neturi prieštarauti Konstitucijai, o įstatymo įgyvendinamasis aktas – įstatymui, kuris tuo aktu įgyvendinamas.

Institucinė struktūra

Už teisės normų priėmimą atsakingos institucijos

Paprastai už teisės normų priėmimą atsakingas parlamentas ir regionų tarybos.

Ypatingomis aplinkybėmis įstatymus gali priimti vyriausybė (vėliau juos turi patvirtinti ir (arba) gali pakeisti parlamentas). Tai gali būti atliekama neatidėliotiniais atvejais arba jei parlamentas perdavė vyriausybei įgaliojimus.

Norminius teisės aktus paprastai leidžia vyriausybė arba regionų tarybos, juose nustatomos išsamios įstatymų taikymo taisyklės.

Sprendimų priėmimo procesas

Įprastą įstatymo priėmimo procesą sudaro trys etapai:

- inicijavimas: įstatymų inicijavimo teisę turi vyriausybė, kiekvienas parlamento narys, rinkėjų grupės (piliečiai), regionų tarybos ir kai kurios specialiosios institucijos;
- svarstymas ir balsavimas: taikoma daug įvairių būdų, atsižvelgiant į parlamento vidaus taisykles;
- oficialus paskelbimas ir publikavimas: Italijos Respublikos prezidento priimtu paskelbtas įstatymas spausdinamas oficialiajame valstybės leidinyje.

Teisinių duomenų bazės

Projektas „[Normattiva](#)“ pradėtas 2010 m. kovą, ir jo tikslas yra paskatinti skaitmeninti ir klasifikuoti nacionalinės ir regioninės valdžios taikomus teisės aktus, užtikrinti piliečiams nemokamą šių dokumentų paiešką ir pagalbą, sukurti teisės aktų, už kuriuos atsako Ministro Pirmininko tarnyba, Respublikos Senatas ir Deputatų Rūmai, peržiūros priemones.

Duomenų bazės „Normattiva“ dokumentai prieinami trimis formomis:

- originali versija, publikuojama Italijos Respublikos oficialiajame leidinyje;
- paieškos duomenų bazėje dieną galiojanti ir taikoma versija;
- vartotojo nurodytą dieną galiojusi ankstesnė versija.

Užbaigtoje duomenų bazėje bus galima rasti visą valstybės teisyną, kurį sudarys numeruoti teisės aktai (įstatymai, dekretai, įstatymo galią turintys aktai ir kiti numeruoti teisės aktai).

Šiuo metu šią bazę sudaro apie 75 000 teisės aktų, priimtų nuo 1946 m.

Į ją neįtraukti ministerijų potvarkiai.

Projektas kol kas rengiamas. Būsimi rezultatai:

- bus galima naršyti visą duomenų bazę per dinamiškus saitus, pradedant pakeistomis nuostatomis ir baigiant atitinkamu straipsniu nuostatą keičiančiame teisės akte;
- paieškos funkcija bus atnaujinta paieška pagal terminą ir pagal frazę;
- visi teisės aktai, paskelbti, kai Italija buvo karalystė (1861-1946), bus atgaminti ir taps prieinami;
- duomenų bazėje bus pateiktos nuorodos į visas kitas viešas įstatymų duomenų bazes, pradedant regiono įstatymais ir baigiant Bendrijos teisės aktais.

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 18/06/2018

Valstybių narių teisė - Kipras

Pagal Konstitucijos (Σύνταγμα) 1 straipsnį „Kipro valstybė yra nepriklausoma ir suvereni prezidentinė respublika“, grindžiama teisėtumo, valdžių (vykdomosios, įstatymų leidžiamosios ir teisminės) atskyrimo, teismų nešališkumo ir pagarbos pagrindinėms žmogaus teisėms bei laisvėms ir jų apsaugos principais.

Pagrindinės žmogaus teisės ir laisvės ginamos pagal Konstitucijos II dalį, kuri grindžiama Europos žmogaus teisių konvencija (EŽTK), o pagal Konstitucijos 35 straipsnį „Respublikos įstatymų leidžiamoji, vykdomoji ir teisminė valdžia privalo atitinkamos savo kompetencijos srityse užtikrinti veiksmingą šios dalies nuostatų taikymą“.

Teisėtumą užtikrina ne tik rašytinė Konstitucija ir įstatymų nuostatos, bet ir tai, kad vyriausybė įsipareigoja laikytis jai nustatytų konstitucinių apribojimų ir užtikrinti, kad įstatymų leidžiamoji valdžia priimtų Konstituciją atitinkančius įstatymus ir kad veiktų nepriklausoma ir nešališka teisminė valdžia.

Teisės šaltiniai

1. Europos Sąjungos teisė

2004 m. gegužės 1 d. Kipras tapo visateise ir lygia Europos Sąjungos valstybe nare, ir jam taikoma ES teisė. Remiantis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika, ES teisė turi viršenybę prieš ES valstybių narių nacionalinę teisę, įskaitant ir šalies teisę, ir Konstituciją.

ES teisės viršenybė prieš Kipro Respublikos Konstituciją užtikrinama pagal Kipro Respublikos Konstituciją, kuri buvo iš dalies pakeista įstatymu dėl penktojo Konstitucijos pakeitimo (Ο περί της Πέμπτης Τροποποίησης του Συντάγματος Νόμος) (Įstatymas 127(I)/2006) siekiant išaiškinti ES teisės viršenybę prieš Konstituciją.

Be to, Kipro Respublika pritaikė ir suderino nacionalinius įstatymus su ES teise, priimdama daug teisės aktų ir panaikindama arba pakeisdama tam tikras nacionalinės teisės nuostatas, įskaitant Konstitucijos nuostatas, kaip minėta pirmiau.

Todėl ES teisė yra teisės šaltinis, turintis viršenybę Kipro Respublikoje; ji apima ir valstybių narių priimtas taisykles, t. y. Europos Bendrijų steigimo sutartis, jų protokolus bei priedus su vėlesniais papildymais ar pakeitimais, ir taisykles, kurias Europos Sąjungos institucijos išleido kaip reglamentus, direktyvas ar sprendimus. Ji taip pat apima tarptautinių konvencijų, kurias sudarė ES ir trečiosios šalys arba tarptautinės organizacijos, taisykles, bendruosius ir pagrindinius teisės principus, paprotinę teisę, bendrąsias viešosios tarptautinės teisės taisykles ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką, pagal kurią pagrindinės žmogaus teisės kaip bendrieji teisės principai yra neatskiriama Europos teisyno dalis.

2. Kipro Respublikos Konstitucija

Kipro Respublikos Konstitucija buvo priimta 1960 m., kai buvo paskelbta Kipro Respublika, ir pagal Konstitucijos 179 straipsnį ji yra aukščiausias Kipro Respublikos įstatymas. Kipro Respublikai įstojus į Europos Sąjungą ir iš dalies pakeitus savo Konstituciją kaip aprašyta 1 dalyje pirmiau, ES teisė įgijo viršenybę prieš vidaus konstitucinę tvarką, ir Konstitucijoje pateiktos teisės normos turi atitikti ES teisę.

3. Tarptautinės konvencijos, sutartys ir susitarimai

Pagal Konstitucijos 169 straipsnį, kai tarptautinės konvencijos, sutartys ar susitarimai, sudaryti Ministrų Tarybos (Υπουργικό Συμβούλιο) sprendimu, yra ratifikuojami ir paskelbiami oficialiajame valstybės leidinyje (Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας), jie tampa viršesni už bet kurį nacionalinį įstatymą (išskyrus Konstituciją) ir, jei prieštarauja tokiems įstatymams, įgyja viršenybę, su sąlyga, kad juos taip pat taiko kita susitarimo šalis.

4. Oficialūs įstatymai

Oficialūs įstatymai – tai Atstovų rūmų (Βουλή των Αντιπροσώπων), kuriems priklauso įstatymų leidžiamoji valdžia, priimti įstatymai, kurie turi atitikti ES teisę ir Konstituciją.

Pagal Konstitucijos 188 straipsnio nuostatas šiandien Kipro Respublikoje galioja įstatymai, kurie buvo įtraukti į teisyną pagal tą straipsnį Nepriklausomybės dienos išvakarėse, nebent kita nuostata buvo ar bus priimta pagal įstatymą, taikomą arba priimtą pagal Konstituciją, ir įstatymai, kuriuos Atstovų rūmai priėmė po nepriklausomybės paskelbimo.

5. Norminiai aktai

Norminiai aktai (Κανονιστικές Πράξεις) – tai teisės aktai, vykdomosios valdžios institucijų išleisti pagal įstatymų joms suteiktas galias ir turintys atitikti ES teisę ir Konstituciją bei įstatymus.

Šios administracijos galios priimti papildomas teisės normas (antrinės teisės aktus), kurių reikia įstatymui taikyti ir vykdyti, vadinamos reguliavimo galiomis ir, nors įstatymų leidžiamosios galios Kipre yra suteiktos Atstovų rūmams, yra leidžiamos, kad būtų galima reguliuoti specialius klausimus, vietinės svarbos klausimus arba techninius ar smulkius klausimus.

6. Aukščiausiojo Teismo (Ανώτατο Δικαστήριο) praktika

Pagal Kipre taikomą doktriną, Aukščiausiojo Teismo sprendimai yra privalomi visiems žemesnių instancijų teismams. Todėl Aukščiausiojo Teismo sprendimas, kuriame aiškinama tam tikra teisės norma, laikomas teisės šaltiniu.

7. Bendroji teisė. Lygybės principai

Bendroji teisė (κοινοδικαιο) ir lygybės principai (επιεικεια) taip pat yra teisės šaltiniai, jei nėra kitų įstatyminių nuostatų.

Įvairių rūšių teisinių priemonių aprašas

Rašytinės

1. Kipro Respublikos Konstitucija.
2. Tarptautinės konvencijos, sutartys ir susitarimai, sudaryti su trečiosiomis šalimis, ratifikuoti pagal įstatymus ir paskelbti oficialiajame valstybės leidinyje; jie yra viršesni už bet kuriuos nacionalinius įstatymus, su sąlyga, kad juos taip pat taiko kita susitarimo šalis.
3. Įstatymai, pagal Konstitucijos 188 straipsnį galioję Nepriklausomybės dienos išvakarėse pagal to įstatymo nuostatas, nebent kita nuostata buvo ar bus priimta pagal įstatymą, taikomą arba priimtą pagal Konstituciją. Įstatymai, Atstovų rūmų priimti po nepriklausomybės paskelbimo.
4. Norminiai aktai (Reglamentai) (Καυονισμοί).

Nerašytinės

1. Aukščiausiojo Teismo, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika.
2. Bendroji teisė ir lygybės principai, nebent kita nuostata buvo ar bus priimta pagal įstatymą, taikomą arba priimtą pagal Konstituciją.

Teisės normų hierarchija

Kipro Respublikai įstojus į Europos Sąjungą, Kipro Respublikoje taikoma tokia teisės normų hierarchija:

1. EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖ
2. KIPRO RESPUBLIKOS KONSTITUCIJA
3. TARPTAUTINĖS KONVENCIJOS, SUTARTYS IR SUSITARIMAI
4. OFICIALŪS ĮSTATYMAI
5. NORMINIAI AKTAI
6. AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PRAKTIKA
7. BENDROJI TEISĖ IR LYGYBĖS PRINCIPAI

Bendroji teisė ir lygybės principai yra Kipro teisės šaltiniai ir yra taikomi, kai nėra kitų įstatyminių nuostatų.

Institucinė struktūra

Už teisės normų priėmimą atsakingos institucijos

Kipro Respublikos Konstitucijoje aiškiai atskiriamos trys valdžios. Vykdomoji valdžia priklauso Prezidentui, viceprezidentui ir Ministrų Tarybai, teisminę valdžią vykdo Respublikos teismai, o įstatymų leidžiamosios valdžios galiomis naudojasi Atstovų rūmai – aukščiausias teisėkūros organas Respublikoje. Nors Atstovų rūmai yra aukščiausias teisėkūros organas, vykdomosios valdžios institucijos gali nustatyti teisės normas, reikalingas įstatymams taikyti, ir reaguoti į įvairias situacijas, kuriose gali reikėti juos taikyti. Šios administracijai suteiktos galios priimti papildomas teisės normas, reikalingas įstatymams taikyti ir vykdyti, vadinamos reguliavimo galiomis.

Sprendimų priėmimo procesas

Įstatymo priėmimo procedūra prasideda pateikus įstatymo projekto pasiūlymą arba įstatymo projektą. Teisė pateikti įstatymo projekto pasiūlymą suteikta atstovams, o teisė pateikti įstatymo projektą – ministrams. Visi Atstovų rūmams pateikti įstatymų projektai ir įstatymų projektų pasiūlymai iš pradžių perduodami svarstyti kompetentingam parlamentiniam komitetui, o vėliau svarstomi plenariniame posėdyje.

Atstovų rūmai įstatymus ir sprendimus priima paprasta dalyvaujančių ir balsuojančių atstovų balsų dauguma, o juos priėmus apie tai informuojamas Respublikos Prezidentas, kuris juos išleidžia paskelbdamas oficialiajame valstybės leidinyje arba grąžina

Atstovų rūmams svarstyti pakartotinai. Pastaruoju atveju, jei Atstovų rūmai laikosi savo sprendimo, Prezidentas turi išleisti tokį įstatymą arba pasinaudoti savo konstitucine teise perduoti jį Aukščiausiajam Teismui, kad šis nuspręstų, ar tas įstatymas atitinka Konstituciją arba ES teisę. Teismui nusprendus, kad įstatymas atitinka minėtą teisę, jis paskelbiamas nedelsiant, o jei ne – neskelbiamas.

Įstatymai įsigalioja, kai yra paskelbiami oficialiajame valstybės leidinyje, arba įstatyme nustatytą datą, jie gali būti panaikinti kitu įstatymu arba, tam tikromis aplinkybėmis, „nebyliai“.

Teisinių duomenų bazės

Kipro Respublikoje yra šios teisinių duomenų bazės:

1. [CYLAW](#)
2. [KIPRO TEISĖS PORTALAS](#) (ΝΟΜΙΚΟΣ ΚΟΜΒΟΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ)

Ar duomenų bazėmis galima naudotis nemokamai?

CYLAW duomenų bazė nemokama. KIPRO TEISĖS PORTALAS prieinamas tik prenumeratoriams.

Trumpas aprašas

1. CYLAW

CyLaw buvo sukurta 2002 m. sausį kaip nekomercinė duomenų bazė, kurioje teikiama nešališka ir nepriklausoma teisinė informacija ir prieiga prie Kipro teisės šaltinių; tai tarptautinio sąjūdžio, kuriame dalyvauja ir Kipras, už nemokamą teisės prieigą dalis. *CyLaw* duomenų bazėse pateikiami Aukščiausiojo Teismo ir antrosios instancijos Šeimos teismo sprendimai nuo 1997 m., civilinio proceso taisyklės ir įvairūs teisiniai straipsniai bei tekstai.

CyLaw duomenų bazėje pateikiamus sprendimus elektroniniu formatu įrašė Aukščiausiasis Teismas. Tai autentiški Aukščiausiojo Teismo paskelbtų sprendimų tekstai be jokio kišimosi ar pataisymų.

2. Kipro teisės portalas

Kipro teisės portalas, be kita ko, suteikia paprastą prieigą prie naujienų straipsnių, tekstų ir straipsnių, aktualių visiems, sprendžiantiems teisinius klausimus, taip pat prieigą prie prenumeruojamos teisinių duomenų bazės, apimančios Kipro Respublikos teisės aktų (Νομοθεσία) ir teismų praktikos (Νομολογία) duomenų bazes.

Įstatymų katalogas (Ευρετήριο των Νόμων) – tai visų galiojančių arba panaikintų įstatymų ir visų susijusių reglamentų katalogas. Šie katalogai nuolat atnaujinami, kai išleidžiamas oficialusis valstybės leidinys.

Teismų praktikos kataloge (Ευρετήριο της Νομολογίας) galima ieškoti bet kurio sprendimo teksto pagal įvairius paieškos kriterijus.

Susijusios nuorodos

[Teisės tarnyba](#) (Νομική Υπηρεσία)

[Aukščiausiasis Teismas](#)

[Atstovų rūmai](#)

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 23/07/2019

Valstybių narių teisė - Latvija

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.
Jis jau išverstas į šias kalbas: [lv](#).

Šiame tinklalapyje pateikiama informacija apie Latvijos teisinę sistemą.

Teisės šaltiniai

Latvijoje galioja kontinentinės Europos teisinė sistema. Svarbiausi šios teisinės sistemos šaltiniai yra rašytiniai teisės aktai.

Teisės aktai

Pagal viešąją teisę įsteigtų subjektų ir privačių fizinių asmenų ar kitų teisių turėtojų santykiai reglamentuojami teisės aktais (*arėjie normatīvie akti*).

Teisės aktų rūšys pagal jų teisinę galią (pradedant nuo didžiausią teisinę galią turinčio teisės akto):

- Latvijos Respublikos Konstitucija;
- parlamento priimti įstatymai;
- Kabineto nutarimai;
- Latvijos banko, Finansų ir kapitalo rinkos komisijos ir Viešųjų paslaugų komisijos nutarimai (jų statusas Latvijos teisinėje sistemoje toks pat, kaip Kabineto priimamų nutarimų);
- privalomieji vietos valdžios nutarimai.

Europos Sąjungos teisės nuostatos taikomos pagal jų vietą teisės aktų hierarchijoje. Taikydamos ES teisę, institucijos ir teismai privalo atsižvelgti ir į Teisingumo Teismo praktiką.

Tarptautinės teisės nuostatos, nepaisant jų šaltinio, taikomos pagal jų vietą teisės aktų hierarchijoje. Nustačius, kad tokią pat vietą teisės aktų hierarchijoje užimanti tarptautinės teisės nuostata prieštarauja Latvijos nacionalinės teisės nuostatai, turi būti taikoma tarptautinės teisės nuostata.

Įstatymai ir **Kabineto nutarimai** privalomi visoje Latvijoje ir nė vienas asmuo negali būti atleidžiamas nuo atsakomybės dėl jų nežinojimo. Įstatymų ir Kabineto nutarimų nežinojimas neatleidžia nuo pareigos ir atsakomybės jų laikytis.

Privalomieji vietos valdžios nutarimai privalomi visiems privatiems fiziniams ir juridiniams asmenims, esantiems atitinkamoje administracinėje teritorijoje.

Teisės aktus turi teisę priimti šie subjektai:

- teisės aktų leidybos teisę įgyvendinanti Latvijos tauta (viena dešimtoji visų rinkėjų gali pateikti parlamentui teisės akto projektą; tauta taip pat gali dalyvauti referendumuose);
- Saeima (parlamentas) turi įgaliojimus priimti įstatymus;
- Kabinetas turi įgaliojimus priimti nutarimus, kai tokia galimybė nustatyta įstatymuose;
- Latvijos bankas, Finansų ir kapitalo rinkos komisija ir Viešųjų paslaugų komisija turi įgaliojimus priimti nutarimus, kai tokia galimybė nustatyta įstatymuose;
- vietos valdžios institucijos turi įgaliojimus priimti nutarimus, kai tokia galimybė nustatyta įstatymuose.

Vidaus norminiai teisės aktai

Vidaus norminius teisės aktus (*iekšējie normatīvie akti*) parengia viešosios teisės reglamentuojama įstaiga, kad jame nustatytų savo ar jai pavaldžių įstaigų darbo tvarkos taisykles arba patikslintų bendro pobūdžio teisės akto, susijusio su jos vykdoma veikla, taikymo procedūrą. Vidaus norminiai teisės aktai neįpareigoja privačių fizinių asmenų. Todėl, jeigu įstaiga priima sprendimą dėl privataus fizinio asmens, ji negali tokio sprendimo grįsti vidaus norminiu teisės aktu.

Vidaus norminių teisės aktų rūšys:

- įstaigos nuostatai (*nolikums*), kuriuose nustatoma įstaigos vidaus ir organizacinė struktūra;
- darbo reglamentas (*reglaments*), kuriame nustatoma įstaigos vidaus skyrių struktūra ir jų funkcijos;
- rekomendacijos (*ieteikumi*), kuriose nustatomas teisės aktais ir vidaus norminiais teisės aktais suteiktos diskrecijos teisės įgyvendinimas siekiant, kad panašiomis aplinkybėmis būtų veikiami vienodai; tam tikrais atvejais rekomendacijų galima nepaisyti, jeigu tam yra pakankamai pagrįstų priežasčių;
- instrukcijos (*instrukcija*), kuriose nustatoma, kaip turi būti taikomi bendro pobūdžio teisės aktai ir bendrieji teisės principai;

- vadaus taisyklės (*iekšējie noteikumi*), kuriose nustatoma administracinių sprendimų priėmimo tvarka, tai, kaip administracinius įgaliojimus turintys pareigūnai ir kiti darbuotojai turi vykdyti savo pareigas, elgesio taisyklės, darbuotojų sauga ir aptariami kiti su atitinkamos institucijos veikla susiję klausimai.

Visų rūšių vadaus norminiai teisės aktai turi vienodą teisinę galią. Jeigu nustatoma, kad tarp vadaus norminių teisės aktų yra kolizija, taikomas aukščiausius įgaliojimus turinčios institucijos arba pareigūno priimtas aktas.

Vadaus norminius aktus turi teisę priimti šie subjektai:

- Kabinetas;
- Kabineto narys;
- viešojo subjekto įsteigta reguliavimo institucija;
- institucijos vadovas.

Teisės šaltinių klasifikacija

Teisės šaltiniai gali būti skirstomi į:

- įstatymus ir nutarimus (*normatīvie akti*): teisės aktai, kuriais nustatomos, įgyvendinamos, keičiamos arba panaikinamos teisės normos; įstatymai ir nutarimai gali būti klasifikuojami į teisės aktus ir vadaus norminius teisės aktus;
- bendruosius teisės principus: rašytinės (nustatytos įstatymuose ar nutarimuose) arba nerašytinės pagrindinės taisyklės, kuriomis reglamentuojamas objektyvus socialinio gyvenimo teisėtumas;
- paprotinę teisę: elgesio taisyklės, kurios nusistovėjo jas taikant ilgu istoriniu laikotarpiu; paprotinė teisė taikoma nustatant teises ir aiškinant teisės nuostatas, jeigu atitinkamas klausimas nereglamentuojamas įstatymu arba kitu teisės aktu;
- teismų praktiką: teismų sprendimų, kuriuose pateikiamos teisingos ir vertingos apibendrintos teisinės išvados, kurias pagrįsdami sprendimus kitose bylose gali pritaikyti teisėjai, visuma;
- teisės doktriną (*doktrīna*): nusistovėjusi jurisprudencija, kurioje aiškinamos teisės nuostatos, jų kilmė ir taikymas; teisės doktrina plačiai remiamasi teismams ir viešojo administravimo institucijoms priimant sprendimus.

Teisės šaltinių hierarchija

Pirminės teisės šaltiniai

- įstatymai ir nutarimai: tai yra aukščiausių teisinę galią turintys teisės šaltiniai; jie taikomi atsižvelgiant į jų padėtį teisės aktų hierarchijoje;
- bendrieji teisės principai: šis teisės šaltinis taikomas, jeigu atitinkamas klausimas nereglamentuojamas įstatymu arba nutarimu; bendrieji teisės principai taip pat taikomi aiškinant įstatymus ir nutarimus; bendrieji teisės principai neturi hierarchijos, jų teisinė galia yra vienoda;
- paprotinė teisė: ji taikoma nustatant teises ir aiškinant teisės nuostatas, jeigu klausimas nereglamentuojamas įstatymu arba kitu teisės aktu.

Antrinės teisės šaltiniai

- teismų praktika: pagal procesines taisykles priimti teismų sprendimai yra privalomi ieškinius nagrinėjantiems teismams; šie teismų sprendimai turi įstatymo galią, yra privalomi visoms šalims ir turi būti vertinami kaip įstatymai.

Konstitucinio Teismo sprendimai yra privalomi visoms valstybės ir vietos valdžios institucijoms ir pareigūnams, įskaitant teismus, taip pat fiziniams ir juridiniams asmenims. Įstatymo (arba kitos teisės akto) nuostata, kurią Konstitucinis Teismas pripažino neatitinkančia aukštesnės teisinės galios teisės normos, netenka galios nuo Konstitucinio Teismo sprendimo paskelbimo dienos, išskyrus atvejus, kai Konstitucinis Teismas nustato kitaip.

Jeigu Konstitucinis Teismas pripažįsta, kad Latvijos pasirašytas ar sudarytas tarptautinis susitarimas neatitinka Konstitucijos, Kabinetas privalo nedelsdamas pakeisti arba panaikinti šį susitarimą, sustabdyti jo galiojimą arba iš jo pasitraukti.

Konstitucinio Teismo sprendimas, kuriuo užbaigiamas konkretus teismo procesas ir kuriame išaiškinama teisės norma, yra privalomas visoms valstybės ir vietos valdžios institucijoms ir pareigūnams, įskaitant teismus, taip pat fiziniams ir juridiniams asmenims.

- Teisės doktrina dažnai naudojama teismo sprendimams ir viešojo administravimo institucijų nutarimams argumentuoti; teisės doktrina neturi teisinės galios, ji taip pat nėra visuotinai privaloma.

Institucinė struktūra

Teisėkūros subjektai

Teisės aktų leidybos teisę turi **Saeima** ir **Latvijos tauta**, kuri turi teisę dalyvauti referendumuose.

Kabinetas teisės aktus gali priimti nutarimų (*noteikumi*) forma šiais atvejais:

- remdamasis įstatymu suteiktais įgaliojimais;
- siekdamas patvirtinti tarptautinį susitarimą ar jo projektą, denonsuoti tarptautinį susitarimą ar sustabdyti jo galiojimą, išskyrus atvejus, kai Konstitucijoje ar kitame įstatyme nustatyta kitaip;
- prireikus taikyti Europos Sąjungos teisės aktus ir jei atitinkamas klausimas neregamentuojamas įstatymu; šiais nutarimais negali būti pažeidžiamos privačių fizinių asmenų pagrindinės teisės.

Latvijos bankas, Finansų ir kapitalo rinkos komisija ir **Viešųjų paslaugų komisija** gali priimti teisės aktus (nutarimus, *noteikumi*) tik remdamiesi įstatyme nustatytais įgaliojimais ir neviršydami savo kompetencijos.

Vietos valdžios institucijos gali priimti teisės aktus (privalomuosius nutarimus) remdamosi įstatymais arba Kabineto nutarimais.

Naujų įstatymų ir nutarimų rengimo procesas

Šioje skiltyje pateikiama naujų teisės aktų rengimo procedūros apžvalga.

Įstatymas

Įstatymo projekto pateikimas parlamente

Įstatymo projektą parlamentui gali pateikti Prezidentas, Kabinetas, parlamento komitetai, ne mažiau kaip penki parlamento nariai arba, vadovaujantis Konstitucijoje numatytais procedūromis ir atvejais, – vienas dešimtadalis visų rinkėjų.

Įstatymo projekto svarstymas ir priėmimas parlamente

Įstatymo projektas parlamente svarstomas tris kartus. Skubūs įstatymų projektai, valstybės biudžeto įstatymo projektas, valstybės biudžeto įstatymo pakeitimo projektai ir teisės aktų dėl tarptautinių susitarimų patvirtinimo projektai priimami po dviejų svarstymų.

Įstatymo projektas laikomas priimtu ir tampa įstatymu, jei apsvarstytas tris kartus, arba pirmiau minėtais atvejais – du kartus, jei balsuojama dėl viso įstatymo projekto ir gaunama absoliuti balsavime dalyvaujančių parlamento narių balsų dauguma.

Įstatymų paskelbimas

Visus priimtus įstatymus parlamento kanceliarija (*Prezidijs*) siunčia Prezidentui, kad jis juos paskelbtų.

Prezidentas paskelbia Saeima priimtus įstatymus ne anksčiau kaip dešimtą ir ne vėliau kaip dvidešimt pirmą dieną po įstatymo priėmimo. Įstatymas įsigalioja keturioliktą dieną po oficialaus paskelbimo oficialiajame leidinyje (*Latvijas Vēstnesis*), išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatytas kitoks terminas.

Teisė sustabdyti įstatymo paskelbimą

Prezidentas turi teisę reikalauti persvarstyti įstatymą ir teisę sustabdyti įstatymo paskelbimą dviem mėnesiams.

Prezidentas teise prašyti persvarstyti įstatymą naudojasi savo iniciatyva, tačiau įstatymo paskelbimą gali atidėti tik jeigu to prašo ne mažiau kaip trečdalis visų parlamento narių. Prezidentas arba trečdalis visų parlamento narių pirmiau nurodytomis teisėmis gali pasinaudoti per dešimt dienų nuo įstatymo priėmimo parlamente.

Pagal pirmiau nurodytą procedūrą sustabdytas įstatymas perduodamas spręsti rengiant valstybinį referendumą, jeigu to prašo ne mažiau kaip dešimtadalis visų rinkėjų, surinkusių atitinkamą parašų skaičių. Tačiau jei toks prašymas negaunamas per du mėnesius, įstatymas paskelbiamas. Referendumas nerengiamas, jeigu parlamentas dėl atitinkamo įstatymo balsuoja dar kartą ir jo priėmimui pritaria ne mažiau kaip trys ketvirtadaliai visų parlamento narių.

Saeima priimtas įstatymas, kurio paskelbimą sustabdė Prezidentas, gali būti panaikintas referendumu, jei ne mažiau kaip pusė visų rinkėjų, dalyvavusių ankstesniuose Saeima rinkimuose, dalyvauja referendume ir dauguma jų pritaria įstatymo panaikinimui.

Vis dėlto referendumą galima rengti ne dėl visų įstatymų. Nacionalinis referendumas negali būti rengiamas dėl biudžeto ir įstatymų dėl paskolų, mokesčių, muitų, geležinkelių tarifų, šaukimo į karo tarnybą, karo paskelbimo ir pradžios, taikos sutarties sudarymo, nepaprastosios padėties paskelbimo ir atšaukimo, mobilizacijos ir demobilizacijos, taip pat susitarimų su kitomis valstybėmis.

Īstatymo ģsigaliojimas

Īstatymas ģsigalioja keturioliktā dienu po paskelbimo oficialiajame leidinyje (*Latvijas Vēstnesis*), išskyrus atvejus, kai ģstatyme nustatytas kitas ģsigaliojimo terminas. Īstatymo ģsigaliojimo terminas pradedamas skaičiuoti nuo kitos dienos, kuriā ģstatymas paskelbiamas.

Īstatymo negaliojimas

Īstatymas nustoja galioti šiomis aplinkybėmis:

- ģsigaliojus ģstatymui, kuriuo panaikinamas anksčiau priimtas ģstatymas;
- ģsigaliojus kito ģstatymo pereinamajai nuostatai, kurioje nustatyta, kad anksčiau priimtas ģstatymas panaikinamas;
- ģsigaliojus Konstitucinio Teismo sprendimui, kuriuo panaikinamas atitinkamas ģstatymas;
- jeigu ģstatymas buvo priimtas konkrečiam laikotarpiui, kuriam pasibaigus tas ģstatymas netenka galios.

Kabineto nutarimai

Kabineto nutarimo projekto pateikimas

Ministerijos, valstybės kanceliarijos arba ministru pirmininkui atskaitingos viešojo administravimo institucijos parengtā nutarimo projektā Kabinetai gali teikti Kabineto narys .

Kitos valstybės ar vietos valdžios institucijos, nevyriausybinės organizacijos ar socialinių partnerių organizacijos parengtā nutarimo projektā Kabinetai gali teikti atitinkamos įstaigos vadovas arba jis tai gali padaryti per Kabineto narį, kuris politiškai yra atsakingas atitinkamoje vietovėje, sektoriuje ar pasektoryje.

Kabineto nutarimo projekto svarstymas ir priėmimas

Kabinetai pateikiami nutarimų projektai iš pradžių paskelbiami ir apsvartomi valstybės sekretorių posėdžiuose. Paskelbtas Kabineto nutarimo projektas siunčiamas atitinkamoms ministerijoms tvirtinti ir prireikus – kitoms susijusioms institucijoms. Teisingumo ir Finansų ministerijos teikia nuomones dėl visų nutarimų projektų. Nevyriausybinų organizacijų atstovai taip pat gali tvirtinimo etape teikti savo nuomones.

Nutarimų projektai, dėl kurių susitarta, svarstomi Kabineto posėdyje, o projektai, dėl kurių nebuvo pasiektas susitarimas, aptariami Kabineto komiteto posėdyje. Visi Kabineto teisės aktų projektai, apsvarstyti Kabineto komiteto posėdyje, siunčiami svarstyti Kabineto posėdyje. Jeigu Kabineto posėdyje pritariama nutarimo projektui, jis laikomas priimtu ir tampa Kabineto nutarimu.

Kabineto nutarimų paskelbimas

Kabineto nutarimai skelbiami oficialiajame leidinyje (*Latvijas Vēstnesis*).

Kabineto nutarimų ģsigaliojimas

Kabineto nutarimai ģsigalioja kitā dienu po jų paskelbimo oficialiajame leidinyje (*Latvijas Vēstnesis*), išskyrus atvejus, kai nutarime nustatyta kitaip.

Kabineto nutarimų negaliojimas

Kabineto nutarimai nustoja galioti šiomis aplinkybėmis:

- ģsigaliojus Kabineto nutarimui, kuriuo panaikinamas anksčiau priimtas Kabineto nutarimas;
- ģsigaliojus Kabineto nutarimo, kuriuo panaikinamas anksčiau priimtas Kabineto nutarimas, panaikinamosioms nuostatoms;
- jeigu ģstatymo nuostata, kuria remiantis buvo priimtas Kabineto nutarimas, nustoja galioti;
- ģsigaliojus Konstitucinio Teismo sprendimui, kuriuo panaikinamas atitinkamas Kabineto nutarimas;
- jeigu Kabineto nutarimas buvo priimtas konkrečiam laikotarpiui, kuriam pasibaigus tas nutarimas netenka galios.

Latvijos banko, Finansų ir kapitalo rinkos komisijos ir Viešųjų paslaugų komisijos nutarimai

Latvijos banko, Finansų ir kapitalo rinkos komisijos ir Viešųjų paslaugų komisijos nutarimai skelbiami, ģsigalioja ir netenka galios taip pat, kaip ir Kabineto nutarimai.

Privalomieji vietos valdžios nutarimai

Privalomųjų vietos valdžios nutarimų projektų pateikimas vietos tarybai

Privalomieji vietos valdžios nutarimų projektus vietos tarybai gali pateikti tarybos pirmininkas, tarybos komitetas, tarybos nariai, neeilinio posėdžio iniciatorius ir miesto ar parapijos administracijos vadovas.

Privalomųjų vietos valdžios nutarimų projektų svarstymas ir priėmimas

Privalomojo vietos valdžios nutarimo projektas priimamas ir tampa privalomas, jeigu dėl jo balsuoja daugiau kaip pusė dalyvaujančių vietos tarybos narių, išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatyta kitaip.

Taryba per tris dienas nuo nutarimo pasirašymo Aplinkos apsaugos ir regioninės plėtros ministerijai nusiunčia popierinę ir elektroninę nutarimo versijas ir prie jo pridedamą aiškinamąjį raštą. Ministerija per vieną mėnesį nuo dokumentų gavimo dienos įvertina nutarimo teisėtumą ir vietos tarybai nusiunčia savo nuomonę.

Jeigu ministerijos nuomonėje nepateikti jokie prieštaravimai dėl nutarimo teisėtumo, arba per nustatytą terminą vietos tarybai neišsiunčiama nuomonė, vietos taryba priima patvirtintą nutarimą.

Jeigu gautoje ministerijos nuomonėje pateikta išvada, kad visas nutarimas ar jo dalis yra neteisėti, vietos taryba jį pataiso atsižvelgdama į nuomonę ir priima pakeistą nutarimą. Jeigu vietos taryba visiškai arba iš dalies nesutinka su nuomone, ji šiuo tikslu pateikia jos sprendimą pagrindžiančius argumentus ir priima nutarimą. Per tris dienas nuo nutarimo pasirašymo Aplinkos apsaugos ir regioninės plėtros ministerijai siunčiama popierinė ir elektroninė nutarimo versijos.

Privalomųjų vietos vyriausybės nutarimų paskelbimas

Vietos taryba privalomuosius nutarimus paskelbia vietos laikraštyje ar nemokamame leidinyje. Miesto taryba (*Republikas pilsētas dome*) privalomuosius nutarimus paskelbia Latvijos oficialiajame leidinyje (*Latvijas Vēstnesis*). Kartu su nutarimu skelbiami jo aiškinamasis raštas.

Įsigaliojęs nutarimas paskelbiamas vietos valdžios institucijos interneto svetainėje. Privalomieji savivaldybių tarybų (*novada domes*) nutarimai taip pat iškabinami savivaldybės tarybos pastate ir parapijos ar miesto administracinėse įstaigose.

Aplinkos apsaugos ir regioninės plėtros ministerija privalomuosius vietos vyriausybės nutarimus paskelbia savo interneto svetainėje.

Privalomųjų vietos vyriausybės nutarimų įsigaliojimas

Privalomieji nutarimai įsigalioja kitą dieną po jų paskelbimo laikraštyje ar nemokamame leidinyje, išskyrus atvejus, kai nustatytas vėlesnis įsigaliojimo terminas.

Privalomųjų vietos vyriausybės nutarimų negaliojimas

Privalomieji vietos vyriausybės nutarimai nustoja galioti šiomis aplinkybėmis:

- įsigaliojus privalomajam nutarimui, kuriuo panaikinamas anksčiau priimtas privalomasis nutarimas;
- įsigaliojus privalomojo nutarimo, kuriuo panaikinamas anksčiau priimtas privalomasis nutarimas, panaikinamosioms nuostatoms;
- jeigu nustoja galioti aukštesnę teisinę galią turinčio įstatymo ar nutarimo nuostata, kuria remiantis buvo priimtas privalomasis nutarimas;
- įsigaliojus Konstitucinio Teismo sprendimui, kuriuo panaikinamas atitinkamas nutarimas;
- jeigu privalomasis nutarimas buvo priimtas konkrečiam laikotarpiui, kuriam pasibaigus jis netenka galios.

Teisinių duomenų bazės

Latvijos Respublikos oficialusis leidinys (*Latvijas Vēstnesis*)

Latvijos Respublikoje leidžiamas oficialusis leidinys (*Latvijas Vēstnesis*),. Informacijos paskelbimas šiame leidinyje reiškia, kad informacija paskelbta oficialiai.

- Paskelbimas oficialiai yra viešai autentiškas ir teisiškai privalomas.
- Nė vienas asmuo negali teigti nežinojęs apie teisės aktus arba oficialius pranešimus, kurie buvo paskelbti oficialiajame leidinyje,.

Nuo 2012 m. liepos 1 d. oficialusis leidinys (*Latvijas Vēstnesis*) oficialiai skelbiamas elektronine forma interneto svetainėje <https://www.vestnesis.lv/>. Iki šios datos interneto svetainėje <https://www.vestnesis.lv/> paskelbta informacija pateikiama tik informavimo tikslais. Oficialiai ši informacija paskelbta spausdintinėje oficialiojo leidinio (*Latvijas Vēstnesis*) versijoje.

Teisės aktų konsoliduotos versijos

Įstatymų, Kabineto nutarimų konsoliduotas versijas, taip pat kitus įstatymus ir nutarimus galima rasti Latvijos teisės aktų interneto svetainėje <http://www.likumi.lv/>. Visos įstatymų ir nutarimų konsoliduotos versijos interneto svetainėje skelbiamos tik informavimo tikslais. Interneto svetainę tvarko oficialus leidėjas [VSIA Latvijas Vēstnesis](#).

Oficialus leidėjas

Oficialųjį leidinį (*Latvijas Vēstnesis*) leidžia leidėjas, kuris anksčiau leido oficialųjį leidinį tuo pačiu pavadinimu: [VSIA Latvijas Vēstnesis](#).

Oficialus leidėjas veikalą vykdo vadovaudamasis tarptautiniais standartais ISO 9001:2008 (valdymo sistema) ir ISO 270001:2005 (informacijos saugumas).

Ar duomenų baze galima naudotis nemokamai?

Taip, su oficialiuoju leidiniu galima susipažinti nemokamai. Elektroninis Latvijos oficialiojo leidinio numerių archyvas taip pat yra **ne mokamas**. Prieiga prie interneto svetainės, kurioje pateikiamos teisės aktų konsoliduotos versijos, taip pat yra nemokama.

Nuorodos

[Latvijos Respublikos Saeima \(parlamentas\)](#), [Latvijos Respublikos Ministrų Kabinetas](#), [Latvijos bankas](#), [Finansų ir kapitalo rinkos komisija](#), [Viešųjų paslaugų komisija](#), [Latvijos vietos valdžios institucijos](#), [oficialusis leidinys \(*Latvijas Vēstnesis*\)](#), <http://www.likumi.lv/>

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 07/01/2016

Valstybių narių teisė - Lietuva

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Lietuvos teisinę sistemą ir apžvelgiama Lietuvos teisė.

Teisės šaltiniai

Teisės šaltiniai – tai oficialūs būdai, kuriais išreiškiamos ir įtvirtinamos teisės normos.

Teisės aktas – tai kompetentingos valstybės institucijos priimtas oficialus rašytinis dokumentas, kuriame yra įtvirtintos teisės normos ir jos išaiškintos arba kuriame nurodoma, kuo remiantis individualiu atveju teisės normos taikomos. Teisės akto rūšys pagal juose įtvirtintos teisinės informacijos pobūdį yra šios:

1. **Norminiai teisės aktai** – tai rašytine forma išreikšti valstybės institucijų sprendimai, nustatantys, pakeičiantys arba panaikinantys bendrojo pobūdžio taisyklės, taikomi neapibrėžtam subjektų ratui, sankcionuojami valstybės. Norminiai teisės aktai skirstomi į dvi grupes:
 1. **Įstatymai** – aukščiausių teisinių galią turintys teisės aktai, priimti Lietuvos Respublikos Seimo arba tautos referendumu, formuluojantys bendrąsias teisės normas, skirtas svarbiausiems žmonių santykiams reguliuoti, turintys aukščiausią juridinę galią. Įstatymas laikomas pagrindiniu teisės šaltiniu.
 2. **Pojstatyminiai aktai** – norminiai teisės aktai, priimami įstatymo pagrindu, juos sukonkretinantys ir užtikrinantys jų vykdymą. Pojstatyminis aktas negali prieštarauti įstatymams. Pojstatyminio teisės akto formos:
 1. seimo nutarimai,
 2. vyriausybės nutarimai,
 3. ministerijų departamentų instrukcijos ir įsakymai,

4. vietos valdžios ir valdymo institucijų nutarimai ir sprendimai,

5. kt.

2. **Teisės aiškinimo aktai** priimami atskleisti galiojančių teisės normų prasmę ir turinį. Priima teisės normą aiškinanti institucija.

3. **Individualūs teisės taikymo aktai**, kuriuose realizuojami norminiuose teisės aktuose įtvirtinti reikalavimai. Kaip ir norminiai teisės aktai, individualūs aktai sukelia teises pasekmes, tačiau neįgyja teisės šaltinio statuso, nes nesukuria bendro pobūdžio visuotinai taikomų taisyklių, o juose įtvirtinti nurodymai adresuojami konkrečioms asmenims konkrečiu atveju ir yra vienkartinio pobūdžio, t.y. jų galiojimas baigiasi, kai baigiasi visuomeninis santykis (priėmimas į darbą, įspėjimas, pensijos skyrimas ir pan.).

Kiti teisės šaltiniai:

Be norminių teisės aktų pirminiais teisės šaltiniais taip pat pripažįstami:

- **Bendrieji teisės principai (sąžiningumo, teisingumo, individualios atsakomybės, protingumo)** laikomi sudedamąja Lietuvos teisės sistemos dalimi, jais remiamasi tiek aiškinant statutines teisės normas, tiek užpildant teisės spragas. Be to, pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 135 str. 1 d. visuotinai pripažinti tarptautinės teisės principai taip pat yra sudedamoji Lietuvos teisės sistemos dalis, todėl Lietuvos teismai privalo juos taikyti ir jais vadovautis.
- **Teisiniai papročiai** – tai valstybės sankcionuotos elgesio taisyklės, atsiradusios visuomenėje kaip daugkartinio ir ilgo taikymo padarinys. LR Civilinis kodeksas įtvirtina paprotį kaip tiesioginį teisės šaltinį. Gali būti taikomas, kai įstatymas ar sutartis tiesiogiai numato jį taikyti arba kai yra teisinio reglamentavimo spraga. Paprotys, prieštaraujantis bendriesiems teisės principams ar imperatyvioms teisės normoms, negali būti taikomas.

Išvestiniais teisės šaltiniais pripažįstami:

- **Teismo precedentas** – teismų sprendimas konkrečioje byloje, tapęs pavyzdžiu tos pačios ar žemesnės instancijos teismams, nagrinėjantiems analogiškas bylas. Lietuvos teisinėje sistemoje precedentai yra daugiau patariamojo pobūdžio.
- **Teisės doktrina.**

Teisės normų hierarchija

Teisės aktų hierarchija:

1. Konstitucija,
2. konstituciniai įstatymai,
3. ratifikuotos tarptautinės sutartys,
4. įstatymai,
5. kiti įstatymų įgyvendinamieji teisės aktai (Prezidento, Vyriausybės, Konstitucinio Teismo ir kt.).

Institucinė struktūra:

Seimas yra vienintelė institucija, turinti teisę priimti įstatymus. Visi kiti valstybės institucijų priimami teisės aktai turi atitikti Lietuvos Respublikos Konstituciją ir kitus įstatymus.

Kitus teisės norminius aktus gali priimti:

- Seimas (nutarimai).
- Prezidentas (dekretai).
- Vyriausybė (nutarimai).
- Ministerijos ir kitos Vyriausybės įstaigos (įsakymai).
- Vietos savivaldos institucijos (sprendimai, įsakymai).

Teisinių duomenų bazės

 [Lietuvos teisės aktų duomenų bazės](#) savininkas ir tvarkytojas yra **Lietuvos Respublikos Seimas**.

Joje pateikiama tokia informacija:

- priimti teisės aktai,
- teisės aktų projektai,
- nutarimai,
- išvados,
- kitų rūšių norminiai teisės aktai.

Šioje duomenų bazėje skelbiami dokumentai nėra nei oficialūs, nei teisiškai privalomi.

Paiešką duomenų bazėje galima atlikti anglų ir lietuvių kalbomis. Su įvairiais norminiais teisės aktais galima susipažinti pasirinkus „Rūšį“.

Teisės aktus ir kitus teisinius dokumentus taip pat galima rasti [Lietuvos teisės aktų registre](#). Teisės aktų registrą tvarko Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija.

Ar duomenų baze galima naudotis nemokamai?

Taip, ir Lietuvos teisės aktų registru, ir duomenų baze galima naudotis **nemokamai**.

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 18/02/2019

Valstybių narių teisė - Liuksemburgas

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.
Jis jau išverstas į šias kalbas: [fr](#).

Šiame skyriuje apžvelgiami įvairūs Liuksemburgo teisės šaltiniai.

Teisės šaltiniai

Teisės normų hierarchija

Žodžiai „teisės šaltiniai“ – tai vaizdingas teisės atsiradimo ir kilmės apibūdinimas.

Šiuo metu pagrindiniais teisės šaltiniais galima laikyti **Konstituciją** ir **įstatymus**.

Liuksemburgo Konstitucija

Pirmoji Liuksemburgo Konstitucija buvo parengta 1841 m., praėjus dvejiems metams po to, kai 1839 m. buvo paskelbta Liuksemburgo nepriklausomybė, o paskui priimtose 1848 ir 1856 m. Konstitucijos.

Dabartinė Liuksemburgo Konstitucija galioja nuo 1868 m. spalio 17 d. Nuo tada dabartinės Konstitucijos tekstas keistas keletą kartų.

Liuksemburgo Konstitucija – tai griežtos sistemos **rašytinė konstitucija**. Konstitucija, kaip pagrindinis teisės aktas, vis dėlto yra stabilesnė nei įprasti įstatymai.

Dabartinę Konstituciją sudaro **121 straipsnis; straipsniai padalyti į trylika skyrių**. Joje apibūdinami valstybės pamatai, užtikrinamos piliečių teisės ir laisvės, nustatoma valdžios institucijų sistema.

- I skyrius. Valstybė, jos teritorija ir didysis hercogas
- II skyrius. Piliečių laisvės ir pagrindinės teisės
- III skyrius. Suverenumas
- IV skyrius. Deputatų rūmai
- V skyrius. Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės vyriausybė

- Va skyrius. Valstybės taryba
- VI skyrius. Teismai
- VII skyrius. Teisėsauga
- VIII skyrius. Finansai
- IX skyrius. Komunos
- X skyrius. Viešosios įstaigos
- XI skyrius. Bendrosios nuostatos
- XII skyrius. Pereinamojo laikotarpio ir papildomos nuostatos.

Teisės šaltinis: įstatymai

Įstatymų leidybos sistema

Pagal Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės įstatymų leidybos sistemą **iniciatyva teikti įstatymus** priklauso [Légilux](#) Deputatų rūmams arba [vyriausybei](#).

Vyriausybės iniciatyvos teisė vadinama „vyriausybine iniciatyva“ ir vykdoma teikiant **įstatymų projektus**.

Deputatų rūmų iniciatyvos teisė vadinama „parlamentine iniciatyva“ ir vykdoma teikiant **įstatymų pasiūlymus**.

Paskui šie įstatymų projektai ar pasiūlymai teikiami susijusioms institucijoms (įvairių profesijų atstovų rūmams), kad jos pareikštų nuomonę, bet visų pirma laukiama **Valstybės tarybos** nuomonės. Gavus Valstybės tarybos nuomonę įstatymo projektas ar pasiūlymas gražinamas Deputatų rūmams.

Kadangi Liuksemburgo parlamentą sudaro vieneri rūmai, Deputatų rūmai nuomonę dėl viso teksto antrą kartą turi pareikšti praėjus ne mažiau kaip trimis mėnesiams nuo balsavimo dėl projekto, nebent Rūmai ir Valstybės taryba kiekviena atskirai nuspręstų, kad antrojo Rūmų balsavimo galima atsisakyti. Deputatų rūmų balsuojant priimtas galutinis įstatymas įsigalioja tik jį **paskelbus** didžiajam hercogui leidinyje [Mémorial](#).

Kitų teisės aktų leidybos sistema

Pagal 1996 m. liepos 12 d. Valstybės tarybos reformos įstatymo 2 straipsnį **teisės akto projektą**, priimtą siekiant įgyvendinti įstatymus ir sutartis, didžiajam hercogui galima teikti tik **Valstybės tarybai** pareiškus savo **nuomonę**.

Tačiau skubiais atvejais (kuriuos turi įvertinti didysis hercogas, remdamasis tinkamai pagrįstu iniciatyvą pateikusių ministro pranešimu) vyriausybė gali nukrypti nuo šios bendrosios taisyklės ir neprašyti Valstybės tarybos nuomonės. Tačiau ši **skubos tvarka** taikoma tik išimtiniais atvejais.

Be to, jeigu įstatyme oficialiai reikalaujama prašyti Valstybės tarybos nuomonės dėl teisės aktų, priimtų įgyvendinant šį įstatymą, skubos tvarkos jokių būdu taikyti negalima. Ši nuostata taip pat taikoma teisės akto projekto, dėl kurio Valstybės taryba jau pateikė pirmąją nuomonę, pataisoms.

Valstybės taryba savo nuomonę dėl teisės aktų projektų, kaip ir dėl įstatymų, teikia **pagrįstoje ataskaitoje**, kurioje pateikiamos bendrosios pastabos, nagrinėjamas projekto tekstas ir prireikus pateikiamas priešingas projektas.

Valstybės taryba nagrinėja teisės aktų projektų turinį bei formą ir reglamento atitiktį viršesnei teisės normai.

Teisinių duomenų bazės

[Légilux](#) interneto svetainė – tai internetinis Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės vyriausybės teisės portalas.

Jame galima naudotis Liuksemburgo teisės aktais – leidinyje *Mémorial A* pateikiamais nesutrumpintais tekstais arba daugiausia teisės aktų kodeksuose ir rinkiniuose pateikiamais suderintais tekstais.

Svetainė padalyta į tris pagrindines sritis:

- [teisės aktų skiltį](#), kurioje pateikiami Liuksemburgo teisės aktų leidiniai, kiti leidiniai ir suderinti tekstai;
- [administravimo skiltį](#), kurioje pateikiami administraciniais vadinami leidiniai. Daugiausia tai yra leidinio *Mémorial B* ir Oficialiojo administravimo ir teisės aktų žinyno rinkiniai;
- [bendrovių ir asociacijų skiltį](#), kurioje pateikiami leidinio *Mémorial C* ir komercinių bendrovių, asociacijų bei ne pelno organizacijų leidiniai.

Ar duomenų bazėmis galima naudotis nemokamai?

Taip, duomenų bazėmis galima naudotis **nemokamai**.

Susijusios nuorodos

[Légilux interneto svetainė](#)

[Teisingumo ministerija](#)

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 20/12/2018

Valstybių narių teisė - Vengrija

Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba ([hu](#)) neseniai atlikta pakeitimų. Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Vengrijos teisinę sistemą.

Teisės šaltiniai

I. Teisės aktų hierarchija

1. Konstitucija

Konstitucija (Įstatymas dėl Vengrijos Konstitucijos paskelbtas 2011 m. balandžio 25 d.) užima aukščiausią vietą Vengrijos teisės aktų hierarchijoje ir visi kiti įstatymai negali prieštarauti Konstitucijai. Konstituciją priėmė **Nacionalinė Asamblėja**, o **keičiama ji dviejų trečdalių visų Asamblėjos narių balsų dauguma** (Konstitucijos S straipsnio 2 dalis).

Konstitucija ir jos pereinamojo laikotarpio nuostatos (Vengrijos Konstitucijos pereinamojo laikotarpio nuostatos paskelbtos 2011 m. gruodžio 31 d.) **įsigaliojo 2012 m. sausio 1 d.**

Vengrijos Konstituciją sudaro **šeši skirsniai**: preambulė „**Nacionalinis pripažinimas**“, taip pat skirsniai „**Pagrindas**“ (A–T straipsniai), „**Laisvė ir atsakomybė**“ (I–XXXI straipsniai), „**Valstybė**“ (1–54 straipsniai), „**Speciali teisinė tvarka**“ ir „**Baigiamosios nuostatos**“.

Skirsnyje „**Pagrindas**“ išdėstytos bendrosios nuostatos ir nustatyta:

- valstybės valdymo forma,
- pagrindiniai valstybės veikimo principai,
- tam tikrų įgaliojimų perdavimas Europos Sąjungai,
- Vengrijos sostinės ir regioninės administravimo institucijos,
- pagrindinės nuostatos dėl Vengrijos pilietybės ir jos gavimo būdų,
- Vengrijos oficiali kalba, herbas, vėliava, himnas, valstybinės šventės ir oficiali valiuta,
- Konstitucijos vieta Vengrijos teisinėje sistemoje (Konstitucija yra Vengrijos teisinės sistemos pagrindas),
- Konstitucijos priėmimo ir keitimo tvarka,
- Vengrijos teisės aktų rūšys,
- įvairūs pagrindiniai principai, pavyzdžiui:
 - valdžios užgrobimo ir valdymo jėga draudimo,
 - atsakomybės už vengrų, gyvenančių už Vengrijos ribų, likimą,
 - bendradarbiavimo kuriant vieningą Europą,
 - santuokos instituto apsaugos,

- sąžiningos konkurencijos sąlygų užtikrinimo,
- proporcingo, skaidraus ir tvaraus biudžeto valdymo principo,
- pareigos apsaugoti ir išlaikyti gamtos išteklius,
- taikos ir saugumo užtikrinimo ir išsaugojimo, siekio bendradarbiauti su visomis pasaulio tautomis ir šalimis, kad būtų užtikrintas tvarus žmonijos vystymasis.

Skirsnyje „**Laisvė ir atsakomybė**“ išdėstytos pagrindinės teisės ir pareigos. Be kita ko, pripažįstamos šios **pagrindinės teisės**:

- teisė į gyvybę ir žmogaus orumą,
- kankinimo ir nežmoniško ar žeminančio elgesio arba baudimo, pavergimo ir prekybos žmonėmis draudimas,
- visos su eugenika susijusios veiklos, taip pat žmogaus kūno ar jo dalių naudojimo siekiant finansinės naudos bei žmogaus klonavimo draudimas,
- teisė į laisvę ir asmeninį saugumą, taip pat nuostatos, kuriomis užtikrinama, kad laisvė nebūtų atimama,
- teisė laisvai judėti ir laisvai pasirinkti gyvenamąją vietą,
- teisė į privatų ir šeimos gyvenimą,
- teisė į asmens duomenų apsaugą ir galimybę susipažinti su viešojo intereso duomenimis,
- teisė į minties, sąžinės ir religijos laisvę,
- teisė rinktis į taikius susirinkimus,
- teisė į žodžio laisvę,
- teisė dalyvauti kultūriname gyvenime,
- teisė laisvai rinktis darbą, profesiją ir verslą,
- teisė į nuosavybę,
- draudimas išsiųsti Vengrijos piliečius iš Vengrijos teritorijos;
- teisė į prieglobstį,
- lygybė prieš įstatymą,
- nediskriminavimas,
- vaikų darbo draudimas,
- teisė į sveiką aplinką,
- teisė balsuoti ir būti kandidatu per Nacionalinės Asamblėjos narių, vietos atstovų ir merų, taip pat Europos Parlamento narių rinkimus,
- teisė į institucijų laiku vykdomą nešališką ir sąžiningą administravimą,
- kiekvieno Vengrijos piliečio teisė būti saugomam Vengrijos jo buvimo užsienyje metu,
- Konstitucijoje taip pat apibrėžtos pagrindinės mažumų ir asmenų, kurie persekiojami baudžiamąja tvarka, teisės.

Pagal Konstituciją Vengrija siekia, be kita ko:

- užtikrinti visų savo piliečių saugumą,
- kiekvienam asmeniui suteikti tinkamą būstą ir galimybę naudotis viešosiomis paslaugomis.

Konstitucijoje taip pat išdėstytos įvairios **pareigos, visų pirma**:

- pareiga prisidėti prie bendrų poreikių tenkinimo (lygybė mokesčių srityje),
- Vengrijos piliečių pareiga ginti savo šalį.

Konstitucijos skirsnyje „**Valstybė**“ išdėstytos pagrindinės taisyklės, taikomos valstybės pareigūnams ir svarbiausioms valstybės institucijoms. Taip pat nustatyti šių institucijų ir subjektų teisinis statusas ir uždaviniai:

- Nacionalinės Asamblėjos,
- Respublikos prezidento,

- Vyriausybės,
- savarankiškų reguliavimo institucijų,
- Konstitucinio Teismo,
- teisminių institucijų ir prokuratūrų,
- už pagrindines teises atsakingo specialios komisijos nario,
- vietos valdžios institucijų,
- Vengrijos nacionalinio banko,
- Valstybės kontrolės,
- Vengrijos ginkluotųjų pajėgų,
- policijos ir nacionalinio saugumo tarnybų,
- nacionalinių referendumų.

Konstitucijos skirsnyje „**Speciali teisinė tvarka**“ pateiktos taisyklės, taikomos nacionalinių krizių, nepaprastosios padėties, prevencinės savigynos, netikėtų užpuolimų ir ypatingo pavojaus atvejais.

2. Įstatymai

Įstatymus Vengrijoje priima **Nacionalinė Asamblėja**. Pagal Konstituciją **su pagrindinėmis teisėmis ir pareigomis susijusios taisyklės** reglamentuojamos įstatymais. Nacionalinė Asamblėja priima įstatymus paprastai priima **paprasta balsų dauguma** (daugiau nei pusės dalyvaujančių narių balsų dauguma). Vadinamieji **konstituciniai įstatymai**, apibrėžti Konstitucijoje, priimami ir iš dalies keičiami **dviejų trečdalių dalyvaujančių** Nacionalinės Asamblėjos narių **balsų dauguma**.

Pagal Konstituciją konstituciniais įstatymais reglamentuojami, pvz., pilietybės, bažnyčių, Vengrijoje gyvenančių tautinių mažumų teisių, Nacionalinės Asamblėjos narių ir Respublikos prezidento teisinio statuso ir atlyginimo, Konstitucinio Teismo, vietos valdžios institucijų, išsamių herbo ir vėliavos naudojimo taisyklių, taip pat nuostatų, susijusių su valstybiniais apdovanojimais, klausimai.

Pagal Konstituciją siekiant leisti pripažinti Europos Sąjungos steigiamųjų ir keičiančiųjų sutarčių įpareigojamąjį pobūdį, paskelbti karo būklę, sudaryti taiką ir paskelbti specialios teisinės tvarkos būklę reikalinga dviejų trečdalių visų Nacionalinės Asamblėjos narių balsų dauguma.

Prieš priimant 1989 m. Įstatymą Nr. XXXI dėl Konstitucijos pataisų, Vengrijos prezidento Tarybai suteikti įgaliojimai priimti dekretus. Atsižvelgiant į teisės aktų hierarchiją, dekretai, kurie vis dar galioja, prilyginami normoms, kurios turi įstatymo galią.

3. Dekretai

Pagal Konstituciją pripažįstami Vyriausybės dekretai, ministrų pirmininkų dekretai, ministrų dekretai, Vengrijos nacionalinio banko valdytojo dekretai, savarankiškų reguliavimo institucijų dekretai ir vietos valdžios institucijų dekretai.

Nacionalinių krizių atveju dekretus taip pat gali priimti Nacionalinė gynybos taryba, o nepaprastosios padėties atveju – Respublikos prezidentas.

3.1. Vyriausybės dekretai

Vyriausybės įgaliojimai priimti dekretus gali būti **pirminiai** arba pagrįsti **įstatymo suteiktais įgaliojimais**. Pirminiai įgaliojimai nustatyti Konstitucijos 15 straipsnio 3 dalyje, kurioje nurodoma, kad Vyriausybė gali pagal savo kompetenciją priimti dekretus bet kokių klausimų, kuris neregamentuojamas įstatymu. Vyriausybės dekretai neprieštarauja įstatymams. Tai neriboja Nacionalinės Asamblėjos, kurios kompetencijai gali būti priskirtos visos reguliuojamos sritys, galių.

Pagal Konstituciją ir 2010 m. Teisės aktų leidybos įstatymą Nr. CXXX, taip pat pagal konkretų įstatymu suteiktą įgaliojimą Vyriausybė gali priimti įstatymų įgyvendinamuosius dekretus. Pagal Teisės aktų leidybos įstatymo 5 skirsnio 1 dalį įgaliojime priimti įgyvendinamuosius nuostatus reikia konkrečiai nurodyti subjektą, kuriam suteikiami įgaliojimai, įgaliojimo turinį ir taikymo sritį. Subjektas, kuriam suteikiami įgaliojimai, negali šių įgaliojimų perduoti jokiai kitai šaliai.

3.2. Ministrų pirmininkų dekretai

Pagal Konstituciją ministras pirmininkas taip pat gali priimti dekretus, pvz., dekretu iš ministrų paskirti ministrą pirmininką. Atsižvelgiant į teisės aktų hierarchiją ministrų pirmininkų dekretai prilyginami ministrų dekretams.

3.3. Ministrų dekretai

Ministrų dekretai teisės aktų hierarchijoje turi žemesnę galią nei Vyriausybės dekretai. Pagal Konstituciją ministrai nepriklausomai arba sutarę su kitais ministrais (pagal savo teisėkūros kompetenciją) priima dekretus, kai yra **įgaliojami** įstatymu arba Vyriausybės dekretu; tokie dekretai neprieštarauja įstatymams, Vyriausybės dekretams arba Vengrijos nacionalinio banko valdytojo dekretams.

3.4. Vengrijos nacionalinio banko valdytojo dekretai

Pagal savo kompetenciją, nustatytą konstituciniame įstatyme, Vengrijos nacionalinio banko valdytojas **įstatyminiu leidimu** gali priimti dekretus, kurie negali prieštarauti įstatymams.

3.5. Savarankiškų reguliavimo institucijų dekretai

Laikydami Konstitucijos 23 straipsnio 4 dalies, pagal savo kompetenciją, nustatytą konstituciniame įstatyme, savarankiškų reguliavimo institucijų vadovai įstatyminiu leidimu priima dekretus, kurie negali prieštarauti įstatymams, Vyriausybės dekretams, ministrų pirmininkų dekretams, ministrų dekretams ar Vengrijos nacionalinio banko valdytojo dekretams.

3.6. Vietos valdžios institucijų dekretai

Laikydamosi Konstitucijos 32 straipsnio 2 dalies pagal savo kompetenciją vietos valdžios institucijos gali priimti vietos dekretus, siekdamos reglamentuoti vietos socialinius santykius, kurie neregamentuojami įstatymu arba vykdant įstatymais suteiktus įgaliojimus.

Vietos valdžios institucijų dekretai negali prieštarauti įstatymams.

Išsamios su vietos valdžios atstovaujančių įstaigų dekretais susijusios taisyklės išdėstytos 2011 m. Įstatyme Nr. CLXXXIX dėl Vengrijos vietos valdžios institucijų.

4. Tarptautiniai susitarimai ir pagrindiniai tarptautinės teisės principai

Vengrijos Vyriausybė gali sudaryti **tarptautinius susitarimus** su kitomis valstybėmis (kitų valstybių vyriausybėmis). Tarptautinių susitarimų ir vidaus teisės santykis Vengrijoje pagrįstas dualistine sistema, t. y. tarptautiniai susitarimai tampa **vidaus teisės sudedamąja dalimi**, kai jie **oficialiai paskelbiami** priėmus atitinkamus teisės aktus.

Tarptautinės teisės principai

Pagal Konstitucijos Q straipsnio 3 dalį Vengrija priima visuotinai pripažintas tarptautinės teisės normas. Tarptautinė paprotinė teisė ir bendrieji tarptautinės teisės principai tampa vidaus teisės sudedamąja dalimi ir jų nereikia perkelti į nacionalinę teisę.

II. Kiti teisės šaltiniai plačiaja prasme, kurie nelaikomi teisės aktais

1. Teisinės valstybės administravimo priemonės

Vengrijos teisės sistemoje yra kitų teisinių valstybės administravimo priemonių, kurios, nors ir yra normos, nėra laikomos teisės aktais.

Teisės aktų leidybos įstatyme (2010 m. įstatyme Nr. CXXX) nustatytos dviejų rūšių valstybės administravimo teisinės priemonės: norminiai sprendimai ir norminiai nurodymai. Tai yra elgesio taisyklės, kurios paprastai nėra privalomos visiems. Tai tik vidaus nuostatos, organizacinės ir veiklos taisyklės, taikomos tik jas priėmusiam subjektui arba jo pavaldžioms įstaigoms ar asmenims. Norminiais sprendimais ir nurodymais negali būti nustatomos piliečių teisės ir pareigos. Teisinės valstybės administravimo priemonės negali prieštarauti kitiems teisės aktams ir juos negali būti kartojamos teisės aktų nuostatos.

Pagal ankstesnį Teisės aktų leidybos įstatymą (1987 m. įstatymą Nr. XI) **statistiniai pranešimai** ir **teisinės rekomendacijos** taip pat buvo laikomos teisės šaltiniais (kitos teisinės valdymo priemonės), nelaikomais teisės aktais. Naujajame Teisės aktų leidybos įstatyme jie nebeminimi. Tačiau, nors teisinės rekomendacijos panaikintos įsigaliojus naujam įstatymui (2011 m. sausio 1 d.), statistiniai dokumentai, paskelbti iki tos datos, tebegalioja, kol bus panaikinti. (Statistinius pranešimus priima Centrinės statistikos įstaigos vadovas, juose yra privalomų nuostatų, kuriose pateikiami vien statistikos terminai, metodai, klasifikacijos, sąrašai ir skaičiai.)

1.1. Norminiai sprendimai

Norminiuose sprendimuose Nacionalinė Asamblėja, Vyriausybė ir kitos centrinės administravimo įstaigos, Konstitucinis Teismas ir Biudžeto taryba gali išdėstyti savo organizacinę struktūrą, funkcijas, veiksmus ir veiklos programas.

Norminiuose sprendimuose vietos valdžios atstovaujančios įstaigos taip pat gali išdėstyti savo ir savo vadovaujamų įstaigų veiklą, šių įstaigų veiklos programas, organizacinę struktūrą ir funkcijas. Nacionalinių savivaldos institucijų atstovaujančios įstaigos norminiuose sprendimuose taip pat gali išdėstyti savo ir savo vadovaujamų įstaigų organizacinę struktūrą, funkcijas, veiksmus ir veiklos programas.

1.2. Norminiai nurodymai

Pagal savo kompetenciją, nustatytą teisės aktais, Respublikos prezidentas, ministras pirmininkas, centrinių administravimo institucijų (išskyrus Vyriausybę) vadovas, Nacionalinės teismų administracijos pirmininkas, generalinis prokuroras, už pagrindines teises atsakingas specialios komisijos narys, Vengrijos nacionalinio banko valdytojas, Valstybės kontrolės pirmininkas, didmiesčio arba apskrities valdžios tarnybos vadovas, merai ir kaimų pareigūnai norminiuose nurodymuose gali išdėstyti savo vadovaujamų ar prižiūrimų įstaigų organizacinę struktūrą, funkcijas ir veiksmus.

Be to, Nacionalinė asamblėja, Respublikos prezidentas, Konstitucinis Teismas, už pagrindines teises atsakingas specialios komisijos narys, savarankiškos reguliavimo institucijos, ministro pirmininko tarnyba ir ministerijos oficialios organizacijos vadovas gali priimti norminius nurodymus, kurie privalomi jų darbuotojams.

2. Konstitucinio Teismo nutarimai

Konstitucinio Teismo nutarimams tenka svarbus vaidmuo Vengrijos teisės aktų sistemoje.

Pagal 2011 m. įstatymą Nr. CLI dėl Konstitucinio Teismo nustatyti šie Konstitucinio teismo **uždaviniai**:

- teisės aktų atitikties Konstitucijai *ex post* peržiūra (*ex post* peržiūros procedūra);
- priimtų, bet dar nepaskelbtų įstatymų ir tarptautinių sutarčių tam tikrų nuostatų atitikties Konstitucijai (prevencinė) peržiūra;
- pavienės teisėjų prašymų peržiūros: jeigu nagrinėjantis bylą teisėjas turi taikyti teisės aktą, kuris, kaip jis mano arba kaip paskelbė Konstitucinis Teismas, prieštarauja Konstitucijai, šis teisėjas sustabdo bylos nagrinėjimą ir paprašo Konstitucinio Teismo konstatuoti, kad teisės aktas arba teisės akto nuostata prieštarauja Konstitucijai, ir uždrausti taikyti tą Konstitucijai prieštaraujantį teisės aktą arba nuostatą;
- priimti sprendimus dėl konstitucinių skundų dėl Konstitucija užtikrinamų teisių pažeidimo: asmuo arba organizacija konkrečioje byloje gali pateikti konstitucinį skundą, jeigu Konstitucija užtikrinama jo teisė pažeidžiama, jeigu per teismo procesą pritaikytas Konstitucijai prieštaraujantis teisės aktas ir jeigu jis jau pasinaudojo visomis apeliacinio skundo pateikimo galimybėmis arba tokios galimybės neturėjo;
- nagrinėti teisės aktus, siekiant išsiaiškinti, ar jie neprieštarauja tarptautiniams susitarimams;
- nutraukti Konstitucijai prieštaraujantį teisės aktų leidėjo neveikimą teisės aktų leidybos srityje;
- spręsti tam tikrus valstybės institucijų ginčus arba vietos valdžios institucijų ir kitų valstybės institucijų ginčus dėl kompetencijos;
- aiškinti Konstitucijos nuostatas;
- nagrinėti įvairias bylas, jo jurisdikcijai priskiriamas pagal įstatymą.

Konstitucinis Teismas išsamiai motyvuoja savo sprendimus. Konstitucinio Teismo sprendimas neskundžiamas ir visiems privalomas.

3. Teismų praktika

Vykdydamas pareigą užtikrinti vienodą teisės taikymą ir teikti teises rekomendacijas žemesniesiems teismams, Vengrijos **Aukščiausiasis Teismas** (*Kúria*, iki 2012 m. sausio 1 d. – *Legfelsőbb Bíróság*), priima **sprendimus dėl teismų praktikos nuoseklumo ir principinius sprendimus**.

Su teismų praktikos nuoseklumu susijusią procedūrą galima pradėti, jeigu teismų praktikos raida ir nuoseklumas reikalauja priimti sprendimą dėl teismų praktikos nuoseklumo principiniu klausimu ir jeigu Aukščiausiojo Teismo kolegija ketina nukrypti nuo kitos Aukščiausiojo Teismo kolegijos priimto sprendimo. Sprendimas dėl teisės nuoseklumo privalomas teismams.

Principiniai sprendimai iš Aukščiausiojo Teismo kolegijų praktikos taip pat skirti sprendimams derinti.

Kaip ir sprendimai dėl teisės derinimo, principiniai sprendimai skelbiami **Aukščiausiojo Teismo oficialiajame biuletenyje**.

III. Teisės aktų taikymo sritis

Geografinė teisės aktų taikymo sritis apima Vengrijos teritoriją, o vietos valdžios institucijų dekretų – vietos valdžios administracinę teritoriją. Asmeninė teisės aktų taikymo sritis apima fizinius asmenis, juridinius asmenis ir organizacijas, neturinčias juridinio asmens statuso, Vengrijos teritorijoje, Vengrijos piliečius už Vengrijos teritorijos ribų, o vietos valdžios institucijų dekretų – fizinius asmenis, juridinius asmenis ir organizacijas, neturinčias juridinio asmens statuso, vietos valdžios administracinėje teritorijoje.

Teisės aktų leidybos įstatymu draudžiama teisės aktus **taikyti atgaline data** ir jame nurodoma, kad iki teisės akto paskelbimo negalima nustatyti pareigų arba jų griežtinti, taip pat panaikinti arba apriboti teisių arba kokios nors veikos paskelbti neteisėta.

Teisės akte visada turi būti nustatyta tokia jo įsigaliojimo data, kad būtų pakankamai laiko pasirengti jo taikymui.

Teisės **aktas ir jo įgyvendinamieji nuostatai** turi įsigalioti vienu metu. Teisės aktas (arba teisės akto nuostata) nustoja galioti, jeigu jis panaikinamas arba – jeigu jis sudarytas tik iš nuostatų, kuriomis iš dalies keičiamos arba panaikinamos kitos nuostatos – remiantis Teisės aktų leidybos įstatymu.

IV. Teisinių duomenų bazės

Vengrijoje oficialusis leidinys yra [Magyar Közlöny](#), kuris skelbiama elektronine forma ir kurio tekstas turi būti laikomas autentišku.

Leidinyje pateikiami Vengrijos teisės aktai (išskyrus vietos valdžios institucijų dekretus), įskaitant šiuos:

- Konstitucinio Teismo nutarimus ir sprendimus, kurie oficialiajame leidinyje turi būti paskelbti vadovaujantis teisės aktų nuostatomis arba Konstitucinio Teismo sprendimu,
- Nacionalinės Asamblėjos sprendimus,
- Aukščiausiojo Teismo sprendimus dėl teismų praktikos nuoseklumo;
- Nacionalinės rinkimų komisijos nuomones;
- priedą, įskaitant Sprendimų rinkinį;
- oficialią ataskaitą.

[Nacionalinėje teisės aktų duomenų bazėje](#) pateikiami visi paieškos atlikimo dieną galiojantys teisės aktai (išskyrus vietinės valdžios dekretus) ir kitos teisinės valstybės administravimo priemonės. Pateikiama konsoliduota versija, įskaitant pataisas ir kitus pakeitimus.

Šios informacijos galima ieškoti pagal pavadinimą ir numerį, taip pat galima atlikti teksto paiešką.

Šiomis duomenų bazėmis galima naudotis **nemokamai**, apribojimais netaikomi.

Susijusios nuorodos

[Vengrijos autentiškas elektroninis oficialusis leidinys](#)

[Nacionalinė teisės aktų duomenų bazė](#)

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 16/02/2016

Valstybių narių teisė - Malta

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Maltos teisinę sistemą.

Teisės šaltiniai

- Parlamento aktai
- Norminiai teisės aktai, taisyklės, potvarkiai, įstatymų įgyvendinamieji teisės aktai ir
- ES teisė, įskaitant ETT sprendimus

Konstitucija yra pagrindinis nacionalinės teisės šaltinis, joje numatyta, kad įstatymus leidžia Parlamentas, šie vadinami Parlamento aktais, tačiau Parlamentas gali perduoti teisėkūros įgaliojimus kitiems subjektams (pvz., ministrams, valstybės institucijoms, viešiesiems subjektams ir kt.), kurie yra įgalioti leisti įstatymų įgyvendinamuosius teisės aktus Parlamento aktu perduotų įgaliojimų srityje.

Nacionalinė teisinė sistema taip pat turi būti vertinama atsižvelgiant į ES teisės aktus, visų pirma į Stojimo sutartį.

Įvairių rūšių teisinių priemonių aprašas

Tarptautinės sutartys taip pat yra Maltos vidaus teisinės sistemos dalis. Nors nacionalinių teismų sprendimais vadovaujamosi ir jie cituojami vėlesniuose teismų sprendimuose, jie nelaikomi precedentais, veikia jurisprudencija.

Teisės normų hierarchija

Nacionaliniu lygmeniu Konstitucija yra aukščiausias šalies įstatymas, toliau pagal hierarchiją yra Parlamento aktai ir įstatymų įgyvendinamieji teisės aktai. Tačiau, kaip jau pažymėta pirmiau, Stojimo sutartis ir ES reglamentai Maltoje yra teisiškai privalomi ir galioja, kaip ir visose valstybėse narėse, į juos privaloma atsižvelgti kaip ir į ES teisę apskritai.

Institucinė struktūra

Už teisės normų priėmimą atsakingos institucijos

Iš esmės vadovaujamosi įstatymų leidybos, vykdomosios ir teismų valdžios pasidalijimo sistema. Nors trijų ramsčių – įstatymų leidybos, vykdomosios ir teismų valdžios – įgaliojimai vykdomi konkrečiose srityse, valdžių pasidalijimo sistema, kurią Malta paveldėjo su anglų teisinės valstybės principais, leidžia Maltos teisei sistemai sklandžiai veikti.

Sprendimų priėmimo procesas

Maltos sistema yra parlamentinė, kaip ir britų, tačiau tai nestebina, nes britai Maltą valdė 180 metų. Ministras teikia įstatymo projektą, kuris skelbiamas oficialiajame leidinyje prieš pirmąjį projekto svarstymą Parlamente. Atsižvelgiant į atitinkamo įstatymo svarbą, gali būti iš anksto skelbiamas arba neskelbiamas dokumentas, kuriame pagrindžiama įstatymo priėmimo būtinybė. Tuomet Atstovų Rūmai sudaro komitetą, o po antrojo svarstymo, kai Parlamento nariams suteikiama galimybė pateikti bendras pastabas dėl konkretaus teisės akto, svarstant dokumentą komitete išsamiai išnagrinėjamas kiekvienas straipsnis ir siūlomi pakeitimai. Pasibaigus svarstymams komitete, įstatymo projektas siunčiamas atgal Parlamentui trečiajam galutiniam svarstymui, galiausiai jam turi pritarti Respublikos prezidentas, tada įstatymas priimamas.

Pagal bendrą taisyklę įstatymas įsigalioja paskelbimo dieną, nebent pačiame įstatyme numatyta, kad atitinkamas ministras gali nustatyti kitą įstatymo (ar jo dalies) įsigaliojimo datą.

Teisinių duomenų bazės

Nacionalinė teisės aktų duomenų bazė: [Maltos įstatymai](#). Teisinės paslaugos

Šioje duomenų bazėje galima nemokamai susipažinti su:

- visais šalies pagrindiniais ir įstatymų įgyvendinamaisiais teisės aktais;
- teisiniais leidiniais, įskaitant aktus, teisės aktų projektus, teisinius pranešimus ir lokaliuosius teisės aktus.

Susijusios nuorodos

[Maltos įstatymai](#)

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 20/12/2016

Valstybių narių teisė - Nyderlandai

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Jis jau išverstas į šias kalbas: [nl](#)

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Nyderlandų teismų sistemą.

Nyderlandų Vyriausybę sudaro ne tik ministrai ir jiems pavaldūs valstybės sekretoriai, bet ir Karalius ar Karalienė. Šia prasme Nyderlandai išsiskiria iš kitų Vakarų Europos monarchijų, kuriose monarchas Vyriausybei paprastai nepriklauso. Nuo 1848 m., kai buvo iš esmės peržiūrėta šalies Konstitucija, Nyderlandai yra parlamentinės sistemos pagrindu veikianti konstitucinė monarchija.

Teisės šaltiniai

Teisinių priemonių rūšys. Aprašymas

Konstitucijoje yra nustatyta Nyderlandų valstybės valdymo sistema ir teisės aktų leidybos pagrindas. Nyderlandų su kitomis valstybėmis sudarytos sutartys yra svarbus teisės šaltinis. Konstitucijos 93 straipsnyje nurodyta, kad sutarčių ir tarptautinių institucijų sprendimų nuostatos gali turėti tiesioginio poveikio Nyderlandų teisei sistemai ir tokiu atveju šios nuostatos turi viršenybę Nyderlandų įstatymų atžvilgiu. Taigi Nyderlandų Karalystėje taikytinos įstatymų normos netaikomos, jeigu jos prieštarauja minėtoms nuostatomis. Taigi Europos Sąjungos normos, išdėstytos sutartyse, reglamentuose ir direktyvose, yra svarbus Nyderlandų teisės šaltinis.

Nyderlandų Karalystės Chartijoje reglamentuojami trijų Karalystės dalių (Nyderlandų ir dviejų užjūrio teritorijų – Nyderlandų Antilų ir Arubos) santykiai.

Įstatymai priimami nacionaliniu lygmeniu.

Naudodamasi įstatymuose nustatytais įgaliojimais, centrinė vyriausybė gali (papildomas) normas išdėstyti nutarimuose ir ministerijų teisės aktuose. Atskiri nutarimai (kurie nėra priimami remiantis įstatymais) yra galimi, tačiau jų vykdymas negali būti užtikrintas baudžiamosios nuostatomis.

Konstitucijoje reglamentavimo įgaliojimai suteikiami žemesniems viešosios teisės reglamentuojamiems subjektams (provincijoms, savivaldybėms ir vandens valdyboms).

Bendrieji teisės principai yra svarbūs vyriausybės ir teismų darbo požiūriu. Kartais tai numatyta įstatyme, pavyzdžiui, Civiliniame kodekse (protingumas ir teisingumas). Be to, priimdamas sprendimą teismas gali remtis bendraisiais teisės principais.

Kitas teisės šaltinis yra papročiai. Iš principo papročiai yra reikšmingi tik tuomet, jei nuoroda į juos padaryta įstatyme, tačiau vėlgį teismas savo sprendime gali atsižvelgti į papročius, jeigu yra prieštaravimų. Papročiai negali būti teisės šaltinis nustatant nusikaltimą (Konstitucijos 16 straipsnis).

Teisiniai precedentai yra teisės šaltinis, nes teismo sprendimas yra reikšmingas ne tik konkrečioje byloje, kurioje jis paskelbtas. Aukštesniųjų teismų sprendimai turi patariamąją galią. Aukščiausiojo Teismo sprendimai yra ypač reikšmingi, nes šio teismo užduotis yra skatinti vienodą teisės taikymą. Todėl naujose bylose žemesnės pakopos teismas, priimdamas sprendimą, atsižvelgs į Aukščiausiojo Teismo sprendimą.

Teisės šaltinių hierarchija

Konstitucijos 94 straipsnyje nustatyta, kad kai kurios tarptautinės teisės normos hierarchiniu požiūriu turi viršenybę: joms prieštaraujančios įstatymo nuostatos negalioja. Europos teisė iš esmės turi viršenybę nacionalinės teisės atžvilgiu. Po to eina Chartija, Konstitucija ir Parlamento aktai. Jie turi viršenybę prieš kitus teisės aktus. Parlamento aktus priima vyriausybė ir parlamentas (*Staten-Generaal*; žmonių išrinkti atstovai) kartu.

Taip pat nustatyta, kad įstatymas visiškai ar iš dalies gali prarasti galią tik pagal paskesnjį įstatymą. Be to, pagal bendrą aiškinimo taisyklę specialieji įstatymai turi viršenybę bendrųjų įstatymų atžvilgiu.

Pagal kontinentinę tradiciją įstatymas laikomas aukštesnės galios teisės šaltiniu nei teisiniai precedentai.

Institucinė struktūra

Už teisės normų priėmimą atsakingos institucijos

Teisės aktų leidybos procesas

Konstitucijoje nenumatyti „teisės aktų leidybos įgaliojimai“. Įstatymas yra bendras vyriausybės ir parlamento sprendimas. Teisės aktų pasiūlymus gali teikti vyriausybė arba Parlamento Žemieji Rūmai. Valstybės Taryba pataria dėl teisės aktų pasiūlymų ir vyriausybės nutarimų. Rengiant teisės akto pasiūlymą paprastai konsultuojamasi su kitais suinteresuotaisiais asmenimis. Žemieji Rūmai turi teisę daryti pakeitimus. Teisės aktų pasiūlymus paprastai priima Ministrų Taryba ir siunčia juos Valstybės Tarybai, kad

ši pateiktų rekomendaciją. Kaip atsakymą į rekomendaciją, Vyriausybė parengia ataskaitą. Tada vyriausybė siunčia teisės akto pasiūlymą (jei reikia, su pakeitimais) Žemiesiems Rūmams Karališkuoju pranešimu. Svarstant pasiūlymą Žemiosiuose Rūmuose gali būti daromi pakeitimai. Kai pasiūlymui pritaria Žemieji Rūmai, jį apsvarsto Aukštieji Rūmai. Jokie pakeitimai šiame etape negalimi; Aukštieji Rūmai gali tik pritarti teisės akto pasiūlymui arba jį atmesti. Kai pasiūlymui pritaria Aukštieji Rūmai, valstybės vadovas ratifikuoja pasiūlymą ir jis tampa įstatymu.

Teisinių duomenų bazės

🌐 [Overheid.nl](#) yra centrinė interneto svetainė, kurioje pateikiama informacija apie Nyderlandų vyriausybės institucijas. Be kita ko, suteikiama prieiga prie:

- oficialios informacijos;
- oficialiųjų leidinių;
- Parlamento dokumentų.

Svetainėje 🌐 [Wet- en regelgeving](#) pateikiami konsoliduotieji teisės aktai nuo 2002 m. gegužės 1 d.

Ar šia duomenų baze galima naudotis nemokamai?

Prieiga prie interneto svetainės ir duomenų bazės yra **nemokama**.

Nuorodos

🌐 [Regering.nl](#), 🌐 [Ministerie van Buitenlandse Zaken](#), 🌐 [Tweede Kamer](#)

🌐 [Government.nl](#), 🌐 [Houseofrepresentatives.nl](#)

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 23/05/2018

Valstybių narių teisė - Austrija

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Jis jau išverstas į šias kalbas: [de](#).

Įžanga. Šiame tinklalapyje pateikiama informacija apie Austrijos teisinę sistemą ir Austrijos teisės apžvalga.

Teisės šaltiniai

Austrijos teisė yra **rašytiniais įstatymais grindžiama teisė**. Paprotinė teisė atlieka tik labai ribotą vaidmenį. Aukščiausiosios instancijos teismų praktika, nustatanti svarbias įstatymo taikymo rekomendacijas, yra labai svarbi, bet teisėjų kuriama teisė oficialiai nepripažįstama teisės šaltiniu.

Austrijos konstitucinėje teisėje skelbiama, kad visuotinai pripažintos tarptautinės teisės normos yra federalinės teisės sudedamoji dalis, ir joje nustatyta, kad **tarptautinės sutartys** turi būti integruotos į Austrijos teisinę sistemą (bendrasis ir konkretus pakeitimas). Tarptautinės sutarties nuostatos vietą vidaus teisinėje sistemoje lemia jos turinys.

Kad Konstituciją iš dalies keičiančios arba papildančios tarptautinės sutartys būtų patvirtintos Nacionalinėje Asamblėjoje, reikalingi tokie pat kvorumai, kaip ir priimant sprendimus dėl federalinių konstitucinių įstatymų. Tokie pat reikalavimai taikomi priimant įstatymų projektus ir sprendimams dėl tarptautinių sutarčių, iš dalies keičiančių ar papildančių įstatymą.

Iš esmės tarptautinės sutartis federalinės vyriausybės arba jos įgalioto federalinio ministro prašymu sudaro federalinis prezidentas. Įstatymus iš dalies keičiančioms ar papildančioms politinėms tarptautinėms sutartims sudaryti reikia išankstinio Nacionalinės Asamblėjos pritarimo. Federalinis prezidentas gali įgalioti federalinę vyriausybę arba kompetentingus federalinės vyriausybės narius sudaryti tam tikrų kategorijų tarptautines sutartis, išskyrus politines ir tas, kurios iš dalies keičia ar papildo įstatymus.

Pagal Austrijos Federalinę Konstituciją **9 federalinės provincijos**, be federalinės (konstitucinės) teisės, dar turi ir savo **provincijos (konstitucinę) teisę**. Provincijos konstitucinė teisė neturi prieštarauti federalinei konstitucinei teisei, ir dėl to ši turi **viršenybę**. Tačiau tokia pirmumo tvarka iš esmės netaikoma federacinėms ir provincijų teisinėms nuostatom. Nuo 1988 m. provincijos taip pat gali sudaryti tarptautines sutartis savo kompetencijos srities klausimais. Tačiau išorės klausimais pirmenybė teikiama federalinei vyriausybei.

Įvairių rūšių teisinės priemonės. Teisės normų hierarchija

Federalinei konstitucinei nuostatai priimti Nacionalinėje Asamblėjoje paprastai reikia dviejų trečdalių balsų daugumos, dalyvaujant ne mažiau kaip pusei jos narių. Be to, šiuo būdu priimama nuostata turi būti aiškiai pavadinta „konstituciniu įstatymu“ arba „konstitucine nuostata“.

Kita vertus, galiojančiam sprendimui dėl federalinių teisinių nuostatų Nacionalinėje Asamblėjoje priimti reikia, kad dalyvautų ne mažiau kaip trečdalis narių ir ji būtų priimta absoliučia galiojančių balsų dauguma.

1. Pamatiniai Federalinės Konstitucijos principai

Toliau pateikiami Austrijos Federalinės Konstitucijos pamatiniai principai (pagrindiniai principai) yra svarbiausios Austrijos teisinės sistemos nuostatos:

- demokratijos principas,
- valdžių padalijimo principas,
- teisinės valstybės principas,
- respublikos principas,
- federacinės valstybės principas ir
- liberalumo principas.

Visi kartu šie pamatiniai principai sudaro **konstitucinės santvarkos pagrindą**.

Jie turi ypatingą konstitucinę reikšmę, nes kiekvienas svarbesnis Federalinės Konstitucijos pakeitimas yra galimas tik įstatymo nustatyta tvarka surengus referendumą. Jeigu vieno iš esminių pamatinių principų atsisakoma arba iš esmės keičiami šių principų santykiai, Konstitucija laikoma pakeista.

2. Pirminė ir antrinė ES teisė

1995 m. sausio 1 d. **Austrijai įstojus į Europos Sąjungą** reikėjo pakeisti Austrijos Federalinę Konstituciją. Nuo įstojimo sprendžiamąją pamatinę teisinę tvarką Austrijoje nustato ne vien Austrijos konstitucinė teisė, bet ir Europos Sąjungos teisė (**konstitucinis dualizmas**). Vyrauja požiūris, kad **ES teisė turi viršenybę** prieš vidaus teisę, taip pat prieš paprastąją federalinę konstitucinę teisę, bet ne prieš pagrindinius Federalinės Konstitucijos principus.

3. „Paprastoji“ federalinė konstitucinė teisė

Konstitucinėje teisėje nustatytos politinės veiklos „žaidimo taisyklės“, nes joje yra apibrėžiama:

- įstatymų priėmimo tvarka,
- aukščiausių valdžios institucijų statusas valstybėje,
- federalinės valdžios ir provincijų santykiai įstatymų leidimo bei įgyvendinimo atžvilgiu ir
- viešosios teisės reguliuojamų teismų vykdoma valdymo veiklos kontrolė.

4. Federaliniai įstatymai

Federalinėje Konstitucijoje įtvirtintas pagrindinis teisinės valstybės principas reiškia, kad įstatymai yra privalomi visai vykdomajai valdžiai (administracijai ir teismo institucijų sistemai). Federalinėje Konstitucijoje teisės aktų leidybos įgaliojimai padalijami federalinei valdžiai ir provincijoms.

5. Įstatymo įgyvendinamasis aktas

Įstatymo įgyvendinamieji aktai yra **administracijos institucijų priimamos bendros teisinės nuostatos**, skirtos visiems asmenims, kuriems tas įstatymas yra taikomas. Įstatymo įgyvendinamieji aktai priimami pagal bendrą konstitucinį įgaliojimą – jais patikslinamos kitos bendrosios nuostatos, kurios dažniausiai būna įtvirtintos įstatymuose. Įstatymą iš dalies keičiantiems ar papildantiems įstatymo įgyvendinamiesiems aktams priimti reikia aiškaus konstitucinio įgaliojimo.

6. Įsakymas

Įsakymai iš esmės yra administracinės priemonės įstatymui vykdyti, skirtos vienam ar daugiau konkrečiai nurodytų asmenų.

Institucinė struktūra

Už teisės normų priėmimą atsakingos institucijos

Dėl federalinio konstitucinio valdžių padalijimo tarp federalinės valdžios ir provincijų teisės aktų leidimo procese dalyvauja įvairios valdžios institucijos.

Federalinius įstatymus priima **Nacionalinė Asamblėja ir Aukštieji Rūmai**. 183 Nacionalinės Asamblėjos deputatus žmonės išrenka tiesiogiai, o Aukštuosius Rūmus, kurie paprastai turi tik prieštaravimo teisę, renka provincijų tarybos.

Provincijos įstatymus priima provincijų tarybos.

Sprendimų priėmimo procesas

Pasiūlymus dėl federalinių įstatymų priėmimo Nacionalinė Asamblėja gauna:

- kaip savo narių prašymus (iniciatyvinius prašymus),
- kaip federalinės vyriausybės parengtus įstatymų projektus (vyriausybiniai įstatymų projektai),
- kaip Aukštųjų Rūmų pateiktus prašymus.

Be to, Nacionalinei Asamblėjai susipažinti perduodamas kiekvienas prašymas, kurį pateikia 100 000 balsavimo teisę turinčių asmenų arba vienas šeštadalis balsavimo teisę turinčių asmenų 3 federalinėse provincijose (žmonių peticija).

Realioje politinėje veikloje svarbiausią vaidmenį atlieka **federalinės vyriausybės įstatymų projektai**. Federalinės vyriausybės teikiami įstatymų projektai turi būti priimami vienbalsiai pritariant federalinei vyriausybei (Ministrų Taryboje). Prieš tvirtinant federalinei vyriausybei, atitinkamo federalinio ministro parengtas įstatymo projektas paskelbiamas, kad jį galėtų įvertinti kiti padaliniai (federalinės provincijos, interesų grupės).

Nacionalinės Asamblėjos priimtus įstatymų projektus po procedūros Aukštuosiuose Rūmuose (federalinių finansų įstatymų projektams procedūra Aukštuosiuose Rūmuose nereikalinga – Nacionalinės Asamblėjos federalinis suverenumas) federalinis kancleris turi pateikti Federaliniam prezidentui **patvirtinti**.

Nacionalinė Asamblėja gali nuspręsti surengti **plebiscitą**. To gali pareikalauti ir dauguma Nacionalinės Asamblėjos narių. Tokiu atveju įstatymo projektui prieš patvirtinimą turi būti pritarta plebiscitu. Be to, plebiscitui perduodamos visos Federalinės Konstitucijos pataisos.

Federalinis prezidentas savo parašu patvirtina federalinių įstatymų konstitucinį priėmimą. Be to, **patvirtinimą** privalo pasirašyti ir federalinis kancleris.

Federalinio kanclerio patvirtinti federaliniai įstatymai yra skelbiami *Bundesgesetzblatt*. Jeigu federaliniame įstatyme nėra aiškios priešingos nuostatos (dėl atgalinio poveikio arba *vacatio legis*), **jis įsigalioja** tos dienos, kurią išseina *Bundesgesetzblatt*, kuriame jis skelbiamas ir kuriuo jis platinamas, pabaigoje.

Įstatymas gali būti panaikintas aiškia nuostata (formalus panaikinimas) arba priėmus kokią nors teisės normą, kurios turinys yra nesuderinamas su ankstesne nuostata (esminis panaikinimas) (*lex posterior derogat legi priori*). Konkretaus pobūdžio teisės aktai turi viršenybę prieš bendro pobūdžio teisės aktus (*lex specialis derogat legi generali*). Be to, pačiame įstatymo galios akte gali būti nuostata dėl jo galiojimo laikotarpio.

Teisinių duomenų bazės

🔗 [Austrijos Respublikos teisinės informacijos sistemoje](#) (RIS), kurią koordinuoja ir tvarko Austrijos federalinė kanceliarija, galima rasti Austrijos įstatymus.

Ar teisinių duomenų bazėmis galima naudotis nemokamai?

[📄 Austrijos Respublikos teisinės informacijos sistema](#) (RIS) galima naudotis nemokamai.

Trumpas turinio aprašymas

RIS duomenų bazėje pateikiama informacija apie:

- **Federalinę teisę**

1. Federaliniai įstatymai
2. Oficialusis leidinys, autentiški tekstai nuo 2004 m.
3. Oficialusis leidinys, 1945–2003 m.
4. Oficialusis leidinys (*Reichs-, Staats- und Bundesgesetzblatt*), 1848–1940 m.
5. Įstatymų rinkinys, 1780–1848 m.
6. Vokietijos oficialusis leidinys (*Deutsches Reichsgesetzblatt*), 1938–1945 m.
7. Įstatymų projektai
8. Vyriausybės nutarimų projektai

- **Federalinių žemių teisę**

1. Federalinių žemių įstatymai
2. Aktualios redakcijos Federalinių žemių oficialusis leidinys (išskyrus Žemutinę Austriją ir Vieną)

- **Savivaldybės teisę**: tik atrinkti dokumentai iš Karintijos, Žemutinės Austrijos, Zalcburgo, Štirijos ir Vienos.

- **Teismų praktiką**

1. Konstitucinis Teismas
2. Administracinis teismas
3. Administracinio teismo „normų sąrašas“ (*Normenliste*)
4. Aukščiausiojo Teismo, aukštesniųjų žemės teismų ir kitų teismų sprendimai
5. Nepriklausomi specializuoti administraciniai teismai
6. Nepriklausomas specializuotas finansinių bylų teismas
7. Prieglobsčio teismas
8. Nepriklausoma federalinė prieglobsčio bylų peržiūros taryba
9. Specializuotas aplinkos apsaugos teismas
10. Federalinė transliuotojų priežiūros tarnyba
11. Viešųjų pirkimų priežiūrą vykdančios institucijos
12. Apeliacinius skundus nagrinėjantys specializuoti teismai ir Aukščiausioji drausminė komisija
13. Duomenų apsaugos komisija
14. Specializuota darbuotojų priežiūros komisija
15. Lygių galimybių komisijos

- **Dekretus**

1. Federalinių ministrų dekretai
2. Federalinio teisingumo ministro dekretai

Kai kurie Austrijos įstatymai taip pat yra skelbiami anglų kalba.

Daugiau informacijos galima rasti [📄 Austrijos Respublikos teisinės informacijos sistemos](#) interneto svetainėje.

Susijusios nuorodos

[📄 Teisinė tvarka. Austrija](#)

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 29/08/2019

Valstybių narių teisė - Lenkija

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Lenkijos teisinę sistemą.

Lenkija yra demokratiškai valdoma respublika. Teisėkūros įgaliojimai suteikti parlamentui, kurį sudaro Žemieji rūmai (**Seimas**) ir Aukštieji rūmai (**Senatas**). Vykdomosios valdžios įgaliojimai suteikti **Lenkijos Respublikos prezidentui** (*Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej*) ir **Ministrų tarybai** (*Rada Ministrów*). Teisminę valdžią įgyvendina teismai ir specialiosios jurisdikcijos teismai.

Lenkijos teisinė sistema remiasi kontinentine teisės sistema (**civilinės teisės tradicija**). Lenkijos bendrosios kompetencijos teismai – tai **apeliaciniai teismai** (*sądy apelacyjne*), **apygardų** (*okręg*) **teismai** (*sądy okręgowe*) ir **apylinkių** (*rejon*) **teismai** (*sady rejonowe*). Jie kompetentingi nagrinėti baudžiamąsias bylas, civilines bylas, šeimos teisės ir globos bylas, taip pat darbo teisės ir socialinio draudimo bylas.

Administracinių teismų įgaliojimus vykdo Aukštasis administracinis teismas (*Naczelny Sąd Administracyjny*). Jis įgyvendina viešojo administravimo institucijų teisminę kontrolę.

 Aukščiausiasis Teismas (*Sąd Najwyższy*) yra aukščiausioji centrinė Lenkijos Respublikos teismo institucija, taigi ir aukščiausio lygmens apeliacinis teismas. Pagrindiniai Aukščiausiojo Teismo uždaviniai yra vykdyti teisingumą Lenkijoje (kartu su bendraisiais, administraciniais ir karo teismais), nagrinėti kasacinius skundus nepaprastosios apeliacijos atveju ir priimti sprendimus dėl teisės aiškinimo.

Konstitucinis Teismas (*Trybunał Konstytucyjny*) yra teismų sistemos institucija. Ji kompetentinga priimti sprendimus:

- dėl paskelbtų įstatymų atitikties Konstitucijai;
- dėl ginčų, kylančių tarp centrinės administracijos organų, kompetencijos klausimais;
- dėl politinių partijų tikslų ir veiklos atitikties Konstitucijai;
- dėl piliečių pateiktų konstitucinių skundų.

Įstatymo dėl Konstitucinio Teismo, taip pat kitų susijusių įstatymų vertimus į anglų kalbą galima rasti [Lenkijos Konstitucinio Teismo](#) interneto svetainėje.

Teisės šaltiniai

Lenkijos teisės šaltiniai yra Konstitucija, įstatymai, ratifikuotos tarptautinės sutartys ir nutarimai. Konstitucija laikoma svarbiausiu Lenkijos teisės šaltiniu. Joje pateikiama informacija apie Lenkijos teisės sistemą, institucinę sandarą, teismų sistemą ir vietos valdžios institucijas. Joje numatytos politinės laisvės ir teisės. Dabar galiojanti Konstitucija buvo patvirtinta 1997 m. Lenkijos Konstitucija lenkų, anglų, vokiečių, prancūzų ir rusų kalbomis paskelbta [Lenkijos parlamento žemųjų rūmų \(Seimo\)](#) interneto svetainėje.

Įvairių rūšių teisinių priemonių aprašas

Įstatymai (*ustawy*) yra visuotinai privalomi teisės aktai svarbiais klausimais. Įstatymo objektu gali būti bet koks klausimas. Tam tikrais atvejais Konstitucijoje nustatoma pareiga įstatymu reglamentuoti tam tikrą klausimą, pavyzdžiui, biudžeto ar piliečių teisinio statuso klausimus.

Vadovaujantis Lenkijos Konstitucija, prieš ratifikuojant tam tikrus **tarptautinius susitarimus** (*umowy międzynarodowe*), juos reikia patvirtinti įstatymu, kurį turi priimti parlamentas ir pasirašyti Prezidentas. Tai susitarimai dėl aljansų, politinio ar karinio pobūdžio sutartys, susitarimai dėl pilietinių laisvių, teisių ir pareigų, narystės tarptautinėse organizacijose, taip pat susitarimai kitais Konstitucijos reglamentuojamais klausimais.

Nutarimus (*rozporządzenia*) priima valdžios institucijos, nurodytos Konstitucijoje ir įgalios įstatymų.

Ministrų taryba įgaliota priimti vidinio pobūdžio **potvarkius (uchwały)**, kurių privalo laikytis tik tie struktūriniai padaliniai, kurie yra pavaldūs potvarkį priėmusiai institucijai; tokie potvarkiai negali būti pagrindas priimant sprendimus, turinčius poveikį piliečiams, juridiniams asmenims ir kitiems subjektams.

Savivaldybių institucijos ir vyriausybės vietos administracinės valdžios organai, remdamiesi įstatymų suteiktais įgaliojimais, gali priimti **vietos teisės aktus (akty prawa miejscowego)**, galiojančius jų administruojamose vietovėse.

Teisės normų hierarchija

Konstitucija yra pagrindinis teisės šaltinis Lenkijoje. Kitos teisės normos Lenkijos Konstitucijos hierarchijoje yra šios: ratifikuotos tarptautinės sutartys, Europos Sąjungos reglamentai, direktyvos ir sprendimai, įstatymai, įsakymai ir vietos valdžios institucijų priimti teisės aktai.

Institucinė struktūra

Už teisės normų priėmimą atsakingos institucijos

Įgaliojimus teisėkūros srityje įgyvendina abeji **Lenkijos parlamento** rūmai – Seimas ir Senatas. Jų nariai renkami **ketverių metų kadencijai**. Teisę teikti teisės aktų projektus turi deputatai, Senatas, Lenkijos Respublikos prezidentas ir Ministrų taryba. Šią teisę taip pat turi piliečių grupės, sudarytos iš **bent 100 000 piliečių**, turinčių balso teisę Seimo rinkimuose.

Seime projektas svarstomas tris kartus. Kai projektą pavirtina Seimas ir Senatas, jis perduodamas Prezidentui pasirašyti. Prieš pasirašydamas įstatymo projektą, Prezidentas gali kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar priimtas projektas neprieštarauja Konstitucijai.

Ministrų taryba užtikrina **įstatymų** įgyvendinimą, leidžia **nutarimus**, sudaro **tarptautines sutartis, kurias būtina ratifikuoti**, taip pat tvirtina arba nutraukia **kitas tarptautines sutartis**.

Sprendimų priėmimo procesas

Iniciatyva

Teisės aktų projektus gali teikti deputatai, Senatas, Respublikos prezidentas, Ministrų taryba, taip pat ne mažiau kaip 100 000 piliečių, turinčių balso teisę Seimo rinkimuose, grupė.

Dažniausiai projektus pateikia Ministrų taryba arba deputatai.

Projektas kartu su jo pagrindimu turi būti pateiktas **Seimo maršalkai (pirmininkui) (Marszałek Sejmu)**, kuris jį perduoda Respublikos prezidentui, Senatui ir Ministrų tarybos pirmininkui (ministrui pirmininkui).

Svarstymas

Seime projektas svarstomas tris kartus. Projektus taip pat nagrinėja nurodytos Seimo ir Senato komisijos.

Priėmimas

Per 30 dienų nuo projekto pateikimo Senatas privalo priimti jį be pakeitimų, priimti pakeitimus arba nuspręsti jį visai atmesti. **Seimas** gali atmesti Senato padarytus pakeitimus tik absoliučia balsų dauguma, jei dalyvauja bent pusė deputatų, skaičiuojant nuo įstatymo nustatyto deputatų skaičiaus.

Paskelbimas

Užbaigus procedūrą Seime ir Senate, Seimo maršalka privalo pateikti priimtą įstatymą prezidentui pasirašyti. Respublikos prezidentas privalo pasirašyti įstatymą per 21 dieną nuo jo pateikimo ir privalo nurodyti jį paskelbti Lenkijos Respublikos oficialiajame leidinyje (*Dziennik Ustaw*). Įstatymas įsigalioja po 14 dienų. Tačiau **įsigaliojimo** data taip pat gali būti nustatyta ir pačiame projekte. Pagal Lenkijos teisės sistemą įstatymą negaliojančiu galima paskelbti tik kitu įstatymu. Įstatymo galiojimo pabaigos data taip pat privalo būti nurodyta pačiame įstatyme.

Teisinių duomenų bazės

Teisės aktus, priimtus nuo 1918 m., galima rasti [Lenkijos teisės duomenų bazės \(Seimo\)](#) interneto svetainėje, kurioje pateikiamas ir šių aktų sąrašas

Duomenų baze galima naudotis **nemokamai**.

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 10/12/2012

Valstybių narių teisė - Portugalija

 Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba (pt) neseniai atlikta pakeitimų. Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Portugalijos teisinę sistemą.

1. Teisės aktai arba teisės šaltiniai, nustatantys teisės normas

Laikantis tradicinio požiūrio, toliau išvardyti dokumentai Portugalijoje yra teisės šaltiniai:

- a) konstituciniai įstatymai, kuriuos sudaro pati Portugalijos Konstitucija, įvairūs konstituciniai įstatymai ir Konstituciją keičiantys įstatymai;
- b) „Bendrosios tarptautinės teisės normos ir principai“, „tinkamai ratifikuotose arba patvirtintose tarptautinėse sutartyse nustatytos normos“, „kompetentingų tarptautinių organizacijų, kurių narė yra Portugalija, institucijų priimtose normos [...], jeigu šios normos yra įtvirtintos atitinkamose steigimo sutartyse“, ir „Europos Sąjungos veiklą reglamentuojančių sutarčių nuostatos bei normos, kurias priėmė Europos Sąjungos institucijos, vykdydamos joms suteiktus įgaliojimus“ (Konstitucijos 8 straipsnis);
- c) paprastieji įstatymai, kuriuos priima parlamentas (Respublikos Asamblėja), vyriausybės priimti įstatyminiai dekretai ir autonominių Azorų ir Madeiros regionų įstatymų leidžiamosios valdžios institucijų priimti įstatyminiai dekretai;
- d) įstatymų galią turintys dokumentai, pvz., dokumentai, patvirtinantys tarptautines konvencijas, sutartis arba susitarimus, visuotinai privalomi Konstitucinio Teismo sprendimai, kuriais teisės aktai pripažįstami prieštaraujančiais Konstitucijai arba neteisėtais, kolektyvinės darbo sutartys ir kiti kolektyviniai dokumentai, reglamentuojantys darbo santykius;
- e) kiti teisės norminiai aktai arba poįstatyminiai norminiai aktai, turintys mažesnę teisinę galią nei įstatymai. Šių teisės aktų tikslas – detalizuoti įstatymų nuostatas ir papildyti taip, kad jas būtų galima taikyti ir įgyvendinti. Minėti teisės norminiai aktai apima poįstatyminius dekretus, reglamentus, potvarkius, regionų poįstatyminius dekretus, sprendimus, nuostatus, ministerijų nutarimus, vykdymo taisykles, civilinių viršininkų priimtus policijos potvarkius ir savivaldybių nutarimus bei potvarkius.

2. Kiti teisės šaltiniai

Požiūriai į kitus teisės šaltinius, nesusijusius su valstybės politine galia kurti rašytinę teisę, skiriasi. Šie skirtumai atsiranda visų pirma dėl to, kad kai kuriems šaltiniams yra teisės normų nustatymo priemonės, tuo tarpu kitiems šaltiniai – tai kanalai, kurie atskleidžia normas, dar kiti teigia, kad tai yra normas nustatančios priemonės ir normas atskleidžiantys kanalai. Kartais išskiriami tiesioginiai ir netiesioginiai teisės šaltiniai. Tai leidžia išvengti kai kurių sunkumų, kylančių iš pagrindinio požiūrio skirtumų.

Toliau pateikiami galimi teisės šaltiniai:

- a) paprotys, kitais žodžiais tariant, pasikartojanti ir įprasta konkrečia elgesio taisykle, kuri paprastai pripažįstama privaloma. Paprotys teisės šaltiniu laikomas tik tam tikrais atvejais. Šitaip sukurtos taisyklės, pavyzdžiui, gali būti randamos tarptautinės viešosios teisės (pvz., užsienio valstybės imuniteto nuo patraukimo baudžiamojon atsakomybėn principas kilo iš papročio), tarptautinės privatinės teisės ir administracinės teisės srityse;
- b) precedentų teisė, t. y. principų rinkiniai, kurie atsiranda iš teismo priimtų sprendimų ir nutarimų. Kai kurie autoriai precedentų nepripažįsta tikru teisės šaltiniu, tačiau teigia, kad jie yra svarbūs atskleidžiant teisinių nuostatų reikšmę. Šitaip galima pateikti teisės aiškinimo problemų sprendimo būdus, kuriais gali būti remiamasi kitais atvejais, atsižvelgiant į išaiškintos teisinės nuostatos loginius ir techninius argumentus ir jų svarumą. Kai kurie autoriai šiai kategorijai priskiria ne tik konkrečiose bylose priimtus teismo sprendimus, bet taip pat ir įstatymo galią turinčius teismo nutarimus (visuotinai privalomus Konstitucinio Teismo sprendimus), nes, jų manymu, visa tai yra aktai, sukuriantys visuotinai taikomą teisę;
- c) teisingumas, kuriuo vadovaudamiesi teismai, atsižvelgdami į tam tikras konkrečias teismui įvertinti pateiktas bylas, turi galią formuluoti teisės normas pagal bendruosius teisingumo principus bei pagal teisėjo etiką. „Teismai gali priimti sprendimą

remdamiesi teisingumo principu tik tada, kai: a) yra teisinė nuostata, leidžianti tai padaryti; b) tarp šalių yra sudarytas susitarimas ir sprendimą galima apskųsti aukštesniajam teismui; c) šalys anksčiau yra susitarusios taikyti teisingumo principą“ (Civilinio kodekso 4 straipsnis);

d) nusistovėjusi praktika, kitaip tariant, pasikartojantis socialinis elgesys, kuris nėra privalomas, tačiau jo svarba pripažįstama sprendžiant teisinius klausimus. Pavyzdžiui, įforminant teisinius santykius, ypač komercinės teisės srityje. Teismai gali atsižvelgti į nusistovėjusią praktiką, kai tokią galimybę nustato įstatymas ir kai tai „neprieštarauja sąžiningumo principui“ (Civilinio kodekso 3 straipsnis). Dėl to teisės normos negali būti sukuriamos nepriklausomai taikant nusistovėjusią praktiką, ir dauguma autorių nepripažįsta nusistovėjusios praktikos tikru teisės šaltiniu;

e) teisės teorija arba teisės autorių nuomonės neturi būti laikomos tikru teisės šaltiniu, nors jos atlieka svarbų vaidmenį plėtojant mokslines ir technines teises žinias ir turi pastebimą įtaką asmenų, atsakingų už teisės normų aiškinimą ir taikymą, darbų galutiniams rezultatams.

3. Teisės šaltinių hierarchija

Įstatymų hierarchija – tai santykinis skirtingų teisės aktų statusas, kitaip tariant, šių teisės aktų padėtis pagal nustatytą skalę.

Kai kurie autoriai teigia, kad hierarchiniai ryšiai gali būti nustatomi tik kūrimo metodu. Šiuo požiūriu hierarchija nėra pagrįsta teisės normų santykiniu statusu, o yra nustatoma tarp šaltinių, kuriais remiantis šios normos buvo sukurtos.

Kad ir kokiū požiūriu būtų remiamasi, galima sudaryti teisės aktų eilės tvarką pagal jų teisinę galią.

Skirtingų teisės šaltinių, nurodytų 1 skirsnyje, hierarchinė tvarka yra tokia:

1. Konstitucija ir konstituciniai įstatymai;
2. bendrosios tarptautinės teisės ir tarptautinių sutarčių normos ir principai (t. y. visi 1 skirsnio b pastraipoje nurodyti teisės aktai);
3. įstatymai ir įstatyminiai dekretai;
4. regioniniai įstatyminiai dekretai;
5. teisės aktai, turintys įstatymų galią;
6. kiti teisės aktai.

4. Tarptautinių teisės normų įsigaliojimo Portugalijoje tvarka

Tarptautiniai teisės aktai į Portugalijos nacionalinę teisę perkeliama pagal toliau pateikiamas taisykles, įtvirtintas Portugalijos Konstitucijos 8 straipsnyje:

- a) „Bendrosios tarptautinės teisės normos ir principai yra Portugalijos teisinės sistemos sudedamoji dalis“;
- b) „Tinkamai ratifikuotose arba patvirtintose tarptautinėse sutartyse esančios normos Portugalijos nacionalinėje teisėje įsigalioja nuo šių sutarčių oficialios paskelbimo dienos. Šios normos galioja tol, kol Portugalijos valstybė privalo laikytis teisiškai įpareigojančios tarptautinės sutarties“;
- c) „Tarptautinių organizacijų, kurių narė yra Portugalija, kompetentingų institucijų priimtose normos tiesiogiai įsigalioja Portugalijos nacionalinėje teisėje, jeigu šios normos nustatomos atitinkamose sutartyse“;
- d) „Europos Sąjungos veiklą reglamentuojančių sutarčių nuostatos ir normos, Europos Sąjungos institucijų priimtose vykdam joms suteiktus įgaliojimus, Portugalijos nacionalinėje teisėje pagal Sąjungos teisę taikomos atsižvelgiant į esminius demokratinės valstybės, pagrįstos įstatymų viršenybe, principus“.

5. Įvairios institucijos, kurios turi įgaliojimus priimti teisės normas

Įgaliojimus priimti teisės normas turi Respublikos Asamblėja, vyriausybė, Azorų bei Madeiros regioninės vyriausybės ir regioniniai parlamentai, vietos valdžios institucijos ir tam tikros administracinės institucijos yra institucijos.

6. Šių teisės normų priėmimo tvarka

Teisės normų priėmimo būdai ir konkrečių procedūrų taikymas priklauso nuo to, kokia institucija yra atsakinga už šių normų priėmimą. Taikant skirtingas priėmimo procedūras, priimami skirtingi teisės aktai. Toliau aprašomos dvi oficialios ir svarbiausios teisės normų priėmimo procedūros.

Pati sudėtingiausia procedūra, kurioje dalyvauja parlamentas, turi keletą etapų, kurie gali būti trumpai apibūdinti taip:

- a) įstatymų leidybos iniciatyvos teisės įgyvendinimas: įstatymų leidybos iniciatyvos teisė „priklauso parlamento nariams, jų grupėms ir vyriausybei, taip pat, atsižvelgiant į įstatymo nustatytas sąlygas ir aplinkybes, registruotų rinkėjų grupėms. Autonominiuose regionuose įstatymų leidybos iniciatyvos teisė priklauso atitinkamam regioniniam parlamentui“ (Konstitucijos 167 straipsnio 1 dalis);
- b) pirminis įstatymo projekto priėmimas, paskelbimas, registracija, numeravimas ir vertinimas: šiame etape yra svarstomas projekto leistinumai, teksto paskelbimas parlamento oficialiajame leidinyje, administracinis įforminimas ir galiausiai projekto turinio vertinimas;
- c) diskusijos ir patvirtinimas: šiame etape yra aptariami bendrieji klausimai, vėliau diskutuojama dėl konkrečių klausimų. Balsuojama dėl viso įstatymo projekto ir dėl konkrečių įstatymo nuostatų, po to vyksta galutinis balsavimas. Įstatymo projektas priimamas paprasta, absoliučia arba kvalifikuota balsų dauguma;
- d) įstatymo projekto tikrinimas, kurį per įstatyme nustatytą terminą atlieka Respublikos Prezidentas. Po persvarstymo Prezidentas oficialiai paskelbia pasiūlytą įstatymo tekstą arba pasinaudoja veto teise. Antruoju atveju įstatymo projektas yra pakartotinai svarstomas parlamente. Jeigu balsavimu projektas patvirtinamas arba padaromi pakeitimai, projekto tekstas vėl perduodamas Prezidentui, kad šis jį oficialiai paskelbtų. Tai jis turi atlikti per nustatytą terminą. Respublikos Prezidentas yra atsakingas už „oficialių įstatymų, įstatyminių dekretų ir vyriausybės dekretų oficialių paskelbimą ir nurodymą juos paskelbti ir Respublikos Asamblėjos rezoliucijų, kuriomis patvirtinamos tarptautinės sutartys ir kiti vyriausybės dekretai, pasirašymą“ (Konstitucijos 134 straipsnio b punktas);
- e) paskelbimas: oficialiai paskelbus įstatymą, Prezidentas įsako naujo įstatymo tekstą paskelbti Portugalijos oficialiajame leidinyje.
- Vyriausybės priimamų teisės aktų procedūros pagrindiniai etapai yra šie:

- a) teisės akto leidybos iniciatyvos teisės įgyvendinimas: teisės akto projektą teikia susijusi ministerija;
- b) tyrimas: šiame etape teisės akto projektą pateikiantis ministras turi surinkti nuomones ir konsultuotis su Konstitucijoje ir įstatymuose nurodytomis institucijomis;
- c) parengiamasis ir išsamus vertinimas: pasiūlymai nagrinėjami ir įvertinami, kai jiems preliminariai pritariama;
- d) patvirtinimas: tam tikrų teisės aktų ministrų kabinetas neprivalo tvirtinti, tačiau jis yra paprastai atsakingas už teisės akto projekto patvirtinimą;
- e) tikrinimas: „per keturiasdešimt dienų nuo bet kokio vyriausybės dekreto, kurį reikia oficialiai paskelbti, gavimo [...] Respublikos Prezidentas dekretą oficialiai paskelbia arba pasinaudoja veto teise. Antruoju atveju jis raštu informuoja vyriausybę apie veto teisės panaudojimo priežastis“ (Konstitucijos 136 straipsnio 4 dalis);
- f) galutinio teksto paskelbimas Portugalijos Respublikos oficialiajame leidinyje.

7. Nacionalinių teisės normų įsigaliojimo tvarka

„Įstatymai tampa privalomi tik po to, kai jie paskelbiami Oficialiajame leidinyje“. „Paskelbtas įstatymas įsigalioja praėjus pačiame įstatyme nustatytam laikotarpiui arba, jeigu toks laikotarpis nenustatytas, praėjus konkrečiame įstatyme nustatytam terminui“ (Civilinio kodekso 5 straipsnis).

Pagal 1998 m. lapkričio 11 d. įstatymo Nr. 74/98, iš dalies pakeisto 2006 m. birželio 30 d. įstatymu Nr. 26/2006, 2 straipsnį:

„1. Teisės aktai ir kiti bendro pobūdžio dokumentai įsigalioja juose nurodytą datą; jokiais aplinkybėmis šie aktai negali įsigalioti jų paskelbimo dieną.

2. Jeigu data nenurodoma, 1 dalyje nurodyti teisės aktai Portugalijos teritorijoje ir už jos ribų įsigalioja penktą dieną po jų paskelbimo.

4. 2 dalyje nurodytas terminas pradedamas skaičiuoti nuo dienos, einančios po teisės akto paskelbimo „Imprensa Nacional Casa da Moeda, SA“ administruojamoje interneto svetainėje dienos.“

8. Prieštaravimų, kurie gali kilti tarp skirtingų teisės normų, sprendimo priemonės

Patį svarbiausių vaidmenį sprendžiant šį klausimą atlieka Konstitucinis Teismas, kuris paskelbia prieštaraujančiomis Konstitucijai visas teisės normas, prieštaraujančias Portugalijos Konstitucijai arba joje įtvirtintiems principams.

Nagrinėdami konkrečias bylas, teismai negali taikyti teisės nuostatų, kurios pažeidžia Konstituciją arba iš jos kylančius principus.

Aiškinimo proceso, atliekamo siekiant įvertinti pateiktus faktus, metu teismai, sprenddami visus prieštaravimus, atsirandančius tarp skirtingų teisės normų, visuomet atsižvelgia į pirmiau minėtą šaltinių hierarchiją. Tai atlikdami teismai turi vertinti sistemą kaip visumą: nepripažinti jokių spragų ar prieštaravimų; ypač atsižvelgti į loginį ir semantinį sistemos pobūdį; įvertinti teisės normų priėmimo aplinkybes ir konkrečias sąlygas, vyraujančias bylos nagrinėjimo metu; visuomet reikalaujami būtiniausios žodinės atitikties, net jeigu ji yra ne visai aiškiai išreikšta, tam, kas išdėstyta įstatymuose ir remtis prielaida, kad įstatymų leidėjas priėmė „protingiausius“ sprendimus ir turėjo galimybę „išreikšti savo ketinimus tinkamais terminais“ (Civilinio kodekso 9 straipsnis).

Tarptautinės privatinės teisės srityje taip pat gali atsirasti prieštaravimų tarp teisės normų. Šiuo klausimu žr. skyrių „Taikytina teisė – Portugalija“.

Teisinės duomenų bazės

🔗 *Digesto* yra oficiali Portugalijos teisinė duomenų bazė, kurioje galima rasti oficialųjį leidinį (*Diário da República*).

Digesto – Integruotoji teisinės informacijos sistema

Prieigos būdai

Neribojama prieiga

Svetainės prieiga neribojama.

Svetainės lankytojai gali vykdyti paiešką pagal dokumento rūšį, numerį ir paskelbimo datą ir susirasti:

- teisės aktų santraukas ir visą tekstą
- įsigaliojimo datas

Prenumeratorių prieiga

- Pagal įvairias kategorijas anotuota, sukataloguota ir sutvarkyta informacija.

Electronic Diário da República

Prieigos būdai

Neribojama prieiga

Svetainės lankytojai gali vykdyti paiešką pagal dokumento rūšį, numerį ir paskelbimo datą ir susirasti:

- teisės aktų santraukas ir visą tekstą

Prenumeratorių prieiga

- Paieška pagal tekstą

Trumpas turinio aprašymas

Teisės aktų duomenų bazės

Portugalijoje yra šios teisės aktų duomenų bazės:

PCMLEX – centrinė *Digesto* sistemos duomenų bazė;

- *Diário da República*, I serija;
- Pagrindiniai įstatymai ir kiti teisės aktai, paskelbti *Diário da República*, II serija;

LEGAÇOR – Azorų regiono teisės aktų duomenų bazė;

- Azorų oficialusis leidinys, I serija.

Ne teisės aktų duomenų bazės

Portugalijoje yra šios ne teisės aktų duomenų bazės:

DGO-Dout – speciali duomenų bazė, kurioje pateikiami Biudžeto generalinio direktorato aplinkraščiai ir nuomonės;

DGAP-Opinio – speciali Viešojo administravimo generalinio direktorato duomenų bazė;

REGTRAB – speciali darbo sutarčių duomenų bazė.

Sąveikumas

Digesto turi sąsajas su:

- *Diário da República* (oficialusis leidinys);
- Respublikos Asamblėja (Portugalijos parlamentu);
- Konstituciniu Teismu;
- Aukščiausiuoju Teisingumo Teismu;
- Vyriausiuoju administraciniu teismu;
- apeliaciniams teismais;
- Generalinio prokuroro patarimosios valdybos nuomonėmis;
- *Eur-lex*;

Electronic Diário da República turi sąsajas su:

- *Diário da República* (oficialiuoju leidiniu);
- Vyriausiojo administracinio teismo nutarimais;
- Europos Sąjungos oficialiuoju leidiniu.

Naudingos nuorodos

 [Diário da República – Portugalija](#)

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 18/07/2017

Valstybių narių teisė - Rumunija

 Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba (ro) neseniai atlikta pakeitimų. Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Rumunijos teisinę sistemą ir apžvelgiama Rumunijos teisė.

Teisės šaltiniai

Rumunijos teisės šaltiniai:

- Rumunijos Konstitucija;
- parlamento priimti įstatymai (konstituciniai įstatymai, pagrindiniai ir paprastieji įstatymai);
- Rumunijos prezidento dekretai;
- vyriausybės teisės aktai (potvarkiai, nepaprastosios padėties potvarkiai, sprendimai);
- centrinės vyriausybės administracijos priimti teisės aktai (ministrų įsakymai, instrukcijos ir taisyklės);
- vietos valdžios administracijos priimti aktai (apygardos tarybų, vietos tarybų, Bukarešto bendrosios tarybos);
- ES teisės aktai (reglamentai, direktyvos);
- tarptautinės sutartys, kurių šalis yra Rumunija.

Teisės aktų rūšių aprašas

Rumunijos teisės sistemą sudaro toliau aprašyti teisės aktai.

- **Konstitucija** – aukščiausios galios Rumunijos įstatymas. Konstitucijoje reglamentuojama Rumunijos, kaip nacionalinės, unitarinės ir nedalomos valstybės, struktūra, įstatymų vykdomosios, leidžiamosios ir teismų valdžios, taip pat valstybės institucijų, piliečių ir juridinių asmenų tarpusavio santykiai.
- Konstitucinius įstatymus priima steigiamoji valdžia, t. y. tuo tikslu išrinkta ir sušaukta steigiamoji asamblėja.
- **Pagrindiniai įstatymai** reglamentuoja valstybei ypač svarbias sritis, pvz., valstybės sienas, Rumunijos pilietybę, valstybės herbą ir valstybės antspaudą, nuosavybės ir paveldėjimo teisės normas, referendumų rengimą ir organizavimą, nusikalstamas veikas, nuosprendžius ir bausmės vykdymo taisykles, Aukščiausiosios magistratų tarybos, teismų, prokuratūros ir Auditorių rūmų struktūrą ir veikimą, nuo valdžios institucijų nukentėjusių asmenų teises, nacionalinį saugumą, vyriausybės institucijų struktūrą, politines partijas.
- **Paprastieji įstatymai** reglamentuoja visas kitas pagrindinių įstatymų nereglamentuojamas sritis. Paprastuoju įstatymu negali būti iš dalies keičiama ar pakeičiama aukštesnės galios teisės norma, pvz., pagrindinis įstatymas arba Konstitucija.
- Specialiais atvejais (tarp parlamento sesijų) tam tikros sritys, kurias nustato parlamentas, gali būti reglamentuojamos **vyriausybės potvarkiais**. Tokie potvarkiai priimami remiantis specialiu įgaliojimo aktu, laikantis tame akte nustatytų apribojimų ir sąlygų. Nepaprastosios padėties atvejais vyriausybė bet kuriuo klausimu gali priimti nepaprastosios padėties potvarkius, jei mano, kad tai būtina.
- **Vyriausybės sprendimuose** nustatoma, kaip turi būti veiksmingai įgyvendinti įstatymai, ir įvairūs kiti organizaciniai jų įgyvendinimo aspektai.
- **Centrinės vyriausybės administracijos priimti** teisės aktai (įsakymai ir instrukcijos) priimami tik remiantis įstatymais, vyriausybės sprendimais bei vyriausybės potvarkiais ir siekiant juos įgyvendinti.
- **Autonominių administracinių institucijų aktai**.
- **Vietos valdžios administracijos** (apygardos tarybų, vietos tarybų, Bukarešto bendrosios tarybos) **priimti teisės aktai** reglamentuoja vietos valdžios institucijų kompetencijai priskiriamas sritis.

Kiti teisės šaltiniai

- EŽTT praktika ir ES teismų praktika.
- Nors nacionalinių teismų praktika nėra teisės šaltinis, Aukščiausiojo Kasacinio Teisingumo Teismo sprendimai, kuriais siekiama užtikrinti vienodą tam tikrų teisės nuostatų aiškinimą, neabejotinai yra antriniai teisės šaltiniai. Be to, antriniais teisės šaltiniais gali būti laikomi Konstitucinio Teismo sprendimai, turintys *erga omnes*, bet ne *inter partes litigantes* poveikį.
- Pagal įstatymo Nr. 287/2009 dėl civilinio kodekso 1 straipsnį civilinės teisės šaltiniai gali būti įstatymai, **praktika ir bendrieji teisės principai**. „Praktika“ čia reiškia tradicijas (papročius) ir profesinę praktiką.
- Minėtomis nuostatomis išdėstytos šios nusistovėjusios praktikos kaip teisės šaltinio taikymo taisyklės:
- praktika taikoma įstatymuose neapibrėžtais atvejais. Jeigu praktikos nėra, galioja panašioms situacijoms taikomos teisės nuostatos, o kai jų nėra, taikomi bendrieji teisės principai;
- įstatymais reglamentuotose srityse praktika taikoma tik tuomet, kai tai aiškiai nurodoma įstatyme;
- teisės šaltiniais gali būti laikoma tik viešąją tvarką ir visuotinai pripažintus moralės principus atitinkanti praktika;
- suinteresuotoji šalis turi įrodyti, kad praktika egzistuoja ir kokia tai praktika. Laikoma, kad tam tikros srities įgaliojimus turinčių institucijų ar organizacijų parengtuose rinkiniuose paskelbta praktika egzistuoja, jeigu neįrodoma priešingai.

Teisės normų hierarchija

Rumunijos teisės normų hierarchija:

- teisės normų hierarchijoje Rumunijos Konstitucija ir konstituciniai įstatymai yra aukščiausios galios teisės aktai. visi kiti teisės aktai ir normos privalo juos atitikti;
- antroje vietoje pagal teisės normų hierarchiją yra pagrindiniai įstatymai. Parlamentas pagrindinius įstatymus priima kvalifikuota balsų dauguma;
- paprastieji įstatymai yra trečioje vietoje pagal teisės normų hierarchiją. Parlamentas paprastuosius įstatymus priima paprasta balsų dauguma. Paprastuoju įstatymu negalima iš dalies keisti arba pakeisti pagrindinių įstatymų arba Konstitucijos;

- vyriausybės potvarkiai yra ketvirtoje vietoje pagal teisės normų hierarchiją;
- vyriausybės sprendimai yra penktoje vietoje pagal teisės normų hierarchiją;
- centrinės vyriausybės administracijos ir autonominių administracinių institucijų priimti teisės aktai yra šeštoje vietoje pagal teisės normų hierarchiją;
- vietos valdžios administracijos (apygardos tarybų, vietos tarybų, Bukarešto bendrosios tarybos) priimti teisės aktai yra žemiausioje teisės normų hierarchijos vietoje.

Institucinė sistema

Už teisės aktų priėmimą atsakingos institucijos

Pagal Konstituciją valstybė grindžiama konstitucinės demokratijos principais, t. y. **valdžių** (įstatymų leidžiamosios, vykdomosios ir teisimų) **atskyrimo**, **įgaliojimų pusiausvyros ir patikrų bei atsvarų sistemos principais**.

Valdžia yra padalinta ir ją įgyvendina parlamentas, vyriausybė ir teismai. Konstitucinis Teismas, Rumunijos ombudsmenas, Auditorių rūmai ir Teisėkūros taryba taip pat užtikrina viešosios valdžios institucijų ir piliečių galių pusiausvyrą.

Parlamentas yra aukščiausias piliečių atstovavimo organas ir vienintelis šalies teisės aktų leidėjas. Jį sudaro **Deputatų rūmai** ir **Senatas**. Iš esmės **įstatymų leidžiamoji valdžia** priklauso vien parlamentui, tačiau tam tikrais atvejais jis šia funkcija dalijasi su vykdomąja valdžia (vyriausybe) ir rinkėjais (piliečiais).

 Vyriausybė gali priimti potvarkius, remdamasi konkrečiu parlamento įstatymu, kuriuo jai suteikiami tokie įgaliojimai. Išimtinėmis nepaprastosios padėties aplinkybėmis, kurias reikia spręsti skubiai, vyriausybė taip pat gali priimti nepaprastosios padėties potvarkius.

Teisėkūros sprendimų priėmimo procesas

Teisėkūros sprendimų priėmimo procesą sudaro trys toliau nurodyti etapai:

1. Vyriausybės etapas arba ikiparlamentinis etapas:

- teisės akto projektas parengiamas ir patvirtinamas vyriausybės lygmeniu;
- teisės akto projektas pateikiamas viešoms konsultacijoms įstatymu nustatytais sąlygomis;
- teisės akto projektą patvirtina Teisėkūros taryba, ministerijos ir kitos institucijos;
- teisės akto projektas priimamas vyriausybės lygmeniu.

2. Parlamento etapas:

- teisės akto projektas perduodamas vieniems iš parlamento rūmų (Deputatų rūmams arba Senatui, kaip pirmiesiems rūmams), atsižvelgiant į Rumunijos Konstitucijos nustatytą kompetenciją;
- teisės akto projektas apvarstomas nuolatinuose parlamento komitetuose (kai kuriais atvejais gali būti įsteigiami specialūs komitetai) ir priimama teisės akto projekto ataskaita arba nuomonė;
- pirmieji rūmai plenariniame posėdyje paskelbia nuomonę dėl jiems pateiktų teisės aktų projektų ir teisės aktų pasiūlymų. Pirmieji rūmai nuomonę dėl jiems pateiktų teisės aktų projektų ir teisės aktų pasiūlymų paskelbia per 45 dienas nuo jų pateikimo parlamento Nuolatiniam biurui;
- jei priimami kodeksai ar kiti ypač sudėtingi įstatymai, taikomas 60 dienų nuo jų pateikimo Nuolatiniam biurui terminas;
- priimant vyriausybės nepaprastosios padėties potvarkius taikomas 30 dienų terminas;
- jei nuomonė iki nustatyto termino nepaskelbiama, teisės akto projektas arba teisės akto pasiūlymas laikomas priimtu ir teikiamas Deputatų rūmams, kad šie priimtų galutinį sprendimą.

Tuomet dėl teisės aktų projektų arba teisės aktų pasiūlymų balsuojama (priimti arba atmesti) ir jie teikiami atitinkamiems rūmams (Deputatų rūmams arba Senatui, kaip antriesiems rūmams), kad šie priimtų galutinę teisės akto redakciją.

3. Etapas po svarstymo parlamente:

- įstatymo konstitucingumo kontrolė (*a priori* kontrolė) (Konstitucinis Teismas patvirtina, kad įstatymas atitinka Konstituciją). Atlikti tokią kontrolę gali prašyti [Rumunijos prezidentas](#), kurių nors rūmų pirmininkas, vyriausybė, Aukščiausiasis Kasacinis Teisingumo Teismas, Rumunijos ombudsmenas, bent 50 deputatų arba bent 25 senatoriai. Tokia kontrolė taip pat gali būti atliekama *ex-officio*;
- galiausiai **įstatymą oficialiai skelbia** prezidentas per 20 dienų nuo jo gavimo. Jei prezidentas prašo persvarstyti įstatymą (toks prašymas gali būti pateikiamas tik kartą) arba patikrinti jo konstitucingumą, įstatymas oficialiai skelbiamas per 10 dienų nuo tos dienos, kai jis gaunamas po pakartotinio svarstymo arba nuo Konstitucinio Teismo sprendimo dėl jo atitikties Konstitucijai gavimo dienos;
- įstatymas įsigalioja per tris dienas nuo jo paskelbimo Rumunijos oficialiojo leidinio I dalyje arba vėlesnę įstatyme nustatytą datą.

Teisinės duomenų bazės

Teisėkūros tarybos sukurtoje, tvarkomoje ir atnaujinamoje [Rumunijos teisinių duomenų bazėje](#) suteikiama galimybė nemokamai susipažinti su viešai skelbiamais Rumunijos teisės aktais.

Tai internetinė *Repertoriul legislației Românie®* [Rumunijos teisės aktų žinyno] versija – oficialus Rumunijos teisės aktų rinkinys, kuriame pateikiama tiksli ir teisinga informacija apie kiekvieno įstatymo teisinį statusą skirtingu laikotarpiu.

Duomenų bazėje pateikiami duomenys nuo 1864 m. iki šiandien.

Duomenis galima rasti pagal šiuos paieškos kriterijus:

- teisės akto kategoriją arba tipą;
- numerį;
- priėmimo metus (laikotarpį);
- paskelbimo laikotarpį;
- oficialų paskelbimą (tipas, numeris, metai);
- raktinius žodžius pavadinime;
- akto statusą (galioja, nebegalioja);
- kitus kriterijus (teisės aktas, individualus arba paskelbtas, nepaskelbtas).

Teisėkūros tarybos intranete įdiegta duomenų bazė, kurioje pateikiama atnaujinama išsami teisinė informacija, būtina konkrečiai teisės akto projektui patvirtinti, arba teisėkūros procese naudinga informacija.

Dar viena teisinė [duomenų bazė](#) (nors jos struktūra yra kitokia) įdiegta [Deputatų rūmų](#) (vienų iš parlamento rūmų) svetainėje. Joje paiešką galima vykdyti pagal:

- teisės akto tipą;
- numerį;
- datą;
- teisės aktą priėmusią valdžios instituciją;
- paskelbimo datą ir raktinius žodžius (akto pavadinime ir tekste).

Ar duomenų baze galima naudotis nemokamai?

Taip, duomenų baze galima naudotis **nemokamai**.

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 20/03/2014

Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba (sl) neseniai atlikta pakeitimų. Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Šiame tinklalapyje pateikiama informacija apie Slovėnijos teisinę sistemą.

Teisės šaltiniai

Įvairių rūšių teisinių priemonių aprašas

Bendrosios teisės normos Slovėnijos Respublikos teisinėje sistemoje priimamos valstybės ir vietos lygmenimis. Valstybės lygmens teisės aktai yra Konstitucija (*ustava*), įstatymai (*zakoni*) ir įstatymų įgyvendinamieji aktai, skirstomi į dvi pagrindines kategorijas: dekretus (*uredbe*, kartais dar verčiama „reglamentai“) ir taisykles (*pravilniki*).

Vietos tarybos daugiausia priima potvarkius (*odloki*).

Slovėnijos teisinėje sistemoje nepripažįstamas teismo precedentas, tai reiškia, kad žemesnės instancijos teismai (*nižja sodišča*) formaliai nėra saistomi aukštesnės instancijos teismų (*višja sodišča*) sprendimų. Tačiau žemesnės instancijos teismai paprastai vadovaujami aukštesnės instancijos teismų ir Aukščiausiojo Teismo (*Vrhovno sodišče*) praktika ir jos paisyti.

Aukščiausiasis Teismas, posėdžiaujantis plenarinėje sesijoje, vienodam įstatymų taikymui svarbiais klausimais gali priimti **principines teises nuomones** (*načelna pravna mnenja*). Pagal Teismų įstatymą (*Zakon o sodiščih*) tokios principinės teisinės nuomonės yra privalomos tik Aukščiausiojo Teismo kolegijoms ir gali būti pakeistos tik naujoje plenarinėje sesijoje. Tačiau žemesnės instancijos teismai paprastai paisyti principinių teisinių nuomonių, o Aukščiausiasis Teismas savo praktikoje reikalauja, kad būtų tinkamai atsižvelgta į šalį, cituojančią nagrinėjamu klausimu jau priimtą teisinę nuomonę.

Įstatymai ir kiti teisės aktai turi atitikti bendrai pripažintus tarptautinės teisės principus, taip pat Slovėnijai privalomas tarptautines sutartis (kaip nustatyta Konstitucijos 8 straipsnyje). Ratifikuotos ir paskelbtos tarptautinės sutartys turi būti taikomos tiesiogiai. Slovėnijos Konstitucinio Teismo (*Ustavno sodišče*) pozicija yra tokia, kad pagal teisės aktų hierarchiją tarptautinės sutartys turi aukštesnę galią už įstatymų nuostatas. Ratifikuotos tarptautinės sutartys yra integruojamos į nacionalinę teisinę sistemą ir taip sukuria teises bei pareigas fiziniams ir juridiniams asmenims šalyje (jeigu jos yra tiesiogiai vykdytinos).

Slovėnijos teisinė sistema priklauso kontinentinės teisės šeimai ir yra civilinės teisės sistema, o tai reiškia, kad paprotinė teisė nėra teisinės sistemos dalis. Tačiau paprotinė teisė Slovėnijos teisėje bent kiek pripažįstama. Pavyzdžiui, pagal Prievolių kodeksą (*Obligacijski zakonik*), kuriuo reglamentuojamos fizinių ir juridinių asmenų sutartys, 12 straipsnį vertinant reikalaujamas veiksmus ir jų padarinius privalomiems komercinių subjektų santykiams atsižvelgiama į tarp šalių nusistovėjusius verslo papročius ir praktiką.

Eidamas savo pareigas, teisėjas yra saistomas Konstitucijos, įstatymų, bendrųjų tarptautinės teisės principų ir ratifikuotų bei paskelbtų tarptautinių sutarčių. Teismų įstatyme numatyta, kad jei civilinės teisės klausimas negali būti išspręstas vadovaujantis galiojančiais teisės aktais, teisėjas privalo atsižvelgti į panašius atvejus reglamentuojančius teisės aktus. Jei, nepaisant to, dėl klausimo išsprendimo kyla teisinių abejonių, teisėjas privalo priimti sprendimą remdamasis bendraisiais nacionalinės teisinės tvarkos principais. Priimdamas tokį sprendimą, teisėjas privalo vadovautis teisine tradicija ir nusistovėjusiais jurisprudencijos principais. Teisėjas visada privalo elgtis taip, lyg turėtų išnagrinėti neribotą skaičių tos pačios rūšies bylų.

Teisės normų hierarchija

Visos teisės normos privalo atitikti Konstituciją. Įstatymai ir kiti teisės aktai turi atitikti bendrai pripažintus tarptautinės teisės principus, taip pat Slovėnijai privalomas tarptautines sutartis (kaip nustatyta Konstitucijos 8 straipsnyje). Be to, įstatymų įgyvendinamieji aktai ir vietos potvarkiai turi atitikti įstatymus.

Visuotinio taikymo aktai, išleisti viešosios valdžios vykdymo tikslu (*splošni akti za izvrševanje javnih pooblastil*), privalo atitikti Konstituciją, įstatymus ir įstatymų įgyvendinamuosius aktus.

Individualūs aktai ir valstybės institucijų, vietos bendruomenių institucijų ir viešosios valdžios vykdytojų veiksmai turi būti grindžiami priimtu įstatymu ar įstatymu grindžiamu teisės aktu.

Dėl Europos Sąjungos teisės viršenybės Konstitucijoje numatytas pagrindas, pagal kurį Slovėnijos teisinėje sistemoje pripažįstama jos viršenybė, pažymėjus, kad tarptautinių organizacijų, kurioms Slovėnija perdavė dalį savo suverenų teisių (šiuo atveju – Europos Sąjungai), priimti teisės aktai ir sprendimai Slovėnijoje turi būti taikomi pagal šių organizacijų teisinį reglamentavimą.

Institucinė struktūra

Už teisės normų priėmimą atsakingos institucijos

Įstatymus priima Slovėnijos dvejų rūmų parlamento žemesnieji rūmai, Nacionalinis Susirinkimas (*Državni zbor*). Pagal Konstitucijos 80 ir 81 straipsnius Nacionalinį Susirinkimą sudaro 90 Slovėnijos piliečiams atstovaujančių deputatų. Aštuoniasdešimt aštuoni deputatai renkami visuotiniu, lygiu, tiesioginiu ir slaptu balsavimu. Vieną italų nacionalinės bendruomenės ir vieną vengrų nacionalinės bendruomenės deputatą į Nacionalinį Susirinkimą visada turi rinkti šių bendruomenių nariai. Nacionalinis Susirinkimas renkamas ketverių metų kadencijai.

Dekretus leidžia **vyriausybė** (*Vlada*), o **taisykles** – **atskiri vyriausybės ministrai**. Vadovaujantis Konstitucijos 110–119 straipsniais, vyriausybę sudaro ministras pirmininkas (*predsednik vlade*) ir ministrai. Pagal savo įgaliojimus vyriausybė ir atskiri ministrai yra nepriklausomi ir atskaitingi Nacionaliniam Susirinkimui, kuris gali inicijuoti jų apkaltą (Konstituciniame Teisme), balsuoti dėl nepasitikėjimo arba pareikšti interpeliaciją. Ministrą pirmininką renka Nacionalinis Susirinkimas, tada jis siūlo Nacionaliniam Susirinkimui skirti (ir atleisti) ministrus.

Konstitucinis Teismas atlieka svarbiausią vaidmenį institucinėje sistemoje, nes gali panaikinti įstatymus, įstatymų įgyvendinamuosius aktus ir vietos potvarkius, jei pripažįsta, kad jie prieštarauja Konstitucijai. Jis taip pat priima išvadas dėl tarptautinių sutarčių atitikties Konstitucijai ir nagrinėja individualius konstitucinius skundus, kuriuos pateikia žala patyrę piliečiai. Šie skundai gali būti pateikiami išnaudojus visas kitas teisinės gynybos priemones.

Vietos potvarkius priima vietos tarybos (*občinski sveti, mestni sveti*), kurias tiesiogiai renka savivaldybės gyventojai.

Sprendimų priėmimo procesas

Vyriausybė, atskiri Nacionalinio Susirinkimo deputatai, aukštesnieji parlamento rūmai, Nacionalinė Taryba (*Državni svet*), ir penki tūkstančiai rinkėjų gali siūlyti Nacionaliniam Susirinkimui priimti įstatymus. Pagal Nacionalinio Susirinkimo darbo reglamentą (*Poslovnik Državnega zbora*) įprastą Nacionalinio Susirinkimo procedūrą sudaro trys siūlomo įstatymo svarstymai.

Be to, Darbo reglamente numatyta pagreitinta procedūra, taikoma nepaprastosios padėties atvejais. Pagal 86 straipsnį Nacionalinis Susirinkimas sprendimą gali priimti, jei dalyvauja dauguma deputatų ir jei įstatymas priimamas posėdyje dalyvaujančių deputatų atiduotų balsų dauguma, nebent numatyta kitokia dauguma. Nacionalinė Taryba gali vetuoti priimtą įstatymą, o Nacionalinis Susirinkimas gali įveikti tokį veto visų deputatų balsų dauguma.

Teisėkūros referendumą (*Zakonodajni referendum*) (kaip apibrėžta Konstitucijos 90 straipsnyje) reglamentuoja Referendumų ir visuomenės iniciatyvos įstatymas (*Zakon o referendumu in o ljudski iniciativi*), jį gali inicijuoti pats Nacionalinis Susirinkimas arba, Nacionalinės Tarybos prašymu, trečdalis deputatų arba keturiasdešimt tūkstančių rinkėjų. Rinkėjai turi teisę Nacionalinio Susirinkimo priimtą įstatymą patvirtinti arba atmesti prieš tai, kai jį paskelbia **Respublikos prezidentas** (*Predsednik republike*).

Respublikos prezidentas priimtą įstatymą privalo paskelbti per aštuonias dienas nuo jo priėmimo. Pagal Konstitucijos 154 straipsnį visos normos turi būti skelbiamos, kad įsigaliojotų. Valstybės institucijų priimtoms teisės normos skelbiamos Slovėnijos Respublikos oficialiajame leidinyje (*Uradni list Republike Slovenije*; UL RS), o potvarkiai ir kiti vietos teisės aktai skelbiami vietos leidiniuose.

Konstitucijos pakeitimai priimami taikant specialią Konstitucijoje nustatytą procedūrą. Pasiūlymą iš dalies pakeisti Konstituciją gali pateikti 20 Nacionalinio Susirinkimo deputatų, vyriausybė arba trisdešimt tūkstančių rinkėjų. Dėl tokio pasiūlymo sprendžia Nacionalinis Susirinkimas dviejų trečdalių dalyvaujančių deputatų balsų dauguma, tačiau pakeitimas gali būti priimtas tik jeigu jis patvirtinamas dviejų trečdalių visų deputatų balsų dauguma. Konstitucijos 87 straipsnyje nustatyta, kad piliečių ir kitų asmenų teisės ir pareigas Nacionalinis Susirinkimas gali nustatyti tik įstatymu.

ES institucijų priimti **ES reglamentai ir sprendimai** yra tiesiogiai taikytini Slovėnijos Respublikoje. Kad būtų taikytini, jų nereikia ratifikuoti ar skelbti Slovėnijos Respublikos oficialiajame leidinyje.

Tarptautinės sutartys, kurias yra pasirašiusi Slovėnijos Respublika, įsigalioja, kai jas, taikydamas specialią procedūrą, ratifikuoja Nacionalinis Susirinkimas. Tarptautinės sutartys ratifikuojamos priimant vyriausybės pateiktą įstatymą. Įstatymas dėl tarptautinės sutarties ratifikavimo priimamas paprastąja dalyvaujančių deputatų dauguma, jei Konstitucijoje arba įstatyme nenurodyta kitaip.

Teisinių duomenų bazės

Slovėnijos Respublikos teisės aktų registras (*Register predpisov RS*)

 Teisės aktų registro duomenų bazėje pateikiamos nuorodos į visus nuo 1991 m. birželio 25 d. priimtų įstatymų ir nuo 1995 m. priimtų įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų tekstus. Galimybė gauti visus kitų įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų tekstus priklauso nuo laiko, kurio reikia jų elektroninei versijai įkelti UL RS svetainėje.

Nacionalinio Susirinkimo teisės aktai (*Zakonodaja državnega zbora*)

[Nacionalinio Susirinkimo teisės aktų](#) duomenų bazėje pateikiami visų įstatymų ir kitų Nacionaliniame Susirinkime svarstomų aktų tekstai. Tarp jų yra:

- **konsoliduoti įstatymų tekstai** (*prečiščena besedila zakonov*) – oficialiai konsoliduoti po 2002 m. lapkričio 29 d. priimtų ir UL RS paskelbtų įstatymų tekstai bei neoficialiai konsoliduoti tekstai (nuo 2007 m. birželio 17 d.);
- **priimti įstatymai** (*sprejeti zakoni*) – nuo 1991 m. birželio 25 d. (nepriklausomybės paskelbimo dienos) Nacionalinio Susirinkimo priimti ir UL RS paskelbti įstatymai;
- **priimti aktai** (*sprejeti akti*) – nuo 1996 m. lapkričio 28 d. Nacionalinio Susirinkimo priimti ir Slovėnijos Respublikos oficialiajame leidinyje paskelbti aktai;
- **įstatymų projektai** (*predlogi zakonov*) – Nacionalinio Susirinkimo dabartinei kadencijai pateikti svarstyti įstatymų projektai (duomenų bazėje taip pat pateikiami priimti įstatymų projektai, kurie dar nepaskelbti UL RS);
- **įstatymų svarstymai** (*obravnavo zakonov*) (procedūros pabaiga) – visų po 1996 m. lapkričio 28 d. Nacionaliniam Susirinkimui pateiktų svarstyti įstatymų svarstymų archyvas;
- **aktų projektai** (*predlogi aktov*) – Nacionalinio Susirinkimo dabartinei kadencijai pateikti svarstyti aktų projektai (duomenų bazėje taip pat pateikiami priimti aktų projektai, kurie dar nepaskelbti UL RS);
- **aktų svarstymai** (*obravnavo aktov*) (procedūros pabaiga) – visų po 1996 m. lapkričio 28 d. Nacionaliniam Susirinkimui pateiktų svarstyti aktų svarstymų archyvas;
- **potvarkių projektai** (*predlogi odlokov*) – Nacionalinio Susirinkimo dabartinei kadencijai pateikti svarstyti potvarkių projektai (duomenų bazėje taip pat pateikiami priimti potvarkių projektai, kurie dar nepaskelbti UL RS);
- **potvarkių svarstymai** (*obravnavo odlokov*) (procedūros pabaiga) – visų po 1996 m. lapkričio 28 d. Nacionaliniam Susirinkimui pateiktų svarstyti potvarkių svarstymų archyvas.

Teisinės informacijos sistema (*Pravno-informacijski sistem* – PIS)

[Teisinės informacijos sistema](#) – Slovėnijos Respublikos teisės aktų registras (*Register predpisov Republike Slovenije*) yra susietas su kitų valstybės institucijų teisės aktų rinkiniu ir UL RS.

Slovėnijos Respublikos oficialusis leidinys (*Uradni list Republike Slovenije*; UL RS)

Visi nacionaliniai teisės aktai oficialiai skelbiami [Slovėnijos Respublikos oficialiajame leidinyje](#). Visi dokumentai skelbiami internete.

Susijusios nuorodos

[Slovėnijos teisinė sistema](#), [Nacionalinio Susirinkimo teisės aktai](#), [Teisinės informacijos sistema](#), [Slovėnijos Respublikos oficialusis leidinys \(UL RS\)](#)

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 02/11/2016

Valstybių narių teisė - Slovakija

 Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba ([sk](#)) neseniai atlikta pakeitimų. Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Slovakijos teisinę sistemą. Žr. puslapį „Teisinė tvarka. Slovakija“ interneto svetainėje [Europos teisminis tinklas: teisinė tvarka civilinėje teisejoje](#).

Teisės šaltiniai

Įvairių rūšių teisinių priemonių aprašas

Sąvoka „teisės šaltiniai“ vartojama trimis prasmėmis:

1. teisės šaltiniai materialiaja prasme – materialūs teisės šaltiniai;
2. teisės šaltiniai pažinimo prasme – teisės pažinimo šaltiniai;
3. teisės šaltiniai oficialiaja prasme – oficialūs teisės šaltiniai.

Pagal tai, kaip teisės norma atsirado ir kaip yra išreikštas jos privalomumas, tradiciškai išskiriamos šios teisės šaltinių rūšys:

- teisinis paprotys,
- precedentas (teisėjų kuriama teisė),
- norminiai teisės aktai,
- norminės sutartys,
- bendrieji teisės principai,
- sveika nuovoka,
- šiuolaikinės knygos, teisės literatūra ir ekspertų pranešimai,
- tarptautinės sutartys, jeigu jos tinkamai perkeltos į Slovakijos Respublikos teisinę sistemą.

Teisės normų hierarchija

Vienas pagrindinių Slovakijos teisės principų – normų hierarchija. Teisingas normų hierarchijos supratimas kuriant įstatymus ir juos įgyvendinant yra ypač svarbus nustatant normų teisėtumą. Tačiau normų hierarchija nėra tik paprastas loginės viršenybės ar subordinacijos klausimas. Hierarchija yra susijusi su **teisėtų įgaliojimų** klausimu. Ji taip pat apima kategorinį imperatyvą, pagal kurį teisės normą gali priimti tik įstatymu nustatytus atitinkamus įgaliojimus turinti institucija – priimdama teisės normą institucija neviršija to įstatymo nuostatų ir savo pačios teisėkūros kompetencijos.

Teisės normos klasifikuojamos pagal teisinę galią. **Teisinė galia** – tai teisės normos priklausomumas, pagal kurį viena norma yra pavaldi kitai (t. y. normai, kuri turi didesnę teisinę galią) arba viena norma išvedama iš didesnę teisinę galią turinčios normos. Tais atvejais, kai susiduria dvi skirtingą teisinę galią turinčios teisės normos, silpnesnioji norma negali prieštarauti stipresniajai ir stipresnioji norma gali panaikinti silpnesniąją.

Teisinės galios požiūriu teisės normos hierarchiškai gali būti klasifikuojamos taip:

Pirminės teisės aktai (įstatymai)

- konstituciniai įstatymai (visada pirminiai),
- kiti įstatymai (pirminiai arba išvedami iš konstitucinių įstatymų).

Įstatymų įgyvendinamieji teisės aktai (žemesnio už įstatymą lygio)

- vyriausybės priimti norminiai aktai – visada įstatymų įgyvendinamieji;
- centrinių vyriausybės institucijų priimtos teisės normos – visada įstatymų įgyvendinamosios;
- savivaldybių ar vietos valdžios įstaigų (tarnybų) priimti norminiai aktai – pirminės teisės aktai arba įstatymų įgyvendinamieji teisės aktai;
- teisės normos, kurias išimtinai priima kitos, ne vyriausybės, institucijos, – visada įstatymų įgyvendinamosios.

Kai tam tikras įstatymas turi viršenybę, tai iš esmės reiškia, kad visos kitos teisės normos turi būti išvedamos iš to įstatymo, jos turi būti su juo suderintos ir jam neprieštarauti. Tai praktiškai reiškia, kad esant situacijoms, kai teisės normų hierarchijoje mažesnės galios teisės norma prieštarauja didesnę galios teisės normai, reikia vadovautis didesnę galią turinčia norma.

Institucinė struktūra

Už teisės normų priėmimą atsakingos institucijos

Institucijos, turinčios teisę priimti teisės normas (teisėkūros institucijos):

- Slovakijos Respublikos Nacionalinė Taryba – Konstitucija, konstituciniai įstatymai, paprastieji įstatymai, tarptautinės sutartys, kurios teisės aktų hierarchijoje turi aukštesnę galią nei įstatymai, įstatymo galią turinčios tarptautinės sutartys;

- Slovakijos Respublikos Vyriausybė – vyriausybės priimti norminiai aktai;
- ministerijos ir kitos centrinės valdžios institucijos – dekretai, pareiškimai ir teisinės priemonės;
- savivaldybių ir miestų institucijos – bendro pobūdžio privalomos taisyklės;
- Slovakijos Respublikos balsavimo teisę turintys piliečiai – referendumo rezultatai, turintys konstitucinio įstatymo arba paprastojo įstatymo galią;
- savivaldybių ar miestų gyventojai – vietos referendumo rezultatai, turintys bendro pobūdžio privalomų taisyklių galią;
- miestų institucijos ir vietos valdžios institucijos – bendro pobūdžio privalomos taisyklės.

Teisėkūros procesas

Teisėkūros proceso etapai:

- teisės akto pasiūlymo teikimas – teisėkūros iniciatyva,
- įstatymo projekto svarstymas,
- balsavimas (sprendimo dėl įstatymo projekto priėmimas),
- teisės akto pasirašymas,
- teisės akto paskelbimas.

Sprendimų priėmimo procesas

Teisėkūros procedūra

Įstatymo projekto pateikimas – teisės aktų leidybos iniciatyva

Pagal įstatymo Nr. 460/1992 (Slovakijos Respublikos Konstitucija) 87 straipsnio 1 dalį įstatymo projektą gali pateikti:

- Slovakijos Respublikos Nacionalinės Tarybos komitetai,
- Slovakijos Respublikos Nacionalinės Tarybos nariai,
- Slovakijos Respublikos Vyriausybė.

Kiekvienas pateikiamas įstatymo projektas turi būti suskirstytas į straipsnius ir prie projekto turi būti pridėtas aiškinamasis raštas.

Įstatymo projekto svarstymas

Pagal Slovakijos Respublikos Nacionalinės Tarybos darbo reglamentą (įstatymas Nr. 350/1996) įstatymo projektas turi būti svarstomas tris kartus:

1. **Per pirmąjį svarstymą** vyksta bendros diskusijos dėl pasiūlyto įstatymo esmės arba, kaip tai vadinama, dėl **pasiūlyto įstatymo koncepcijos**. Šiame etape jokios pataisos ar papildymai negali būti teikiami.
2. **Per antrąjį svarstymą** įstatymo projektą aptaria Nacionalinės Tarybos komitetas (-ai), kuriam (-iems) jis paskirtas. Kiekvieną įstatymo projektą turi apsvarstyti Konstitucinis komitetas, ypač dėl to, ar projektas **atitinka Slovakijos Respublikos Konstituciją**, konstitucinius įstatymus, Slovakijai privalomas tarptautines sutartis, paprastuosius įstatymus ir Europos Sąjungos teisę. Antrojo svarstymo metu galima pateikti **pakeitimus ir pasiūlymus**; dėl jų balsuojama pasibaigus diskusijoms komitetuose. Štai dėl ko įvairios pozicijos turi būti pateikiamos visos kartu prieš aptariant įstatymo projektą Nacionalinėje Taryboje. Po to, kai **Konstitucinis komitetas specialia rezoliucija patvirtina bendrą komitetų ataskaitą**, įstatymo projektas perduodamas Slovakijos Respublikos Nacionalinei Tarybai. Remiantis šia ataskaita per antrąjį svarstymą Nacionalinėje Taryboje diskutuojama ir balsuojama dėl įstatymo projekto.
3. **Trečiasis svarstymas** vyksta tik dėl tų įstatymo projekto nuostatų, dėl kurių buvo pateiktos pataisos arba papildymai, priimti antruoju svarstymu. Per trečiąjį svarstymą vieninteliai pakeitimai, kuriuos gali pateikti parlamento nariai, yra įstatymo projekto netikslumų ir gramatinių bei rašybos klaidų taisymai. Pasiūlymą dėl pakeitimų ar papildymų, kuriais siekiama ištaisyti bet kokias kitas klaidas, turi pateikti ne mažiau kaip 30 Slovakijos Respublikos Nacionalinės Tarybos narių. Apsvarsčius pakeitimus ir pasiūlymus balsuojama dėl viso įstatymo projekto.

Balsavimas (sprendimo dėl įstatymo projekto priėmimas)

Kad įstatymas būtų priimtas, **už jį turi balsuoti bent pusė balsavime dalyvaujančių narių**.

Konstitucija gali būti adaptuojama, keičiama ir atskiri jos straipsniai panaikinami tik kvalifikuotą balsų daugumą, t. y. trijų penktadalių visų Slovakijos Respublikos Nacionalinės Tarybos narių balsų daugumą (3/5 iš 150 narių).

Nacionalinės Tarybos kvorumas yra, jeigu dalyvauja ne mažiau kaip pusė jos narių.

Priimto įstatymo projekto pasirašymas

Priimtą įstatymo projektą pasirašo:

- Slovakijos Respublikos Prezidentas,
- Slovakijos Respublikos Nacionalinės Tarybos pirmininkas,
- Slovakijos Respublikos Ministras Pirmininkas.

Šiuo procedūriniu veiksniu patikrinamas priimto įstatymo projekto turinys, procedūrinis projekto priėmimo teisingumas ir galutinė forma. Pasirašydami šie aukščiausio rango konstituciniai pareigūnai patvirtina įstatymo redakciją.

Prezidentas gali pasinaudoti veto teise ir atsisakyti pasirašyti priimtą įstatymą, remdamasis tuo, kad įstatymo turinys yra klaidingas. Kartu su savo pastabomis prezidentas grąžina priimtą įstatymą Nacionalinei Tarybai dar kartą svarstyti.

Grąžintas įstatymas pereina antrąjį ir trečiąjį svarstymo etapus, kuriuose svarstomos tik prezidento pateiktos pastabos. Šiuo atveju Nacionalinė Taryba gali, bet neprivalo, atsižvelgti į prezidento pastabas. Nacionalinė Taryba veto gali panaikinti dar kartą balsuodama; tokiu atveju įstatymas turi būti paskelbiamas, net jei prezidentas jo nepasirašė.

Norminio teisės akto paskelbimas

Paskelbimas yra paskutinis teisėkūros procedūros etapas. Visoje šalyje taikomos teisės normos oficialiai paskelbiamos Slovakijos Respublikos oficialiajame leidinyje; paskelbimas priklauso Slovakijos teisingumo ministerijos kompetencijai.

Įsigaliojimas

Norminiai teisės aktai įsigalioja juos **paskelbus**.

Atsižvelgiant į tai, kad vietos teisės aktai taikomi ribotoje teritorijoje, jie tam tikram laikui, kuris paprastai būna 15 dienų, iškabinami oficialių pranešimų lentoje.

Prieštaravimų, kurie gali kilti tarp skirtingų teisės normų, sprendimo priemonės

Mažesnės teisinės galios teisės aktas negali prieštarauti didesnės teisinės galios teisės aktui.

Teisės aktą galima pakeisti arba panaikinti tik tokios pačios arba didesnės teisinės galios teisės aktu.

Praktikoje vienodą teisinę galią turinčių teisės aktų atveju taikoma taisyklė, pagal kurią senesnis teisės aktas panaikinamas arba pakeičiamas naujesniu teisės aktu arba bendrasis teisės aktas panaikinamas arba pakeičiamas specialiu teisės aktu.

Slovakijos Respublikos Konstitucinis Teismas nagrinėja bylas ir priima sprendimus dėl:

- įstatymų atitikties Konstitucijai,
- vyriausybės norminių aktų ir ministerijų bei kitų centrinės valdžios institucijų visuotinai taikomų teisės normų atitikties Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams,
- savivaldos institucijų bendrojo pobūdžio privalomų taisyklių atitikties Konstitucijai ir įstatymams,
- centrinės administracijos vietos institucijų priimtų visuotinai taikomų teisės normų atitikties Konstitucijai ir kitiems visuotinai taikomiems norminiams teisės aktams,
- visuotinai taikomų teisės aktų atitikties tarptautinėms sutartims, kurios paskelbtos laikantis įstatymuose nustatytos teisės aktų skelbimo tvarkos.

Konstituciniam Teismui priėmus sprendimą dėl teisės aktų kolizijos, tokie teisės aktai arba jų dalys (nuostatos) nustoja galioti. Jeigu tokį teisės aktą parengusios institucijos per įstatymu nustatytą laiką po sprendimo paskelbimo nesugeba suderinti jo su taikytinu didesnę teisinę galią turinčiu teisės aktu, teisės aktas arba jo dalys (nuostatos) paskelbiamas (-os) neturint(-omis) juridinės galios.

Teisinių duomenų bazės

Teisingumo ministerijos duomenų bazė JASPI

Teisingumo ministerijos [duomenų bazėje JASPI](#) galima susipažinti su:

- įstatymais ir kitais teisės aktais;
- jų konsoliduotomis versijomis po kiekvieno pakeitimo;
- tarptautinėmis sutartimis, susitarimais ir kitais teisės šaltiniais (paskelbtais oficialiame įstatymų rinkinyje);
- teismų sprendimais ir nuomonėmis (paskelbtomis Slovakijos Respublikos Aukščiausiojo Teismo sprendimų rinkinyje);
- Slovakijos Respublikos Konstitucinio Teismo sprendimais, nuomonėmis ir išvadomis;
- atrinktais apygardų ir apylinkių teismų sprendimais;
- informacija apie teisės ekspertus, vertėjus raštu ir žodžiu.

Kita informacija, kurią galima rasti duomenų bazėje JASPI:

- įstatymai ir kiti teisės aktai, paskelbti įstatymų rinkinyje nuo 1945 m.;
- atnaujinti priimtų įstatymų, viešųjų pranešimų ir kitų teisės aktų tekstai;
- Slovakijos Respublikos Aukščiausiojo Teismo nuomonių ir sprendimų tekstai nuo 1961 m.;
- Slovakijos Respublikos Konstitucinio Teismo dokumentai nuo nepriklausomos Slovakijos Respublikos įkūrimo (1993 m. sausio 1 d.);
- atrinkti apygardų ir apylinkių teismų sprendimai;
- informacija apie teisės ekspertus, vertėjus raštu ir žodžiu.

Duomenų bazė JASPI – tai atvira, nekomercinė sistema, jos tikslas – suteikti piliečiams galimybę nemokamai susipažinti su sudėtinga valstybės teikiama teisine informacija. Projekto siekis – suteikti galimybę greitai ir skaidriai susipažinti su teisine informacija.

Informacinėje sistemoje „teisės aktų darbinis srautas“ įdiegtos dvi funkcinės taikomosios programos.

1. Pirmoji – **įstatymų projektų redaktorius**, pagrindinė jos funkcija yra kurti įstatymų projektus, pakeitimų projektus ir daugybinių pakeitimų projektus. Redaktorius sugeneruoja struktūrinius teisės aktus (XML struktūra), atitinkančius Slovakijos Respublikos Vyriausybės teisėkūros taisykles. Rengdamas pakeitimus naudotojas gali tiesiogiai redaguoti konsoliduotą galiojančio teisės akto (įstatymo, vyriausybės priimtų norminių aktų ir kt.) versiją, o programa sugeneruoja iš dalies pakeistą versiją. Naudotojas gali matyti konsoliduotą teisinio dokumento versiją su paryškintais pakeitimais. Galutinis rezultatas – XML struktūros dokumentas. Tada įstatymo projektas skelbiamas įvairiais formatais taikomojoje programoje „Teisės aktų darbinio srauto portalas“.
2. Portale stebimas visų rūšių teisinių dokumentų **teisėkūros procesas**. Ypatingas dėmesys skiriamas tarpvyriausybinei peržiūros procedūrai, kurios metu taip pat vyksta viešos konsultacijos (bet kas gali pateikti pastabas). Portalo naudotojai gali nesunkiai ieškoti teisinių dokumentų pagal kelis kriterijus, be to, sklaidos kanalo sistema arba e. paštu jiems gali būti pranešama apie teisėkūros etapo pasikeitimus arba naujo projekto paskelbimą naudotojo pasirinktose srityse. Siekiama padaryti teisėkūros procesą skaidresnį ir prieinamesnį visiems.

Susijusios nuorodos

[Slovakijos Respublikos teisingumo ministerijos teisės aktų portalas](#)

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 18/03/2019

Valstybių narių teisė - Suomija

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Suomijos teisinę sistemą.

Teisės šaltiniai

Sąvoka „teisės šaltiniai“ reiškia šaltinius, kuriuose yra nustatytos teisės normos. Suomijoje kai kurie teisės šaltiniai yra nacionaliniai, o kiti yra tarptautiniai. Vieni šaltiniai yra rašytiniai, kiti nerašytiniai. Visų teisės šaltinių santrauka pateikta toliau.

Visų rūšių teisinių priemonių aprašas

Nacionaliniai teisės šaltiniai

Svarbiausi nacionaliniai teisės šaltiniai yra rašytiniai įstatymai. Šiame kontekste terminas „įstatymai“ turėtų būti suvokiamas plačiai ir reiškia Konstituciją, paprastuosius įstatymus (vadinamuosius parlamento priimtus įstatymus), įsakus, kuriuos išleido Respublikos prezidentas, Ministrų Taryba ar ministerijos, ir teisinės normas, kurias išleido žemesnio rango institucijos. Žemesnio rango institucijų išleistos teisinės normos ir įsakai gali būti priimami tikrai vadovaujantis Konstitucija arba paprastuoju įstatymu, kuriame dažniausiai yra nurodoma šias normas tvirtinti įgaliota valstybės įstaiga arba institucija.

Jeigu rašytinio įstatymo nėra, vadovaujantis Civilinio proceso kodekso 1 skyriaus 11 skirsniu teisės šaltiniu yra laikomas paprotys. Paprotys laikomas privalomu, jeigu jis nėra šališkas. Paprotinė teisena yra įsisenėjusi, ir dabartinis jos supratimas yra šiek tiek nekonkretus. Šiuo metu „paprotys“ dažniausiai reiškia tam tikrą pripažintą praktiką, kuri, pavyzdžiui, yra taikoma komercinėje veikloje. Rašytiniuose įstatymuose numatytos nuostatos dabar yra pakankamai išsamios, todėl papročiai šiomis dienomis retai kada yra laikomi svarbiu teisės šaltiniu. Tačiau kai kuriose srityse, pavyzdžiui, sutarčių teisėje, paprotinė teisė net ir šiuo metu yra pakankamai įtakinga.

Prie teisės šaltinių taip pat yra priskiriami įstatymų parengiamieji dokumentai ir teismų sprendimai. Įstatymų parengiamieji dokumentai suteikia duomenų apie įstatymo rengėjo ketinimus ir dėl tos priežasties tokie dokumentai yra naudojami aiškinant įstatymus. Tarp įvairių teismų sprendimų kaip teisės šaltiniai svarbiausi yra aukščiausiųjų teismų, tai yra, Aukščiausiojo Teismo ir Aukščiausiojo administracinio teismo, priimti sprendimai. Šių dviejų teismų sprendimai yra vadinami precedentais. Nors precedentai nėra teisiškai privalomi, praktikoje jie yra itin svarbūs. Kitų teismų sprendimai taip pat gali būti laikomi svarbiais teisės šaltiniais. Iš tiesų, kai žemesniojo teismo sprendimas yra galutinis, žemesniųjų teismų praktika realiai gali turėti ypatingos praktinės svarbos.

Jurisprudencija, bendrieji teisiniai principai ir faktiniai argumentai taip pat yra priskiriami prie nacionalinių teisės šaltinių. Konkreti jurisprudencijos užduotis yra tirti teisinės sistemos turinį – aiškinti ir klasifikuoti teisinės normas, ir dėl šios priežasties ji taip pat yra vienas iš svarbių teisės šaltinių. Bendrieji teisiniai principai ir praktiniai argumentai irgi gali būti svarbūs kaip teisės šaltiniai. Tačiau, kaip bus parodyta toliau, šių šaltinių padėtis teisės šaltinių hierarchinėje sistemoje yra silpnesnė, palyginti su kitais pirmiau nurodytais šaltiniais.

Tarptautiniai teisės šaltiniai ir Europos Sąjungos teisė

Tarptautiniai susitarimai ir kiti Suomijos priimti tarptautiniai įsipareigojimai Suomijoje yra priskiriami prie privalomų teisės šaltinių. Tokius susitarimus taikančių tarptautinių įstaigų praktika taip pat yra svarbi kaip teisės šaltinis. Šiai kategorijai priklausančio teisės šaltinio pavyzdys yra Europos Tarybos žmogaus teisių konvencija, o aiškinant šią konvenciją yra svarbi Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika.

Žinoma, Suomijai, kaip Europos Sąjungos valstybei narei, taip pat yra privalomi Europos Sąjungos teisės aktai, reglamentai ir direktyvos. Tai vieni svarbiausių Europos Sąjungos teisės aktų. Reglamentai yra tiesiogiai taikytini visose valstybėse narėse, o direktyvos valstybėse narėse turi būti įgyvendinamos. Taigi rengiant įgyvendinamuosius teisės aktus gali būti reikšmingas ES teisės aiškinimas, nors ir ne tiek, kiek rengiant nacionalinius įstatymus.

Kiti ES įstatymų vykdymo kontrolės dokumentai Suomijoje yra privalomi tokiu pačiu mastu, koku jie yra privalomi kitose valstybėse narėse. Europos Bendrijų Teisingumo Teismo sprendimai taip pat yra reikšmingi kaip teisės šaltinis, nes jie yra ES teisės normų visumos dalis.

Teisės šaltinių hierarchija

Suomijos teisės šaltiniai paprastai yra skirstomi į griežtai privalomus, negriežtai privalomus ir priimtinius šaltinius. Įstatymai ir papročiai yra priskiriami prie griežtai privalomų šaltinių. Taigi jie užima aukščiausią hierarchijos poziciją. Taikyti juos yra oficiali teisėsaugos institucijų prievolė; šių įstatymų ir papročių nepaisymas yra laikomas valstybės pareigūno pareigų neatlikimu. Nacionalinių įstatymų hierarchija yra tokia:

1. Konstitucija;
2. paprastieji įstatymai (parlamento priimti įstatymai);
3. Respublikos prezidento, Ministrų Tarybos ir ministerijų išleisti įsakai;
4. žemesnio rango institucijų išleistos teisinės normos.

Prie negriežtai privalomų teisės šaltinių, tai yra šaltinių, kurie yra vienu hierarchijos laipteliu žemiau, priskiriami įstatymų parengiamieji dokumentai ir teismų sprendimai. Teisėsaugos institucijai nesilaikant šių šaltinių, jokios sankcijos už valstybės pareigūno pareigų neatlikimą netaikomos, tačiau tikimybė, kad aukštesnysis teismas pakeis sprendimą, padidėja. Priimtinių teisės šaltinių kategorijai yra priskiriama jurisprudencija, bendrieji teisiniai principai ir faktiniai argumentai. Priimtini teisės šaltiniai nėra privalomi, tačiau jie gali būti naudojami argumentui paremti arba sprendimo pagrindui sustiprinti.

Tarptautiniai susitarimai hierarchinėje sistemoje užima tą pačią vietą, kaip ir jiems įgyvendinti Suomijoje taikomas dokumentas. Taigi jeigu tarptautinis susitarimas yra įgyvendinamas vadovaujantis įstatymu, to susitarimo nuostatos Suomijos teisės šaltinių hierarchinėje sistemoje užima tą pačią vietą, kaip ir įstatymo nuostatos. Tačiau jeigu tarptautinis įsipareigojimas yra įgyvendinamas vadovaujantis įsaku, jo nuostatų vieta hierarchinėje sistemoje atitinka įsako nuostatų vietą. Taigi įgyvendinimo nuostatos yra lygiavertės tos pačios hierarchinės sistemos nacionalinėms nuostatom.

Institucinė struktūra

Už teisės normų priėmimą atsakingos institucijos

Vadovaujantis Konstitucija, įstatymų leidimo įgaliojimai Suomijoje yra suteikti parlamentui. Parlamentas priima visus paprastuosius įstatymus, taip pat apibrėžia Konstitucijos pakeitimus. Vadovaujantis parlamento priimtais įstatymais arba pagrindiniais įstatymais įgaliojimai tvirtinti teisines normas konkrečiais klausimais gali būti suteikti kai kurioms kitoms įstaigoms. Tokio įgaliojimo pagrindu Respublikos prezidentas, vyriausybė ir bet kokia ministerija gali leisti įsakus. Jeigu nuostata, kurioje būtų nurodyta įsaką išleisti įpareigota įstaiga, nenumatyta, ji turi būti priimti vyriausybė. Tam tikromis aplinkybėmis žemesnio rango institucija taip pat gali būti įstatymu įgaliojama apibrėžti teisines normas konkrečiais klausimais, jeigu tam egzistuoja konkretus su aptariamų normų dalyku susijęs pagrindas ir kai dėl esminės tų normų reikšmės nebūtina jų tvirtinti įstatymu arba įsaku. Tokio įgaliojimo taikymo sritis taip pat turi būti aiškiai apibrėžta. Įgaliojimų priimti bendrai privalomas teisines normas, be pirmiau nurodytų įstaigų, neturi nė viena įstaiga.

Sprendimų priėmimo procesas

Teisinių normų patvirtinimas ir įsigaliojimas

Kad įstatymas būtų patvirtintas, jis turi būti pateiktas parlamentui svarstyti kaip vyriausybės pasiūlymas arba kaip parlamento nario iniciatyva. Vyriausybės pasiūlymai yra rengiami ministerijose, o šios vėliau juos svarsto vyriausybės plenariniame posėdyje. Vėliau sprendimas pateikti vyriausybės pasiūlymą parlamentui yra priimamas posėdyje, kuriame dalyvauja prezidentas.

Parlamente vyriausybės pasiūlymas pirmiausia yra preliminarai svarstomas ir po to perduodamas nagrinėti atitinkamam parlamento komitetui. Komitetas išklauso ekspertus ir rengia vyriausybės pasiūlymo ataskaitos projektą. Vėliau klausimas yra perduodamas plenariniam parlamento posėdžiui, kuriame klausimas yra svarstomas parlamento komiteto ataskaitos pagrindu. Sprendimas priimti įstatymo projektus yra priimamas plenariniame parlamento posėdyje dviem svarstymais. Parlamentas gali priimti įstatymo projektą jo nekeisdamas, pakeisti jį arba atmesti. Taigi galutinius įgaliojimus priimti sprendimą dėl įstatymo projekto likimo turi parlantas. Paprastieji įstatymų projektai parlamente yra priimami paprasta balsų dauguma, o Konstitucijai pakeisti yra reikalinga nustatyta balsų dauguma.

Parlamento patvirtintas įstatymo projektas yra perduodamas tvirtinti Respublikos prezidentui. Įstatymas įsigalioja jo įsigaliojimą reglamentuojančioje nuostatoje nurodytą dieną, tačiau bet kuriuo atveju jis neįsigalioja, kol nėra paskelbtas Suomijos oficialiajame leidinyje.

Respublikos prezidento dekretai, vyriausybės potvarkiai arba kokios nors ministerijos išleisti įsakymai yra rengiami už įsakų dalyką atsakingoje ministerijoje. Prezidento dekretų atveju Respublikos prezidentas priima sprendimą išleisti dekretą vadovaudamasis vyriausybės pateiktais pasiūlymais. Sprendimas išleisti vyriausybės potvarkius yra priimamas vyriausybės plenariniame posėdyje, o ministerijos įsakymų leidimo klausimą sprendžia atitinkama ministerija. Visi įsakai yra skelbiami Suomijos oficialiajame leidinyje. Įsakas įsigalioja pačiame įsake nurodytu laiku, tačiau bet kuriuo atveju jis neįsigalioja, kol nėra paskelbtas Suomijos oficialiajame leidinyje.

Žemesnio rango institucijų nustatytas teisines normas, kurios praktikoje paprastai vadinamos sprendimais arba normomis ir reglamentais, rengia už šių normų dalyką atsakinga institucija, kuri taip pat priima sprendimą dėl jų patvirtinimo. Žemesnio rango institucijų patvirtinti reglamentai įsigalioja juose nurodytu laiku ir yra skelbiami atitinkamos institucijos normų ir reglamentų rinkinyje.

Teisinių duomenų bazės

„Finlex“

„ Finlex“ yra teisinių duomenų bankas, kurį sudaro daugiau nei trisdešimt duomenų bazių. Teisinė informacija „Finlex“ yra suskirstyta į šešias duomenų bazes. Be kitų dalykų, šiose duomenų bazėse yra:

- Suomijos įstatymų ir įsakų, taip pat Suomijos parlamento įstatymų vertimai (daugiausia į anglų kalbą);
- konsoliduoti įstatymų ir įsakų tekstai (suomių ir švedų kalbomis);
- nuorodų duomenų bazė, kurioje pateikiamas visų įstatymų ir įsakų pakeitimų sąrašas;
- įstatymai ir įsakai samių kalba.

Suomijos įstatymų ir įsakų vertimai (daugiausia į anglų kalbą) pateikti vienoje duomenų bazėje. Įstatymų ir įsakų tekstai originalo kalba pateikti atskirose duomenų bazėse. Naujausius įstatymus galima rasti elektroniniame Suomijos oficialiajame leidinyje.

Teismų praktikos dokumentai „Finlex“ pateikti daugiau negu dešimtyje duomenų bazių. Tai yra Aukščiausiojo Teismo nustatyti precedentai, Aukščiausiojo administracinio teismo, Apeliacinio teismo, administracinių teismų ir specializuotų teismų nagrinėtos bylos.

Kitose „Finlex“ duomenų bazėse sukauptos tarptautinės sutartys, antrinės teisės aktai ir vyriausybės nutarimai.

Šiomis duomenų bazėmis galima naudotis **nemokamai**.

Kitos duomenų bazės

Be „Finlex“, Suomijoje yra teisės aktų, teismų praktikos, vyriausybės nutarimų ir teisinės literatūros duomenų bazės. „[Edilex](#)“ ir „[Suomen laki](#)“ teikia įvairias teisinės informacijos paslaugas internetu. Tiek „Edilex“, tiek „Suomen laki“ yra nacionalinių teisės aktų, teismų praktikos ir kitokios medžiagos duomenų bazės. Dauguma tokių paslaugų teikiamos tapus jų abonentu. „WSOYPro“ yra trečioji komercinė teisinės informacijos teikimo Suomijoje tarnyba. Didžioji medžiagos dalis teikiama tik abonentams.

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 30/06/2019

Valstybių narių teisė - Švedija

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Švedijos teisinę sistemą.

Teisės šaltiniai

Švedijoje yra keturi pagrindiniai teisės šaltiniai: įstatymai, įstatymų parengiamoji medžiaga, teismų praktika ir mokslinė literatūra.

Pirminis šaltinis yra **teisės aktai**. Jie atspausdinami ir skelbiami Švedijos įstatymų sąvade. Teisės aktai skirstomi į įstatymus, potvarkius ir įsakymus. Įstatymus priima Riksdagas (Švedijos parlamentas), potvarkius – Vyriausybė, o įsakymus – valdžios institucijos.

[Riksdagas](#) yra vienintelė valstybės institucija, turinti teisę priimti naujus įstatymus ar keisti galiojančius teisės aktus. Priimtas įstatymas gali būti panaikintas arba pakeistas tik nauju Riksdago sprendimu.

Teismų priimti sprendimai – **teismų praktika** – labai svarbūs taikant teisę. Tai ypač pasakytina apie aukščiausiųjų institucijų – Aukščiausiojo Teismo ir Vyriausiojo administracinio teismo – priimtus sprendimus.

Taikant teisę taip pat naudojamosi **siūlomų įstatymų parengiamąja medžiaga**, t. y. dokumentais, kurie parengiami teisinio proceso metu.

Sprendimų priėmimo procesas

Naujus aktus ar galiojančių aktų pataisas paprastai pasiūlo vyriausybė. Prieš pateikdama Riksdagui pasiūlymą dėl naujo teisės akto, vyriausybė paprastai turi atidžiai išnagrinėti galimas alternatyvas. Šis darbas pavedamas specialiai tam sudarytai tyrimų komisijai.

Prieš Riksdagui priimant siūlomą įstatymą ar įstatymo pataisą, pasiūlymą turi apsvarstyti Riksdago nariai parlamentiniame komitete. Yra penkiolika komitetų, kiekvienas iš jų atsakingas už jam priskirtą sritį, kaip antai transportą ar švietimą.

Komitetui pranešimo forma pateikus rekomendaciją parlamento rūmams dėl to, kokį sprendimą Riksdagas turėtų priimti dėl vyriausybės ir narių pasiūlymų, visi Riksdago nariai apsvaisto siūlomą įstatymą ir priima galutinį sprendimą.

Vyriausybė yra atsakinga už Riksdago sprendimų įgyvendinimą ir jų vykdymo Riksdago numatytu būdu užtikrinimą. Šiame darbe vyriausybei talkina vyriausybės įstaigos, įskaitant visas ministerijas ir apie 300 viešųjų įstaigų.

Visi įstatymai ir potvarkiai skelbiami Švedijos įstatymų sąvade (*Svensk Författningssamling*, SFS), kuris pateikiamas spausdinta forma ir internete.

Teisinių duomenų bazės

Teisinės informacijos apie viešosios valdžios institucijas galite rasti [Lagrummet](#). Šioje svetainėje pateikiamos nuorodos į priegią prie vyriausybės, Riksdago, aukštesniųjų teismų ir vyriausybės įstaigų teisinės informacijos.

Prieiga prie šios interneto svetainės yra **nemokama**.

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. **Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.**

Paskutinis naujinimas: 22/10/2015

Valstybių narių teisė - Anglija ir Velsas

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Jis jau išverstas į šias kalbas: [en](#).

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie įstatymus bei teisės aktų bazes, susijusias su Jungtinės Karalystės teisės sistema, ypatingą dėmesį skiriant Anglijos ir Velso jurisdikcijai.

Teisės šaltiniai

Pagrindiniai teisės šaltiniai Jungtinės Karalystės Anglijos ir Velso jurisdikcijoje yra šie:

- pirminės teisės aktai – **Jungtinės Karalystės parlamento priimti aktai, Nacionalinės Velso Asamblėjos priimti aktai ir Nacionalinės Velso Asamblėjos patvirtintos priemonės;**
- **Europos Sąjungos teisė;**
- antrinės teisės aktai (poįstatyminiai aktai) – Monarcho, Jungtinės Karalystės vyriausybės, Velso Asamblėjos vyriausybės ar kitos valdžios institucijos priimti **įstatymų lydimieji teisės aktai**. Kai kurie kiti antrinės teisės aktai taip pat gali būti priimami **administracinių potvarkių** forma;
- **bendroji teisė**, įtvirtinta teismo sprendimais.

Įvairių rūšių teisinių priemonių aprašas

Pirminės teisės aktus (parlamento aktus) priima JK parlamentas, įsikūręs Londone, ir jie gali būti taikomi visoje Jungtinėje Karalystėje arba bet kurioje jos dalyje. Nacionalinė Velso Asamblėja gali priimti aktus, susijusius su 20 sričių, dėl kurių jai suteikti įgaliojimai ir kurios išvardytos 7-ajame priede prie **2006 m. akto dėl Velso vyriausybės**. Monarchas taip pat gali, remdamasis karališkąja prerogatyva, priimti kitus teisės aktus, pavyzdžiui, Tarybos potvarkius, pareiškimus, monarcho leidimus, monarcho nurodymus, nuostatus ir viešus teisės suteikimo raštus.

Antrinės teisės aktai priimami pagal įgaliojimus, suteiktus Jos Didenybės Tarybos arba jos įstatymu arba ministro, departamento (ministerijos), Velso ministrų ar kitos institucijos ar asmens. Tai vadinamoji deleguotoji arba antrinė teisėkūra, o įgaliojimus suteikiantis įstatymas vadinamas galias ar įgaliojimus suteikiančiu arba pagrindiniu aktu. Antrinės teisės aktai gali būti vadinami įvairiai, pavyzdžiui, Tarybos potvarkiais, nuostatais ar taisyklėmis, o visi apskritai jie gali būti vadinami įstatymų lydimaisiais teisės aktais ar įstatymų lydimosiomis normomis.

1999 m. liepos mėn. tam tikrus teisės aktų priėmimo įgaliojimus JK parlamentas perdavė Nacionalinei Velso Asamblėjai, įsikūrusiai Kardife. Asamblėjai buvo suteikti įgaliojimai priimti įstatymų lydimuosius teisės aktus, skirtus Velsui, tačiau pirminės teisės aktai dėl

Velso reikalų ir toliau buvo tvirtinami JK parlamente. Remiantis **2006 m. aktu dėl Velso vyriausybės**, Asamblėjai suteikta teisė tvirtinti priemones (pirminės teisės aktus) dėl Velso reikalų, kurių atžvilgiu JK parlamentas patvirtino teisėkūros kompetenciją reglamentuojančius potvarkius, į kurių taikymo sritį patenka akte nurodyti dalykai. Tačiau, kad priemonės įgytų įstatymo galią, jos turi būti teikiamos Monarcho Tarybai patvirtinti. Asamblėja atsakinga, be kita ko, už ekonominio vystymosi, švietimo, aplinkos, sveikatos priežiūros, būsto, turizmo ir transporto klausimus. Tačiau į jos atsakomybės sritį nepatenka civilinė ar baudžiamoji teisė. Velso teisės aktai, priimti Asamblėjos ir Velso ministrų kabineto (Velso Asamblėjos vyriausybės) skelbiami anglų ir valų kalbomis.

Įgaliojimai JK vardu sudaryti **tarptautines sutartis**, karališką prerogatyvą suteikti monarchui, kuris tarptautines sutartis sudaro JK vyriausybės teikimu. Šiuo metu JK parlamentas neatlieka jokio oficialaus vaidmens sudarant sutartis, tačiau kai dėl sutarties reikalingi JK teisės aktų pakeitimai arba viešosios lėšos, parlamentas balsuoja dėl to pagal įprastinę procedūrą. Visoms ES sutartims įgyvendinti būtina priimti tam tikrus JK teisės aktus, todėl jos taip pat svarstomos parlamente. Įsigaliojus 2010 m. Konstitucinių reformų ir valdymo aktui sutartis galės būti ratifikuota, tik jeigu a) ministras sutarties kopiją pirmiausia pateikė Parlamentui, b) sutartis buvo paskelbta ir c) per 21 posėdžiavimo dieną nė vienas iš Parlamento Rūmų nepriėmė sprendimo, kad sutartis neturėtų būti ratifikuota.

Teisės normų hierarchija

Jeigu atsiranda prieštaravimų tarp atskirų teisės šaltinių, pagrindinė vieta tokiems prieštaravimams spręsti yra teismas. Ginčai dėl teisės aktų aiškinimo taip pat gali būti sprendžiami teismuose. Kadangi, Jungtinė Karalystė neturi rašytinės konstitucijos, todėl parlamento priimtų aktų negalima ginčyti teisme remiantis jų neatitikimu konstitucijai. Remiantis **parlamento suvereniteto konstitucine doktrina**, JK parlamentas yra pagrindinė įstatymų leidžiamoji institucija – jis gali priimti ir panaikinti bet kokį įstatymą ir jokia kita institucija negali panaikinti parlamento priimto akto ar ginčyti jo teisėtumo.

Tačiau parlamento suvereniteto doktrina ribojama dėl JK narystės Europos Sąjungoje. Remiantis 1972 m. aktu dėl Europos Bendrijų, Europos Sąjungos teisė yra Anglijos ir Velso (taip pat Škotijos ir Šiaurės Airijos) teisės dalis. Nacionalinės teisės aktai, kiek tai įmanoma, turi būti išaiškunami taip, kad neprieštarautų ES teisei.

1998 m. aktu dėl žmogaus teisių, kuriuo Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija perkelta į JK teisę, teismams suteikta dar viena galimybė ginčyti parlamento patvirtintus aktus. Nacionalinės teisės aktai, kiek tai įmanoma, turi būti aiškinami nepažeidžiant Konvencija saugomų teisių.

Teismų sprendimai, ypač apeliacinių **teismų sprendimai**, yra svarbūs plėtojant teisę. Teismai ne tik priima autoritetingus sprendimus dėl teisės aktų išaiškinimo, bet taip pat formuoja bendrosios teisės, kuri grindžiama teismo sprendimais ankstesnėse bylose (teismų praktika), pagrindą.

Nustatant, kokių teismų sprendimai yra privalomi kokiems teismams, vadovaujamosi principu, kad teismui privalomi ankstesni aukštesnio teismo sprendimai.

Europos Sąjungos teisės klausimais aukščiausioji institucija, kurios sprendimais vadovaujamosi, yra **Europos Teisingumo Teismas**. Iki 2009 m. spalio 1 d., kai pradėjo veikti Aukščiausiasis Teismas, Jungtinės Karalystės Aukščiausiojo Teismo funkciją atliko penki Lordų Rūmų lordai teisėjai. Tuo metu savo pareigas ėję lordai teisėjai tapo pirmisiais Aukščiausiojo Teismo teisėjais, o vyriausiasis lordas teisėjas – Teismo pirmininku.

Institucinė sąranga

Už teisės normų priėmimą ir už sprendimų priėmimo procesą atsakingos institucijos

Pirminės teisės aktus priima Londone esantis **Jungtinės Karalystės parlamentas**. Kad pasiūlytas **akto projektas (Bill)** taptų parlamento priimtu aktu, jį turi patvirtinti abejį parlamento rūmai: Bendruomenių Rūmai ir Lordų Rūmai. Abejuose rūmuose įgyvendinami šie teisės akto priėmimo etapai:

- pirmasis svarstymas (oficialus akto projekto pristatymas be debatų),
- antrasis svarstymas (bendrieji debatai),
- komitetų etapas (išsamus nagrinėjimas, debatai ir pataisos. Bendruomenių Rūmuose šis etapas paprastai įgyvendinamas viešame akto projekto komitete),
- pranešimo etapas (galimybė pateikti papildomas pataisas),
- trečiasis svarstymas (paskutinė debatų galimybė; pataisos galimos Lordų Rūmuose).

Kai akto projektas patvirtinamas abejuose rūmuose, jis gražinamas pirmiesiems (jį pateikusiems) rūmams, kad būtų apsvaistytos antrųjų rūmų pataisos.

Abeji rūmai privalo pritarti galutiniam akto projekto tekstui. Akto projektas gali net keletą kartų keliauti iš vieno rūmų į kitus, kol galiausiai susitariama dėl kiekvieno akto projekto žodžio. Kai tai įvyksta, akto projektą galima pateikti karališkajam pritarimui.

Pirminės teisės aktus gali priimti ir **Nacionalinė Velso Asamblėja**. Kad akto projektas taptų Asamblėjos aktu, jį turi svarstyti ir priimti Asamblėja, o monarchas turi suteikti jam karališkąjį pritarimą. Asamblėjos aktas – tai įstatymas, Velse vykdytinas visose srityse, kurioms jis taikomas.

Paprastai įgyvendinami keturi Vyriausybės akto projekto svarstymo Asamblėjoje etapai:

1 etapas. Komiteto (ar komitetų) atliekamas bendrųjų akto projekto arba priemonės principų vertinimas ir Asamblėjos pritarimas šiems bendriesiems principams.

2 etapas. Išsamus akto projekto arba priemonės ir Asamblėjos narių pasiūlytų pataisų svarstymas komitete.

3 etapas. Išsamus akto projekto arba priemonės ir Asamblėjos narių pasiūlytų pataisų svarstymas Asamblėjoje. Asamblėjos pirmininkas nusprendžia, kurios pataisos bus svarstomos Asamblėjoje.

4 etapas. Balsavimas Asamblėjoje dėl galutinio akto projekto arba priemonės teksto.

Akto projektas, perėjęs visus priėmimo etapus JK parlamente arba Velso Asamblėjoje, siunčiamas monarchui, kad šis suteiktų jam **karališkąjį pritarimą**; po to akto projektas tampa priimtu **aktu**. Nacionalinės Velso Asamblėjos priimtoms priemonėms turi būti teikiamos Karalienės Tarybai patvirtinti.

Pirminės teisės aktus paprastai galima pakeisti ar panaikinti tik naujais pirminės teisės aktais. Vis dėlto esama išimčių, kai pakeitimus galima atlikti arba aktus panaikinti įstatymo lydimaisiais teisės aktais. Taip būna ES įsipareigojimus įgyvendinančių teisės aktų atveju, taip pat teisėkūros reformos aktų, kuriais mažinama ar panaikinama reguliavimo našta, atveju. Tačiau tokius potvarkius, prieš juos priimant, savo nutarimais būtinai turi patvirtinti abeji parlamento rūmai.

Pirminės teisės aktai įsigalioja remiantis akte ar priemonėje esančiomis **nuostatomis dėl įsigaliojimo**. Įstatyme ar priemonėje gali būti nurodyta konkreti įsigaliojimo data. Tai gali būti iškart po to, kai suteikiamas karališkasis pritarimas, konkrečią nurodytą dieną (paprastai praėjus bent dviem mėnesiams po karališkojo pritarimo) arba dieną, kurią turi nurodyti ministras arba departamentas paskelbdamas potvarkį dėl įsigaliojimo datos (įstatymo lydimasis teisės aktas). Atskiroms akto nuostatomis gali būti nurodomos skirtingos įsigaliojimo datos.

Bet kurio antrinės teisės akto įsigaliojimo data paprastai nurodoma pačiame akte. Išimties tvarka aktas gali įsigalioti, kai apie tai paskelbiama oficialiajame leidinyje („The London Gazette“).

Teisinių duomenų bazės

Interneto svetainė [Legislation.gov.uk](http://legislation.gov.uk), kurią administruoja Nacionalinis archyvas, yra oficialioji JK teisės aktų duomenų bazė.

Interneto svetainėje Legislation.gov.uk galima susipažinti su JK teisės aktais, apimančiais visas jurisdikcijas (Anglijos, Škotijos, Velso ir Šiaurės Airijos). Interneto svetainėje galima rasti visus bendruosius teisės aktus nuo 1988 m., didžiąją dalį iki 1988 m. priimtų pirminės teisės aktų (tiek pirmines redakcijas, tiek redakcijas su pataisomis) ir daug nuo 1948 m. priimtų ir tebegaliojančių antrinės teisės aktų.

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 05/06/2017

Valstybių narių teisė - Šiaurės Airija

 Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba ([en](#)) neseniai atlikta pakeitimų. Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie įstatymus bei teisės aktų bazes Jungtinėje Karalystėje, ypatingą dėmesį skiriant Šiaurės Airijos jurisdikcijai.

Teisės šaltiniai

Pagrindiniai teisės šaltiniai Šiaurės Airijos jurisdikcijoje yra šie:

- **pirminės teisės aktai**, t. y. Jungtinės Karalystės parlamento priimti aktai ir Šiaurės Airijos asamblėjos priimti aktai. Kai kurie kiti su Šiaurės Airija susiję pirminės teisės aktai Tarybos potvarkių (įstatymų lydimųjų teisės aktų) forma taip pat priimami Karalienės Taryboje;
- **Europos Sąjungos teisė**;
- **antrinė teisė (arba poįstatyminiai aktai)** – Šiaurės Airijos įstatymų lydimieji teisės aktai ir įstatymų lydimosios normos. Kai kurie kiti antrinės teisės aktai taip pat gali būti priimami administracinių potvarkių forma;
- **bendroji teisė**, įtvirtinta teismo sprendimais.

Įvairių rūšių teisinių priemonių aprašas

Pirminės teisės aktus, t. y. **parlamento aktus**, priima Jungtinės Karalystės parlamentas, įsikūręs Londone, ir jie gali būti taikomi visoje Jungtinėje Karalystėje arba bet kurioje jos dalyje. Jungtinės Karalystės parlamentas taip pat pritarė teisėkūros galių delegavimui deleguotiesiems parlamentams ir asamblėjoms, kurie gali rengti tam tikrų sričių pirminės teisės aktus, galiojančius jų jurisdikcijos ribose. Monarchas taip pat gali, remdamasis karališkąja prerogatyva, priimti kitus pirminės teisės aktus, kaip antai Tarybos potvarkius, pareiškimus, monarcho leidimus, monarcho nurodymus, nuostatus ir viešus teisės suteikimo raštus.

Antrinės teisės aktai priimami pagal įgaliojimus, suteiktus Jos Didenybės Tarybos arba jos įstatymu arba ministro, departamento (ministerijos), Šiaurės Airijos vykdomosios valdžios ar kitos institucijos ar asmens. Tai vadinamoji **deleguotoji arba antrinė teisėkūra**, o galias suteikiantis įstatymas vadinamas galias ar įgaliojimus suteikiančiu arba pagrindiniu aktu. Antrinės teisės aktai gali būti vadinami įvairiai, pavyzdžiui: Tarybos potvarkiai, nuostatai ar taisyklės, o visi apskritai jie gali būti vadinami įstatymus lydinciais teisės aktais ar įstatymų lydimosiomis normomis.

Šiaurės Airijos teisės aktai – tai aktai ir rašytiniai įstatymai, kurie gali būti priimti Jungtinės Karalystės parlamento, Šiaurės Airijos parlamento (1921–1972 m.) arba Belfaste įsikūrusios Šiaurės Airijos asamblėjos. Įvairiu metu įgaliotosios Šiaurės Airijos vyriausybės įgaliojimai buvo stabdomi ir daug teisėkūros vyko Tarybos potvarkiais, kurie techniškai yra antrinės teisės aktai, tačiau yra taikomi kaip parlamento aktai. Be kitų teisės aktų, Šiaurės Airijoje taip pat taikomos Jungtinės Karalystės parlamento aktais, Tarybos potvarkiais arba Šiaurės Airijos asamblėjos aktais priimtos įstatymų lydimosios normos – antrinė teisė arba poįstatyminiai teisės aktai.

Įgaliojimai Jungtinės Karalystės vardu sudaryti **tarptautines sutartis** karališkąja prerogatyva suteikti monarchui, kuris tarptautines sutartis sudaro Jungtinės Karalystės vyriausybės teikimu. Jungtinės Karalystės parlamentas neatlieka jokio oficialaus vaidmens sudarant sutartis, tačiau kai dėl sutarties reikalingi Jungtinės Karalystės teisės aktų pakeitimai arba reikia skirti viešųjų lėšų, parlamentas dėl to balsuoja pagal įprastinę procedūrą. Visoms ES sutartims įgyvendinti būtina priimti tam tikrus Jungtinės Karalystės teisės aktus, todėl jos taip pat svarstomos parlamente. Nuo 2010 m. lapkričio 11 d., kai įsigaliojo 2010 m. Konstitucijos reformos ir Valdymo akto 20–25 skyriai, sutartis galima ratifikuoti tik po to, kai: a) valstybės ministras pateikia parlamentui sutarties kopiją, b) sutartis paskelbiama ir c) praeina 21 posėdžiavimo diena, per kurią nė vieni parlamento rūmai nepriima sprendimo, kad sutartis neturėtų būti ratifikuota.

Teisės normų hierarchija

Jeigu atsiranda prieštaravimų tarp atskirų teisės šaltinių, pagrindinė vieta tokiems prieštaravimams spręsti yra teismas. Tokiu būdu teismai gali spręsti ginčus dėl teisės aktų aiškinimo. Kadangi Jungtinė Karalystė neturi rašytinės konstitucijos, parlamento priimtų aktų negalima ginčyti teisme remiantis jų neatitikimu konstitucijai. Remiantis **parlamento suvereniteto konstitucine doktrina**, Jungtinės Karalystės parlamentas yra pagrindinė įstatymų leidžiamoji institucija – jis gali priimti ir panaikinti bet kokį įstatymą, ir jokia kita institucija negali panaikinti parlamento priimto akto ar ginčyti jo teisėtumo.

Tačiau parlamento suvereniteto doktrina ribojama Jungtinės Karalystės narystės Europos Sąjungoje. Remiantis 1972 m. aktu dėl Europos Bendrijų, Europos Sąjungos teisė yra Šiaurės Airijos teisės dalis. Nacionalinės teisės aktai, kiek tai įmanoma, turi būti išaiškinami taip, kad neprieštarautų ES teisei.

1998 m. aktu dėl žmogaus teisių, kuriuo Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija perkelta į Jungtinės Karalystės teisę, teismams suteikiama dar viena galimybė ginčyti parlamento patvirtintus aktus. Jei įmanoma, nacionalinės teisės aktai turi būti aiškinami nepažeidžiant Konvencija saugomų teisių.

Teismų sprendimai, ypač apeliacinių teismų sprendimai, yra svarbūs plėtojant teisę. Teismai ne tik priima autoritetingus sprendimus dėl teisės aktų išaiškinimo, bet ir formuoja **bendrosios teisės**, kuri grindžiama teismo sprendimais ankstesnėse bylose (teismų praktika), **pagrindą**. Apskritai teismams yra privalomi aukštesnės instancijos teismo anksčiau priimti sprendimai. Europos Sąjungos teisės klausimais aukščiausioji institucija, kurios sprendimais vadovaujamosi, yra Europos Teisingumo Teismas.

Anksčiau Jungtinės Karalystės aukščiausiojo teismo funkciją atliko Lordų Rūmų lordai teisėjai, tačiau juos pakeitė 2009 m. spalio 1 d. pradėjęs veikti naujasis Aukščiausiasis Teismas. Lordai teisėjai tapo pirmaisiais Aukščiausiojo Teismo teisėjais, o vyresnysis lordas teisėjas – Aukščiausiojo Teismo pirmininku.

Institucinė struktūra

Už teisės normų priėmimą ir už sprendimų priėmimo procesą atsakingos institucijos

Pirminės teisės aktus priima Londone esantis **Jungtinės Karalystės parlamentas**. Kad **pasiūlytas akto projektas (Bill)** taptų parlamento priimtu aktu, jį turi patvirtinti abeji parlamento rūmai: Bendruomenių Rūmai ir Lordų Rūmai. Abejuose rūmuose įgyvendinami šie teisės akto priėmimo etapai:

- pirmasis svarstymas (oficialus akto projekto pristatymas be debatų);
- antrasis svarstymas (bendrieji debatai);
- komitetų etapas (išsamus nagrinėjimas, debatai ir pataisos. Bendruomenių Rūmuose šis etapas paprastai įgyvendinamas viešame akto projekto komitete);
- pranešimo etapas (galimybė pateikti papildomas pataisas);
- trečiasis svarstymas (paskutinė debatų galimybė; pataisos galimos Lordų Rūmuose).

Kai akto projektas patvirtinamas abejuose rūmuose, jis grąžinamas pirmiesiems (jį pateikusiems) rūmams, kad būtų apsvarstytos antrųjų rūmų pataisos.

Abeji rūmai privalo pritarti galutiniam akto projekto tekstui. Akto projektas gali net keletą kartų keliauti iš vieno rūmų į kitus, kol galiausiai susitariama dėl kiekvieno akto projekto žodžio. Kai tai įvyksta, akto projektą galima pateikti karališkajam pritarimui.

Šiaurės Airijos asamblėjoje laikomasi panašios procedūros (įskaitant akto projekto pristatymą, svarstymą, debatus ir balsavimą), tačiau įgaliotoje Asamblėjoje yra tik vieneri rūmai. Akto projekto svarstymą gali inicijuoti ministrai, komitetai ir atskiri Asamblėjos nariai ir pateikti jį Asamblėjos pirmininkui, kad Asamblėja jį apsvarstyti. Jeigu pirmininko manymu pasiūlymas priklauso Asamblėjos kompetencijai, akto projektas pristatomas rūmuose ir aptariamas. Tuomet jis perduodamas svarstyti atitinkamam akte numatytam komitetui. Komitetas pateikia Asamblėjai pranešimą, kad nariai galėtų išsamiai apsvarstyti akto projektą ir pasiūlyti pataisas. Tada jis toliau svarstomas Asamblėjoje ir rengiamas galutinis balsavimas.

Akto projektas, perėjęs visus priėmimo etapus Jungtinės Karalystės parlamente arba Šiaurės Airijos asamblėjoje, siunčiamas monarchui, kad šis suteiktų jam karališkąjį pritarimą, po to akto projektas tampa priimtu **aktu**.

Pirminės teisės aktus paprastai galima **pakeisti ar panaikinti** tik naujais pirminės teisės aktais. Vis dėlto esama išimčių, kai tam tikrus pakeitimus galima atlikti arba aktus panaikinti įstatymų lydimaisiais teisės aktais. Taip būna ES įsipareigojimus įgyvendinančių teisės aktų atveju, taip pat teisėkūros reformos aktų, kuriais mažinama ar panaikinama reguliavimo našta, atveju. Tačiau tokius potvarkius, prieš juos priimant, savo nutarimais būtinai turi patvirtinti abeji parlamento rūmai.

Pirminės teisės aktai įsigalioja remiantis akte ar priemonėje esančiomis **nuostatomis dėl įsigaliojimo**. Akte ar priemonėje gali būti nurodyta konkreti įsigaliojimo data. Tai gali būti iškart po to, kai suteikiamas karališkasis pritarimas, konkrečią nurodytą dieną (paprastai praėjus bent dviem mėnesiams po karališkojo pritarimo) arba dieną, kurią turi nurodyti ministras arba departamentas paskelbdamas potvarkį dėl įsigaliojimo datos (įstatymo lydimasis teisės aktas). Atskiroms akto nuostatomis gali būti nurodomos skirtingos įsigaliojimo datos.

Bet kurio antrinės teisės akto įsigaliojimo data paprastai nurodoma pačiame akte. Išimties tvarka aktas gali įsigalioti, kai apie tai paskelbiama oficialiuosiuose leidiniuose (*The London Gazette* arba *The Belfast Gazette*).

Teisinių duomenų bazės

Yra keletas teisės aktų bazių:

- [JK teisės aktų interneto svetainėje](#) galima rasti Jungtinės Karalystės parlamento, Škotijos parlamento, Šiaurės Airijos asamblėjos ir Nacionalinės Velso asamblėjos priimtų **visų pirminės teisės aktų** tekstus, taip pat visus antrinės teisės aktus, taikomus visoje Jungtinėje Karalystėje ar jos dalyse. Informacija galima naudotis nemokamai;
- **peržiūrėti pirminės teisės aktai**, galioję visose Jungtinės Karalystės dalyse nuo 1235 m. iki šių dienų, patalpinti [JK teisės aktų interneto svetainėje](#).

Susijusios nuorodos

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Paskutinis naujinimas: 28/08/2018

Valstybių narių teisė - Škotija

 Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba ([en](#)) neseniai atlikta pakeitimų. Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie Jungtinės Karalystės teisės aktus ir teisinių duomenų bazes, ypatingą dėmesį skiriant Škotijos jurisdikcijai.

Teisės šaltiniai

Pagrindiniai Škotijos jurisdikcijos Jungtinėje Karalystėje teisės šaltiniai yra šie:

- pirminės teisės aktai, t. y. **Jungtinės Karalystės Parlamento priimti aktai** ir **Škotijos Parlamento priimti aktai**;
- **Europos Sąjungos teisė**;
- antrinės teisės aktai (įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai), t. y. **įstatymų lydimieji teisės aktai** ir **Škotijos įstatymų lydimieji teisės aktai**. Kai kurie kiti įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai taip pat gali būti priimami kaip **administraciniai potvarkiai**;
- **bendroji teisė**, įtvirtinta teismų sprendimais.

Įvairių rūšių teisės aktų aprašas

Pirminės teisės aktus, t. y. **parlamento aktus**, priima Londone įsikūręs JK Parlamentas, jie gali būti taikomi visoje Jungtinėje Karalystėje arba bet kurioje jos dalyje. JK Parlamentas taip pat pritarė **teisėkūros galių perdavimui** įgaliotiesiems parlamentams ir asamblėjoms, kurie gali rengti tam tikrų sričių pirminės teisės aktus, galiojančius jų jurisdikcijoje. Monarchas, naudodamasis karališkąja prerogatyva, taip pat gali priimti kitus pirminės teisės aktus, kaip antai Tarybos potvarkius, pareiškimus, karališkuosius leidimus, karališkuosius nurodymus, nuostatus ir viešus teisės suteikimo raštus.

Antrinės teisės aktai priimami pagal įgaliojimus, suteiktus įstatymu arba pagal įstatymą Jos Didenybės tarybai, ministrams, departamentams (ministerijoms), Škotijos ministrams ar kitai įstaigai arba asmeniui. Tai dar vadinama **perduotąja įstatymų leidyba arba antrinės teisės aktų leidyba**, o įgaliojimus suteikiantis įstatymas vadinamas įgaliojimų suteikiamuoju arba pagrindiniu aktu. Antrinės teisės aktai gali būti vadinami įvairiai, pavyzdžiui: Tarybos potvarkiais, nuostatais ar taisyklėmis, o visi kartu jie gali būti vadinami įstatymų lydimaisiais teisės aktais arba Škotijos įstatymų lydimaisiais teisės aktais.

1998 m. Škotijos aktu nustatyti įgaliojimai perduoti Edinburge įsikūrusiam Škotijos Parlamentui. Po referendumo šiuo aktu Škotijoje atkurtas atskiras parlamentas, kurio Škotija, sudariusi sąjungą su Anglija ir Velsu, buvo netekusi 1707 m. Vis dėlto, turint omenyje, kad Škotija lieka Jungtinės Karalystės dalis, JK Parlamentas ir toliau gali priimti teisės aktus tam tikrose srityse. Škotijos parlamentas gali priimti 1998 m. Škotijos aktu (ir 2012 m. Škotijos aktu) jam perduotų sričių pirminės teisės aktus. Šioms sritims priskiriama: sveikatos apsauga, švietimas, vietos valdžia, socialinis darbas, būstas, teritorijų planavimas, turizmas ir ūkio plėtra, kai kurie transporto aspektai, teisingumas, laisvė ir saugumas, įskaitant daugumą privatinės ir baudžiamosios teisės aspektų, policija ir priešgaisrinės apsaugos tarnybos, daugelis aplinkosaugos aspektų, žemės ūkis ir žvejyba, sportas ir menas, taip pat tarptautinių įsipareigojimų jam perduotose srityse įgyvendinimas. 2012 m. Škotijos aktu šių perduotų įgaliojimų apimtis kai kuriose srityse buvo išplėsta, pavyzdžiui, dėl tam tikrų apmokestinimo aspektų. Škotijos įstatymų lydimojusius teisės aktus, vadovaudamiesi Jungtinės Karalystės Parlamento aktais arba Škotijos Parlamento aktais suteiktais įgaliojimais, taip pat gali priimti Škotijos ministrai.

Įgaliojimai JK vardu sudaryti **tarptautines sutartis** karališkąja prerogatyva suteikti monarchei, kuri tarptautines sutartis sudaro JK Vyriausybės siūlymu. JK Parlamentas neatlieka jokio oficialaus vaidmens sudarant sutartis, tačiau kai dėl sutarties reikalingi JK teisės aktų pakeitimai arba ji susijusi su valstybės lėšų skyrimu, parlamentas dėl to balsuoja pagal įprastinę procedūrą. Visoms ES sutartims įgyvendinti būtina priimti tam tikrus Jungtinės Karalystės teisės aktus, todėl jos taip pat svarstomos Parlamente. Kai

įsigalios Konstitucinė reforma ir 2010 m. Valdymo aktas, sutarties nebus galima ratifikuoti, jei a) karališkasis ministras pirmiausia nepateiks parlamentui sutarties kopijos, b) sutartis nebus paskelbta ir c) per 21 posėdžiavimo dieną vieni iš Parlamento rūmų priims sprendimą, kad sutartis neturėtų būti ratifikuota.

Teisės normų hierarchija

Klausimus dėl atskirų teisės šaltinių kolizijos visų pirma sprendžia teismai. Ginčai dėl teisės aktų aiškinimo taip pat gali būti sprendžiami teismuose. Vis dėlto, kadangi JK neturi rašytinės konstitucijos, Parlamento priimtų aktų negalima ginčyti teisme remiantis jų neatitiktimi konstitucijai. **Remiantis parlamento suvereniteto konstitucine doktrina**, JK Parlamentas yra aukščiausia įstatymų leidžiamoji valdžia – jis gali priimti ir panaikinti bet kokį įstatymą, ir jokia kita institucija negali panaikinti Parlamento priimto akto ar ginčyti jo teisėtumo.

Tačiau parlamentinio suvereniteto doktriną riboja JK narystė Europos Sąjungoje. Pagal 1972 m. aktą dėl Europos Bendrijų **Europos Sąjungos teisė** yra Anglijos ir Velso (taip pat Škotijos ir Šiaurės Airijos) teisės dalis. Nacionalinės teisės aktai, kiek tai įmanoma, turi būti aiškinami taip, kad neprieštarautų ES teisei.

1998 m. Žmogaus teisių aktu, kuriuo Europos žmogaus teisių konvencija įtraukta į JK teisę, teismams suteikiama dar viena galimybė ginčyti parlamento priimtus aktus. Jei įmanoma, nacionalinės teisės aktai turi būti aiškinami taip, kad nebūtų pažeidžiamos pagal Konvenciją saugomos teisės.

Teismų, ypač apeliacinių, sprendimai yra svarbūs teisės raidai. Teismai ne tik priima autoritetingus sprendimus dėl teisės aktų aiškinimo, bet ir formuoja bendrosios teisės, kuri grindžiama teismo sprendimais ankstesnėse bylose (teismų praktika), pagrindą. Apskritai nustatant, kokių teismų sprendimai kokiems kitiems teismams yra privalomi, vadovujamasi principu, kad teismui privalomi ankstesni aukštesnės instancijos teismo sprendimai. Sprendžiant Europos Sąjungos teisės klausimus aukščiausioji institucija, kurios sprendimais vadovujamasi, yra Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. **Aukščiausiasis baudžiamasis teismas** (angl. *High Court of Judiciary*) yra aukščiausias baudžiamųjų bylų teismas Škotijoje, o Lordų Rūmų **lordai teisėjai** Škotijoje atlieka aukščiausiojo civilinių bylų teismo funkciją. Vis dėlto juos pakeitė Aukščiausiasis Teismas, pradėjęs veikti 2009 m. spalio 1 d. Lordai teisėjai tapo pirmaisiais Aukščiausiojo Teismo teisėjais, o vyresnysis lordas teisėjas – teismo pirmininku.

Institucinė struktūra

Už teisės normų priėmimą ir už sprendimų priėmimo procesą atsakingos institucijos

Pirminės teisės aktus priima Londone esantis JK Parlamentas. Kad pasiūlytas **teisės akto projektas** (angl. *Bill*) taptų **parlamento aktu**, jį turi patvirtinti abeji Parlamento rūmai: Bendruomenių Rūmai ir Lordų Rūmai. Teisės akto priėmimo etapai abejuose rūmuose yra šie:

- pirmasis svarstymas (oficialus teisės akto projekto pristatymas be diskusijos);
- antrasis svarstymas (bendroji diskusija);
- svarstymas komitetuose (išsamus nagrinėjimas, diskusijos ir pataisos; Bendruomenių Rūmuose šis etapas paprastai vyksta Viešame teisės akto projekto komitete);
- pranešimas (galimybė pateikti papildomas pataisas);
- trečiasis svarstymas (paskutinė diskusijų galimybė; pataisos galimos Lordų Rūmuose).

Kai teisės akto projektas patvirtinamas abejuose rūmuose, jis grąžinamas pirmiesiems (jį pateikusiems) rūmams, kad būtų apsvarstytos antrųjų rūmų pataisos.

Abeji rūmai privalo pritarti galutiniam teisės akto projekto tekstui. Teisės akto projektas gali net keletą kartų keliauti iš vieno rūmų į kitus, kol galiausiai susitariama dėl kiekvieno teisės akto projekto žodžio. Kai tai įvyksta, teisės akto projektą galima pateikti karališkajam pritarimui.

Škotijos Parlamente vyksta panašus teisės akto projekto pristatymo procesas, svarstymas, diskusijos ir balsavimas, tačiau šį įgaliojimą Parlamentą sudaro **tik vieni rūmai**. Procesas vyksta trimis etapais:

- **1 etapas:** atitinkamas (-i) Parlamento komitetas (-ai) teisės akto projektą užregistruoja ir parengia pranešimą apie bendruosius jo principus. Tada Parlamento posėdyje pranešimas apsvarstomas ir diskutuojama, ar pritarti bendriesiems teisės akto projekto principams. Jeigu Parlamentas pritaria, prasideda antrasis teisės akto projekto svarstymo etapas.
- **2 etapas:** teisės akto projektas išsamiai svarstomas komitete, o kartais – viso Parlamento komitete. Šiuo etapu galima teikti teisės akto projekto pakeitimus, vadinamus pataisomis.

- **3 etapas:** teisės akto projektas dar kartą svarstomas Parlamento posėdyje. Šiame etape dar galima teikti daugiau pataisų, paskui Parlamentas diskutuoja ir nusprendžia, ar patvirtinti galutinį teisės akto projekto variantą.

Teisės akto projektas, JK Parlamente arba Škotijos Parlamente perėjęs visus parlamentinius etapus, siunčiamas monarchei, kad ši jam suteiktų **karališkąjį pritarimą**, ir po to tampa **priimtu aktu**. Škotijoje per keturias savaites jį gali ginčyti teisės pareigūnai, jeigu mano, kad juo viršijami Škotijos Parlamento teisėkūros įgaliojimai.

Pirminės teisės aktus paprastai galima **iš dalies keisti arba panaikinti** tik naujais pirminės teisės aktais. Vis dėlto esama išimčių, pagal kurias tam tikras pataisas arba tam tikrus panaikinimo aktus galima priimti įstatymų lydimuoju teisės aktu, kai šiomis pataisomis arba panaikinimo aktais įgyvendinami ES įpareigojimai arba teisėkūros reformos veiksmai, kuriais mažinama ar panaikinama reguliavimo našta. Vis dėlto abeji Parlamento rūmai teigiamais nutarimais būtinai turi patvirtinti šiuos potvarkius prieš juos priimant.

Pirminės teisės aktai įsigalioja pagal **nuostatas dėl įsigaliojimo**, kurios įtraukiamos į patį aktą. Jame gali būti nurodyta konkreti įsigaliojimo data. Aktas gali įsigalioti iškart po to, kai jam suteikiamas karališkasis pritarimas, konkrečią nurodytą dieną (paprastai praėjus bent dviem mėnesiams nuo karališkojo pritarimo) arba dieną, kurią turi nurodyti ministras arba departamentas paskelbdamas potvarkį dėl įsigaliojimo datos (įstatymo lydymasis aktas). Gali būti nurodomos skirtingos atskirų akto nuostatų įsigaliojimo datos.

Bet kurio antrinės teisės akto įsigaliojimo data paprastai nurodoma pačiame akte. Išimties tvarka teisės aktas gali įsigalioti, kai apie tai paskelbiama oficialiuosiuose leidiniuose („The London Gazette“ arba „The Edinburgh Gazette“).

Teisinių duomenų bazės

Yra keletas teisinių duomenų bazių:

- [Viešojo sektoriaus informacijos biuro \(OPSI\)](#) interneto svetainėje galima rasti **visų Jungtinės Karalystės Parlamento, Škotijos Parlamento, Šiaurės Airijos Asamblėjos ir Nacionalinės Velso Asamblėjos priimtų pirminės teisės aktų** tekstus, taip pat **visus antrinės teisės aktus**, taikomus visoje Jungtinėje Karalystėje ar jos dalyse. Informacija galima naudotis nemokamai.
- **Peržiūrėti pirminės teisės aktai**, galioję visose Jungtinės Karalystės dalyse nuo 1235 m. iki šių dienų, pateikiami [JK įstatymų duomenų bazėje](#). Duomenų baze galima naudotis nemokamai.

Visi Škotijos teisės aktai pateikiami OPSI interneto svetainėje, tačiau visus nuo 1999 m. įgaliojimų perdavimo parengtus ir priimtus Škotijos pirminės ir antrinės teisės aktus galima rasti [Karalienės leidinių Škotijos biuro](#) (angl. *Office of the Queen's Printer for Scotland*) interneto svetainėje. Prieiga prie teisės aktų nemokama.

Visi JK teisės aktai oficialiai kaupiami interneto svetainėje [Legislation.gov.uk](#), kuria aprėpiamos OPSI ir įstatymų duomenų bazės interneto svetainės ir kuria pakeičiami Karalienės leidinių Škotijos biuro svetainėje skelbti teisės aktai.

Susijusios nuorodos

[Viešojo sektoriaus informacijos biuras \(OPSI\)](#), [Įstatymų duomenų bazė](#), [legislation.gov.uk](#), [Karalienės leidinių Škotijos biuras](#).

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija nepriima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. **Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.**

Paskutinis naujinimas: 30/04/2019